Nokta

ÖZEL EK

TURGUT ÖZAL

(1927 - 1993)

SABAH
Bir ışık söndü
Türk siyasi hayatının son 13 yılına damgasını vuran
ülkemize yeni ufuklar açarak unutulmayacaklar arasına
giren Cumhurbaşkanı Özal'ı dün saat 14.30'da kaybettik
Türk milletinin başı sağolsun
OPERASYON
Hürriyet
Elveda Özal
EYDAN
Bush: O'nu çok arayacağım
Avrupa'dan Özal'a saygı

Nokta

Nokta Yayınları A.Ş.
Adına Sahibi
Hürrem Filâ

Nokta Yayınları A.Ş.
Yönetim Kurulu Başkanı
Bülent H. Şemiler

Genel Yayın Yönetmeni
Levent Çevik

Yayın Yönetmen Yardımcısı
Ali Boratav
Ankara Temsilcisi: Mehmet Ali Yula
Haber Müdürü: Mehmet Sağnak
Sorumlu Müdür: Can San
Haber Araştırma Müdürü: Ayşe Önal

Haber Merkezi
Mehmet Açar, Oktay Ankın, Füsun Çelik, Şule Çizmeci, Ender Erkek, Berran Tözer, Füreya Ersoy, Mehmet Güç, Miyase İlknur, Çağrı Kılıççı, Şenol Konukçu, Sevin Okyay, Ahmet Tulgar, Ferhat Atalay, Nihal Mete Ün, Feryal Çeviköz

Ankara
Semra Çetin (İstihbarat Şefi), Can Karakaş, Müşerref Seçkin, Nedret Ersanel, Aslı Küçükkömürcü, Adem Altan

Görsel Yönetmen: Mustafa Eren
Teknik Sekreterler: Tahsin Armağan, Nejat Ceyhan, Tekin Ergun
Belge Bilgi Merkezi: Tuncay Güngör (Şef)
İllüstratör: Köksal Çiftçi, Bülent Baran
Bilgisayar Grafik: Tanju Güngör

Teknik Müdür: Ufuk Doğrusözsöyleyen
Teknik Servis: Ruhi Dilgimen (Şef-Kamera), Nusret Karıksız (Şef-Renk Ayrımı), Savaş Kayar (Şef-Fotoğraf Laboratuvarı) Süleyman Perol (Şef-Montaj), Recep Sabırlı

****

Genel Md. Yrd. (Reklam):
Yasemin Akar Keskin
Reklam Müdürü: Sonay Araman
Satış Müdürü: Ertan Yağızer

Dış Bürolar:
BONN Lâle Çakıroğlu, PARİS Belkıs Kılıçkaya, LONDRA Faruk Eskioğlu, STOCKHOLM Abdullah Görgün, ROMA Dilek Gülmen, LEFKOŞA Mesut Günsev, MİLANO Ahmet Sühan Filâ, MOSKOVA Şener Levent, NEW YORK Yalman Onaran

****

Yönetim Yeri
Nokta Yayınları A.Ş.
Büyükdere Cad. Ali Kaya Sokak No: 8
80270 Levent - İstanbul
Tel: 269 66 80 (20 hat), Fax: 269 66 99

Ofset Hazırlık
Nokta Yayınları A.Ş.
Basıldığı Yer
Ge -Pa Basım Sanayii ve Ticaret A.Ş.-İstanbul
Dağıtım: YAY-SAT A.Ş.

TURGUT ÖZAL

Mustafa Kemal Atatürk, Cumhuriyet'i kuralı henüz dört yıl olmuştu. 13 Ekim 1927'de Malatya'da bir çocuk doğdu. Banka memuru Sıddık Bey ile ilkokul öğretmeni Hafize Hanım, bu ilk çocuklarına Turgut adını verdiler...

Turgut büyüdü, okudu, mühendis diploması aldı. Babası gibi o da devlet memuru oldu. Devlete teknokrat olarak, bürokrat olarak hizmet verdi. Özel sektörde yöneticilik yaptı; Amerikalar'a gitti.

Sonra bir gün milletvekili olmaya niyetlendi; Olmadı. Aradan bir süre geçtikten sonra bu kez kendi partisini kurarak siyasetin içine girdi. Ülkesinin gelişmesi için kafasında birçok fikir vardı. Bunları halka anlattı; Halk onu Başbakan yaptı. Bir kez daha Başbakan yaptı. Sonra, bir Türk vatandaşı olarak ulaşabileceği en üst makama, Cumhurbaşkanlığı'na seçildi.

Çankaya Köşkü'nde geçen 3 yıl 5 ay 8 günün sonunda 17 Nisan 1993 Cumartesi sabahı bir kalp krizi geçirdi ve kaldırıldığı hastanede saat 14.30'da hayata gözlerini kapadı.

Farklı bir insandı Cumhurbaşkanı Turgut Özal...

80'li yıllarda onunla birlikte farklı bir kuşak yetişti. 21. yüzyılda işte bu kuşak Türkiye'yi şekillendirecek.

O'nu saygı ve rahmetle anıyoruz.

NOKTA

İÇİNDEKİLER

4 **66 YILLIK BİR ÖYKÜ**
Turgut Özal'ın Malatya'da başlayan ve Çankaya'da noktalanan yaşamı

14 **ÖZAL'IN RÜYASI**
"Hayallerimize bile yetişemezler" derken neleri kastediyordu?

18 **DEĞİŞİMİN KIYISINDA**
Başdanışmanı Dr.Hikmet Özdemir, Özal'ın son düşüncelerini yazdı

22 **ZİRVEYE ÇIKIŞ**
Yerel siyasetçiden, uluslararası devlet adamlığına giden süreç

27 **TÜRKİYE'Yİ SEVDİRDİ**
Bülent Şemiler'in kaleminden Özal'ın gençlere verdiği önem

28 **KÜÇÜK DÜNYALAR VE TARİH**
Doç.Dr. Nilüfer Göle, Özal'lı 10 yılı yorumladı

31 **DIŞ POLİTİKADA ÖZAL**
Cengiz Çandar yazdı: Kavşak noktasını kavramıştı

36 **ÖZAL VE KÜRTLER**
Duvarları yıkmaya çalışan bir Cumhurbaşkanı

40 **SON MARATON**
Dayanılmaz bir tempoda geçen 11 günlük son Orta Asya gezisi

46 **NOKTA'DA ÖZAL**
Nokta yayın hayatına, Özal siyasete ayrı yıllarda atılmıştı

52 **EKONOMİDE DEVRİM**
Yıldırım Aktürk ve Prof.Dr. Asaf Savaş Akat yazdı

57 **ÖZAL VE SİYASET**
Hüsnü Doğan'ın kaleminden Özal'ın yıktığı tabular

60 **KARİKATURGUT**
Karikatürü 'açık ve seçik' çizilebilen tek Cumhurbaşkanı

62 **20-22 NİSAN 1993**
Özal'ın Ankara ve İstanbul'da son yolculuğuna uğurlanışı

Malatya'dan başlayıp Çankaya'da noktalanan yaşam

66 YILLIK BİR ÖYKÜ

Kolundaki bir sakatlık yüzünden çok istediği askeri okula giremedi Turgut Özal. Ama Türkiye'deki bir geleneği yıkıp Celal Bayar'dan sonra Çankaya Köşkü'ne çıkan ikinci sivil Cumhurbaşkanı oldu. Ve Atatürk gibi görevi başında ölen ikinci Cumhurbaşkanı... 1927 yılında Malatya'da başlayan bir yaşam, 1993 yılında Ankara'da son bulurken, 66 yıla zor sığan bir öykü oluşturdu...

Eğer o kıvırcık saçlı esmer çocuk, yanındaki arkadaşına dönüp, "Turgut, otobüsün geleceği yok. Atla şu eşeğin sırtına seni şehre götüreyim" demeseydi, 1927'de Malatya'da doğan Turgut Özal'ın yaşam öyküsü şimdikinden çok farklı yazılacaktı. Babası Ziraat Bankası çalışanlarından Sıddık Bey, annesi ilkokul öğretmeni Hafize Hanım olan küçük Turgut, eşeğe bindiği zaman ailesi Bilecik'in Söğüt ilçesinde bulunuyordu. Küçük Turgut, ilkokula burada başladı ama, memur babasının tayini Silifke'ye çıkınca arkadaşlarından ayrılmak zorunda kaldı. Bu orta-lise öğrenimi boyunca böyle sürdü... Silifke'de başladığı ortaokulu Mardin'de, Konya'da başladığı liseyi Kayseri'de bitirdi.

Öykümüze yeniden dönecek olursak, küçük Turgut eşeğe bindiği zaman Silifke'nin birkaç kilometre dışındaydı. Eşeğin sırtında Silifke'ye doğru yol alırlarken birden huysuzlaşan hayvan silkindi... Semerin ters dönmesiyle iki çocuk yere yıkıldılar. Küçük Turgut acı içinde inliyordu... Kolu kırılmış, kemik fırlayıp etinden dışarı çıkmıştı.

Turgut Özal uzun yıllar bu kırığın acısını çekti. Götürülmediği doktor kalmadı. Hiçbiri kolunu tam anlamıyla iyileştiremedi. Sonunda bir çıkıkçı onun bu derdine çare buldu. Ama, iş işten geçmişti. Özal, kolundaki sakatlık yüzünden o yıllarda çok istediği halde askeri okula girememişti. Bu rastlantı küçük Turgut'un yaşam çizgisini değiştirdi. Belki askeri okula girse, istediği gibi iyi ▶

bir subay, iyi bir pilot olacaktı ama günün birinde politikaya atılıp, seçimleri kazanıp, başbakan olup, daha sonra da cumhurbaşkanı seçilemeyecekti. Onun kader çizgisinin değişmesinde zamansız tepinen huysuz bir eşeğin, küçük de olsa bir katkısı olmuştu...

Liseyi Kayseri'de bitiren Özal, İstanbul'a geldi ve Teknik Üniversite'nin sınavlarına katılarak Elektrik Bölümü'nde okumaya başladı. Süleyman Demirel ve Necmettin Erbakan aynı üniversitede Turgut Özal'ın birkaç sınıf ilerisindeydi. Özal'ın en ilginç gençlik anılarını 1950'lere rastlayan bu yıllarda yaşadığı söylenir. Özal kendisiyle birlikte aynı okulda okuyan kardeşi Korkut Özal'la bir kulüp kurmuş. "Anadolu'nun bağrından kopanları İstanbul'a alıştırma kulübü" adını taşıyan bu kulübün başlangıçta sadece 10 üyesi varmış. Her ay, bir kez, kura ile saptadıkları kulüp üyelerinden birine, aralarında topladıkları parayla ziyafet çekerlermiş.

Namaz kılmasını da Teknik Üniversite'de öğrendiğini söyleyen Özal, daha sonra "mescide gidip gelirken" Necmettin Erbakan'la tanıştı. Bu tanışma yıllar sonra, Erbakan'ın partisinden adaylığa kadar uzanacaktı. Özal, üniversite öğrenimini bitirdiği zaman tuttuğu parti DP, seçimleri kazanarak iktidar olmuştu.

1950 yılında Ankara'da Elektrik İşleri Etüd İdaresi'nde çalışmaya başlayan Turgut Özal, ilk evliliğini Ayhan İnan ile yaptı. İki yıl sonra bu evliliği sona eren Turgut Özal Amerika Birleşik Devletleri'ne giderek elektrik enerjisiyle, mühendislik ekonomisi konularında eğitim gördü.

Turgut Özal, yurda döndükten sonra yine aynı idarenin Genel Direktör Teknik Müşaviri oldu. Bu arada, kendisi ile birlikte aynı işyerinde çalışan, Nişantaşı Kız Lisesi mezunu Semra Özal ile tanışarak, 1954 Mayıs'ında ikinci evliliğini yapacaktı. Bu evliliğinden iki erkek bir kız çocuk sahibi olan Özal, mutlu bir aile babasıydı artık. Turgut Özal, DSİ Genel Müdürü Süleyman Demirel'in danışmanlığına getirildiği 1958-1959 yıllarında, zamanın hükümetince kurulan Planlama Komisyonu'nun Sekreteryası'nı da yürütmeye başladı.

1960 ihtilali sonrasında her ikisi de gecikmiş olarak askere gittiler. Bu defa Özal, Yedek Subay Okulu'nda Demirel'in öğretmeni olmuştu. Kendisine sorulduğunda Demirel için, "En iyi öğrencimdi. Benden en iyi notları o alırdı" derdi. Yedek subaylığının geri kalan bölümünü de Devlet Planlama Teşkilatı'nda tamamlayan Özal, Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde öğretim görevlisi olarak matematik dersleri verirken de, Prof. Dr. Erdal İnönü'nün meslekdaşıydı.

YENİ BİR DÖNEM. 1965 yılıyla birlikte Özal'ın hayatında yeni bir dönem başlıyordu. Bir yıl önce, AP Genel Başkanı Süleyman Demirel seçimleri kazanmıştı. Turgut Özal bu sırada, Elektrik İşleri Etüd İdaresi'nde Müdür Muavinliydi. 1965 yılında Başbakan'ın danışmanı olduğunda Genel Müdür Muavinliği'ne kadar yükselmişti. Başbakan'ın özel teknik danışmanı olarak çalışan Özal, 1967 yılında Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarıydı. Ereğli Demir-Çelik Fabrikaları Yönetim Kurulu üyeliğinde de bulunan Özal, bu arada Pa- ▶

Turgut Özal, Söğüt İlkokulu'nda öğretmeninin sağ yanında.. 1960 yılında yedeksubaylığı sırasında.. 1954 yılında evlendiği Semra Hanım'la o mutlu anda..

ra Kredi Başkanlığı, Ekonomik Koordinasyon Kurulu Başkanlığı, AET ve RCD Kurul Başkanlığı yaptı.

Turgut Özal, 12 Mart 1971 yılında Devlet Planlama Teşkilatı'ndaki görevinden alınınca ABD'ye gitti. Dünya Bankası'nda çalıştı, bu arada sanayi ve maden projeleri konusunda müşavirlik yaptı. Yurda döndüğünde Özal, Sabancı Holding'e Genel Koordinatör olarak girdi. Aynı yıllarda Madeni Eşya Sanayicileri Sendikası'nın (MESS) Yönetim kurulu üyeliği ve başkanlığını da sürdüren Özal, kardeşi Korkut Özal'ın kilit adamlarından biri olduğu MSP(Milli Selamet Partisi)'den 1977 seçimlerinde İzmir milletvekili adayı oldu, ancak 11 bin oyla seçimi kaybetti.

1979 seçimlerinden sonra, Süleyman Demirel azınlık hükümetini kurarken, Özal, hem Devlet Planlama Teşkilatı, hem de Başbakanlık Müsteşarlığı'na getirildi. 24 Ocak kararlarının hazırlanmasında ve uygulanmasında önemli rol oynadı. OECD ve IMF ile görüşmeleri Türkiye adına sürdüren Özal, 12 Eylül sonrası kurulan Ulusu hükümetinde, Ekonomik İşlerden Sorumlu Başbakan Yardımcısı olarak görev aldı. Bu görevinden 22 ay sonra, "bankerlik skandalının" çalkantıları arasında Maliye Bakanı Kaya Erdem'le birlikte istifa eden Özal, siyasi yaşamındaki ilginç grafikte bu "iniş"ten sonra, yepyeni bir "çıkış" yapacaktı.

Turgut Özal, kısa bir süre sonra 1983 Mayıs'ında arkadaşlarıyla birlikte kendi partisini kuracaktı. 6 Kasım seçimlerine Özal'ın Genel Başkanlığı'nda katılan Anavatan Partisi'ne pek şans tanınmıyordu. Ancak, 7 Kasım 1983 sabahı, seçim sandıklarından umulmadık bir sonuç çıkacaktı. Özal'ın partisi tek başına seçimleri kazanmıştı. Ülkenin yeni başbakanı belli olmuştu.

Anavatan Partisi'nin 6 Kasım 1983 seçimlerinde büyük bir çoğunluk sağlaması neticesinde Cumhurbaşkanı Kenan Evren tarafından, 13 Aralık 1983 tarihinde Anavatan Partisi Genel Başkanı Turgut Özal, 45'inci Cumhuriyet Hükümeti'ni kurmakla görevlendirildi. Demirel'le birlikte bürokrasinin tepelerine tırmanan, askeri yönetimde başbakan yardımcılığına kadar yükselen, istifa ettikten sonra ise boş kalıp zayıflama kürleriyle vakit geçiren Özal, bu kez sandıktan başbakan olarak çıkma başarısını gösteriyordu.

ÖZAL AİLESİNDEKİ POLİTİKACILAR. Turgut Özal'ın ailesinde kendisinden başka, ağabeyi Korkut Özal, kardeşi Yusuf Bozkurt Özal, dayısının oğlu Hüsnü Doğan ve eşi Semra Özal aktif siyasetin içinde yer aldılar. Oğlu Ahmet Özal ve kızı Zeynep Özal ile gelini Elvan Özal da ANAP'ın İstanbul delegesi olarak politikanın içindeydiler. Korkut Özal, 1973'te MSP'den milletvekili olmuş ve bir süre de Tarım Bakanlığı ile İçişleri Bakanlığı görevlerinde bulunmuştu. Korkut Özal, 12 Eylül'den sonra politikayı bırakarak iş hayatına atıldı.

Yusuf Bozkurt Özal, ağabeyinin ısrarı üzerine Amerika'daki görevini yarıda keserek Türkiye'ye geldi. DPT'de müsteşar oldu, 1987 seçimlerinde de Malatya milletvekili seçildi. Devlet Bakanlığı ve Bütçe Plan Komisyonu Başkanlığı görevlerinde bulundu. Turgut Özal'ın dayıoğlu Hüsnü Doğan da ANAP'ın kurucuları arasında yer aldı. Tarım Orman ve Köyişleri Bakanlığı, Devlet Bakanlığı ve Milli Savunma Bakanlığı görevle- ▶

Semra ve Turgut Özal çifti çocukları Efe, Zeynep ve Ahmet ile birlikte.. Özal ailesi Amerika yıllarında.. Çocuklara düşkünlüğü ile tanınan Turgut Özal torunlarını yanına almış..

1983 yılında Anavatan Partisi'ni kuran Turgut Özal, Güneş Taner ve Mesut Yılmaz'la..
Özal 1985 yılında Side'deki yazlığında kalırken gazetecilerle bir deniz içi sohbeti sırasında..
6 Kasım 1983 seçimlerinden Anavatan Partisi'nin galip çıkmasıyla hükümeti kuran Başbakan Turgut Özal 7 Ocak 1984'te düzenlediği ilk basın toplantısında

rinde bulundu.

İKTİDAR YILLARI. Özal, bu başarısını 1987 yılında yapılan Genel Seçimlerde de sürdürecek ve yeniden iktidar olacaktı. Özal'ın iktidar yılları, "Türkiye'nin makus talihini yenmek için toplumu değişime yönlendirdiği, resmi ideolojinin dizginlerini gevşettiği, 21. yüzyıla doğru yelken açtığı" yıllar olarak nitelendirildi. Statükocu-yenilikçi ayrımında, Turgut Özal resmi ideolojinin karşısında aldığı yenilikçi tutumu nedeniyle, aydın kesimde bazı çevrelerden de destek gördü.

Özal'ın "Özet Anayasa" taslağı hazırladığı biliniyordu, vefatından önce biten bu taslakta siyasi tercihlerin asgariye indirildiği bir anayasa ve buna uygun tamamen teknik görevler yüklenmiş bir devlet modelini öngörüyordu. Eğitim sistemine ilişkin kanunların eski ve kullanışsız olduğunu söylüyor, yenilenmesini istiyordu.

Uygulamadaki laiklik anlayışının da çağın gereklerine göre yeniden tasarlanması ve dini cemaatlerin hukuki statü kazanması gerektiğini ileri sürüyordu. Vergi reformu istiyor, Kürt meselesinde, "federasyon dahil her türlü tartışmaya açık olmalıyız" diyordu. Ordunun yönetim üzerindeki etkinliğinin azaltılması da hedefleri arasındaydı.

DIŞ POLİTİKADA DEĞİŞİM. Özal'ın yenilikçi ve değişimci karakterinin yansıdığı ekonomiden sonraki en belirgin alan dış politikaydı. İktidara geldiği günden itibaren, yıllar yılı Dışişleri Bakanlığı tarafından yürütülen Türk dış politikasının yaklaşımını bütünüyle değiştireceğinin işaretlerini vermişti. Askeri dönem yılları Türkiye'nin en büyük sorunu Yunanistan ve onun Başbakanı Papandreu ile ilişkileri idi. Atina, Türkiye'deki askeri yönetimin varlığını yıllar yılı "Batı'dan Türkiye'yi izole etme politikasının" ana parçası haline getirdiğinden iki ülke ilişkileri iyice gerginleşmişti.

Özal Başbakan'lığa gelişi ile birlikte kronik durumdaki Türk-Yunan ilişkilerinde herkesi hayrete düşürecek bir uygulamanın altına imza attı. İki ülke karşılıklı olarak birbirlerinin vatandaşlarına vize uygularken Özal'ın "Yunanlılardan vize istenmeyeceğini" açıklaması, Ankara'da Dışişleri'ni bir anda altüst etti. Bu olay Türk hariciyesi ile Özal arasındaki köprülerin atılmasının da ilk halkasıydı. Ancak Özal, Türk Dışişleriyle ters düşmekten hiç gocunmadı. Arkasından yine Türk Dışişlerinin benimsemediği Davos Türk-Yunan yakınlaşmasını başlattı. İki ülke arasındaki sorunların siyasi olduğunu savunan Türk Hariciyesine karşı Özal'ın "Önce karşılıklı ekonomik ilişkileri geliştirelim. Karşılıklı cepler dolsun. Ondan sonra siyasi sorunlar da hallolur" yolundaki bakışı, Özal-Hariciye kavgasındaki ilk harçtı.

Özal, Yunanistan'dan sonra Balkanlara yöneldi. Önce orada yaşayan soydaşlarımızın isterlerse Türkiye'ye gelebileceklerini söyledi. Arkasından korkunç bir göç başlayınca, kapılar kapatıldı, bu kez Bulgaristan'la Yunanistan'dakine benzer bir Mini Davos süreci başlatıldı.

Özal'ın Dış Politikayı uygularken anlaşamadığı isimlerin başında KKTC Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş geliyordu. Özal'a göre, Denktaş Kıbrıs'ta çözüm iste- ▶

Özal bir yurt gezisinde eşi ile birlikte.. Ve Özal fırsat buldukça sade bir vatandaş gibi davranmaktan çekinmediği bir başka gezide kartopu oynuyor

Turgut Özal 18 Haziran 1988'de ANAP Kongresi'nde Kartal Demirağ'ın suikast girişimine uğradı. Sağ baş parmağından yaralanan Özal daha sonra kongredeki konuşmasına devam etti

miyordu.

Varolanı sürekli değiştirme, yenileştirme arzusunun sembolü Özal, Denktaş ve Türk Dışişleri'ne rağmen oluşturduğu yeni Kıbrıs politikasını yürürlüğe sokmaktan çekinmedi. Kıbrıs'lı işadamı Asil Nadir'in Türkiye'de önlenemeyen yükselişi işte bu döneme rastlıyordu.

Bu olaylar ve özellikle Kıbrıs sorununun çözümünde düşülen görüş ayrılığı Cumhurbaşkanı Turgut Özal ile KKTC Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş arasında soğuk bir ilişki sürecinin de başlangıcını oluşturdu. Özal ile Denktaş arasındaki bu soğukluk uzun süre devam etti.

ABD ile ilişkileri Özal'ın yeni dış politikasının en önemli sacayaklarından biriydi. Doğrusu en fazla önem verdiği ilişki de Washington ile olan ilişkilerdi. Dışişlerinde en güvendiği isimlerden biri olan Nüzhet Kandemir'i Washington'a Büyükelçi atayarak bu ilişkinin zincirlerinden birini oluşturdu.

Zaten Özal için çok önemli olan üç merkez Washington, AT'nin merkezi Brüksel ve Atina sırasıyla Nüzhet Kandemir, Özdem Sanberk ve Gündüz Aktan'dan oluşan 3 Büyükelçi danışmanıyla doldurulmuştu.

Özal, kendisine duyduğu özgüveni, danışmanları ve uluslararası tecrübesiyle ABD yönetimi ile ilişkileri Türk siyasi tarihinde görülmeyecek biçimde yakınlaştırdı. Bush yönetimi ve bizzat Başkan ve karısı ile kurduğu ailevi dostluk dillere destan oldu.

Çok sonraları Körfez Harekâtı'nda Amerika Başkanı Bush'un fikirlerine değer verdiği ve önemli konuları danıştığı liderlerden birinin Özal olduğunu göreceğiz.

Kişisel karizması, politikalarını Washington paralelinde oluşturan yaklaşımı ve Sovyetler Birliği'ndeki değişimlerle Özal, tek süper gücün ABD olduğu yeni dünya düzeninin uluslararası liderlerinden biriydi. ABD'nin Avrupa'daki en yakın müttefiki İngiltere ve onun Başbakanı Margaret Thatcher da doğal olarak Özal'ın uluslararası platformda en yakınındaki isimlerdendi.

O kadar ki, uluslararası kamuoyu Thatcher'in "Ben Özalcı'yım" demesine varacak kadar sıkı fıkı ilişkilere sahne olmaya başladı.

Haziran 1988'de toplanan ANAP üçüncü kongresinde Kartal Demirağ'ın suikast girişimine hedef olan Özal, parmağından hafif yaralanmıştı. Kasım 1989'da Türkiye'nin 8. Cumhurbaşkanı seçilen Özal, Çankaya Köşkü'nde 3 yıl 5 ay 8 gün kaldı. İngilizce bilen ve Atatürk'ten sonra görevi sırasında ölen ikinci Cumhurbaşkanı olan, Turgut Özal'ın görev süresi 1996'da dolacaktı. Turgut Özal Başbakanlığı sırasında Amerika'da iki kez göz, iki kez kalp ameliyatı geçirmiş, son olarak Cumhurbaşkanıyken prostat ameliyatı olmuştu.

... Ve sağlığına önem veriyor olmasına karşılık, yoğun bir tempoda geçen 11 günlük Orta Asya gezisinden iki gün sonra 66 yaşında hayata gözlerini yumdu Hafize ve Sıddık Özal'ın Malatya'da doğan ilk çocukları Turgut Özal...

Özal, Çankaya Köşkü'nde liderler zirvesinde...

Sakıp Sabancı bir tören sırasında Özal'la

Cumhurbaşkanı Özal Çankaya Köşkü'nde halk için verdiği bir resepsiyonda

Özal çifti yine elele
ama bu kez
dans ediyorlar..
Halk arasında olduğu zaman
protokol kurallarına pek önem
vermeyen Turgut Özal'ın yine yanına
çocukların toplandığı bir an..
Ve Özal bir devlet töreni
sırasında protokolun gerektirdiği
gibi fragı ile.

"İman, özgürlük ve bilim ışığında" kendi kapasitesini keşfeden Türkiye!

ÖZAL'IN RÜYASI

Turgut Özal'ı, siyasi rakipleri karşısında radikal bir çizgiye oturtan düşüncelerini "Hayallerimize bile yetişemezler. Zaman tünelinde kalmışlar" sözleri ile özetlemek mümkün... Onun hayalleri salt ekonomik reform paketleri ile sınırlı değildi. Sınırsızdı. "21.yüzyıl Türk asrı olacaktır. Bunun da risk almak, çok çalışmak ve tehlikelere göğüs germekten başka yolu yoktur" diyordu. Gönlünde Fransızca konuşan İstanbullu sarışınlar olan Türk eliti, Malatyalı Özalları Başbakanlığa, Çankaya'ya yakıştırmadı. Buna karşılık o, hiç bir zaman onlara karşı gönül kapılarını kapatmadı. Bilgiye, birikime, zekaya değer veren yeni tanışıklıklara açıktı

Cem ILHAN

Aradan oldukça uzun zaman geçti. Üzerindeki elbisenin rengini tam hatırlamıyor olabilirim [illegible] sanırım lacivertti [illegible] ve bazı yerleri ütüden parlıyordu. Ancak elbise kusursuz ütülenmiş [illegible] değildi, dikkatle bakan biri, elbise için buruşuk tabirini kullanabilirdi. Belinde artık [illegible] gelmekte olan bir kemer vardı ve bu kemer beli iyice sıkarak pantolonun düşmesini önlüyordu. Gene tam hatırlamıyorsam da pabuçlarının boyasız olduğundan kesinlikle eminim. Kıvırcık siyah saçlarını sabahleyin şöyle bir taradığını sanıyorum. Bıyıkları da vardı ve yüzüne daha yumuşak bir hava veriyordu. Beyaz [illegible] etmişe benz[illegible] düğmesi [illegible] [illegible]lıklı olması [illegible] da onluyordu. Çı[illegible] dolamaya çalıştı[illegible] kravat zannettiği şey de [illegible] yunla bütünleşmişti. Bu kravatın [illegible] yıllar önce atıldığı ve sonra [illegible] çözülmadığı belliydi. Bu adam dış görünüşüne önem veren birine benzem[illegible] gümünü bozmadığı kravatını boy[illegible] geçiriyor sonra sokağa çıkıyor."

Tahmin edileceği gibi bu "adam", tam 13 yıl boyunca zihinsel dünyalarımızda estirdiği fırtınalar bir yana, uyguladığı şok tedavi yönetimi ile yaşadığımız ülkenin mekan ve zaman boyutlarını değiştiren kişi... "Özal Sendromu" adlı kitabın yazarı, aynı zamanda onun yakın dostu gazeteci yazar Yavuz Gökmen, onunla [illegible] tanışmasını bu satırlarla anlatıyor.

Şimdi artık [illegible] en amansız muhalifinden en [illegible] taraftarlarına kadar hepimizin içine onarılmaz bir yalnızlık duygusu yerleştiren 8.Cumhurbaşkanımız Turgut Özal

ZOR BULUNUR BİR FİGÜR [illegible] böyledir işte" demek geliyor [illegible] içinden... Bu da hert[illegible] rak, bizim insan olmak [illegible] müzden payımıza düşen

Şimdi sağlığında lehte, aleyhte yazılar yazmış, görüşler belirtmiş herkes belli ki kâh [illegible] ıp süpüren bir duygu selinin etkisi ile kâh şimdiden yarının ince hesapları ile, onu hep bulunduğu aykırı sıradanlıktan alıp, "aziz" mertebesinde, totaliter bir sıradanlığın zirvesine çıkartmak için birbiri ile yarışacak

Ve bu, belki de onun gerçek ölümü, hayallerine vurulmuş en sert darbe olacak. Konuşa konuşa, bir o ucundan bir bu ucundan, kaçınılmaz olarak onu, zaten sınırlı olan çağdaş Türk mitosları galerisinde, zor bulunur bir figür olarak, "Atatürk'ün yanıbaşında, akıp giden zamanla içi boşalan, küflenen bir yaşam biyografisi, bir alıntı görüşler manzumesi haline getirmeye çalışacağız

Böyle yaparak da herhalde onun hiç bir zaman içimize sindiremediğimiz doğal ve farklı varoluşuna tepkimizi, şöyle ya da böyle, bir kez daha muştulamış olacağız

Bu arada, belki de tek istisna, her zaman olduğu gibi yine onun iyide de kötüde de özdeşleşmekten gurur duyduğu bu ülkenin insanlarından gelecek. O yine kimilerine göre "Tonton", kimilerine göre "şişman" olarak kalacak.

Çünkü aslında Türk toplumunun imgelem dünyasında Batılı ve ister istemez de Hıristiyan anlamda "aziz"lere ya da bunun çağdaş, laik versiyonu "mitos"lara yer yoktur; hiç bir zaman da olmamıştır

Ermiş kişiler, yaşam çizgisinde de ölüm çizgisinde de etiyle kemiğiyle canlı kişilerdir ve insan oldukları ölçüde de tümü ile kendilerine münhasır ıkırcıklı özelliklerini beraberlerinde taşırlar. Anlaşılmak, yüceltilmek için ölmeleri beklenilmez, nasıl ki yerilmek, taşlanmak için de beklenmiyorsa ..

"DÜNYAYI SIRTLAMAK ÖLÜMÜ ABES HALE GETİRİR". Bunun bir adım gerisinde ise önceki yaşama ve ölüme yaklaşımında farklı bir tavır alış yatıyor tabii

Düşünür Philippe Aries'in "Batılının Ölüm Karşısında Tavırları" adlı kitabına yazdığı önsözde tarihçi Mehmet Ali Kılıçbay bu tavırlardan birini şöyle tanımlıyor: "Dünyayı sırtlamak ölümü abes hale getirmektedir, çünkü insan canlıların kaderinden farklı bir kadere sahip olduğunu düşünmektedir .. Uygarlık kavramı aracılığıyla kendini alabildiğince yüceltenn insan, yok olmayı bir türlü içine sindirememektedir. Bunun sonucu olarak ölümü ya akıllıleştirmekte, ona [illegible] atfetmekte ya da görmezden gelerek yok saymaktadır

Türk toplumunun ezici çoğunluğunun tavrı ise farklıdır. Bu onlar için safça bir aldatmaca olabilir ancak. Zaten onun içindir ki kolay öldürür, bütün cinayetlerini yemek içmek kadar doğal işler ve bütün ölümleri de bütün doğumları kadar doğal yaşar. Ölümle yaşam ▶

İstanbul Şehir Üniversitesi Kütüphanesi Taha Toros Arşivi

onun kimilerince [illegible] madığı için eksik sayılan kollektif b[illegible] cinde her zaman içiçedir ve tüm hayalleri de yaşanılan anın çok renkli penceresinin müsaade ettiği kadardır. Ve bu da onu, genellikle son derece isabetli ama her zaman yeterince radikal tutumlu bir insan yapar Onun için Orta Asya'dan bu topraklara, hep daha Batı'ya, medeniyetlerin, yeni yaşam tadlarının üzerinden bir alıcı kuş misali aşar, işine geleni alıp gider

O, SIRADAN BİR TÜRK'TÜ. Bu, doğrusu Özal için de hep böyle olagelmiştir Hatta Houston'da ilk by-pass ameliyatın dan sonra kendisine "politikadan uzaklaşın, yoksa ölürsünüz" diyen doktorlara "ben zaten her gün ölümle kolkola yaşıyorum" derken de "siyasetçinin bir bayramlık bir de idamlık gömleği var" derken de temeldeki bu farklılığı en açık biçimi ile seslendiren de oydu

Özal, bu yaşamak fiilinin en temel so[illegible] başla[illegible] kelimenin gerçek anlamında sıradan bir Türk'tu. Tüm sıradan Türk erkekleri gibi şimdi çubuklu pijamanın yerini alan cart renkli eşofmanın altının üstüne giydiği fanilası tişörtü ile dolaşmayı severdi. Bütün Türkler gibi en dramatik konulara bile bir Keloğlan ve Nasreddin Hoca bilgeliği ile hafifmeşrep yaklaşımları severdi Ve yine bütün sıradan Türkler gibi dünyanın bütün nimetlerine açık, eğlenmeyi, karşılıksız sevgi ve güveni fütursuz bir girişimcilik ile harmanlayan bir insandı

O açıkcası bizim olamadığımız kadar bizdi

TÜRK ELİTİ ONU HİÇ SEVMEDİ. Bu yüzden Türk eliti onu hiç sevmedi Kendini görüşlerine en yakın hissedenler için bile bu nesnel bir gerçekti. Aynen Alman ya'da yıllarını verip de işyerinde çok başarılı olan, çok sevilen ama hiç bir Alman mesai arkadaşının evine davet edilmeyen Türk'ün yüz yüze geldiği nesnel ırkçılık olgusu benzeri bir dışlanmayı, az ya da çok, hep yaşadı

"Teksas Malatya" adlı araştırma-inceleme kitabında gazeteci Ufuk Gül[illegible]mir'in dediği gibi [illegible] hiç benimsememiştir. İşbaşına geldikleri andan bu yana Özallar bu çevre için gizli alay konusu olmuştur Zaman zaman, Türk elitinin Özal'ın siyasal kararlarına karşı gibi görünen muhalefetinin de ardında büyük ölçüde 'kozmetik' nedenler olduğu da gerçektir. Yani Özal'ın çirkin ve bıyıklı bir adam olması, Semra Özal'ın abartılı giyinmesi gibi. Gönlünde bu makamlar için Fransızca konuşan sarışın İstanbullular olan Türk eliti, Malatyalı Özallar'ı Başbakanlığa, Çankaya'ya yakıştıramamıştır.'

[illegible] karşılık o hiç bir zaman onlara karşı g[illegible] kapılarını kapatmadı Nitekim [illegible]demir'e kalsa "Özal'ın dış politikada aktif görüntü vermesinin, bir gün telefonda görüşüp, ertesi gün İran Başbakanı ile buluşmasının, dış politika dışındaki bir başka açıklaması ise (bu) elite mesaj göndermek arzusudur." Belki de..

BİLGİ VE BİRİKİME SONUNA KADAR AÇIKTI. Ancak kesin olan bir nokta, Türk siyaset gündeminin ramp ışıklarına çıktığı günden itibaren zekaya, bilgive, birikime değer veren ve yeni tanışıklıklara sonuna kadar açık, teklifsiz bir insan olduğuydu. Üstelik bu elitin hiç olmazsa bir kesiminin zımni desteğini arkasına almanın gerçek değerini ölçebilecek kadar da öngörülüydu. Köşe yazılarında bunun adı uzun zaman, aslında yerine göre son derece sağlıklı bir tavır olabilen, içeriğinden boşaltılmış bir "takiyye" suçlaması oldu

Son donemde ise, belki de gündelik siyaset koşuşturmalarının dışında kaldığı için Türk elitinin belli bir kesiminden kayda değer bir destek bulmaya başlamış gibiydi Kulaktan kulağa anlatılanlar, gazete mutfaklarında "herkes oturdu çıt çıkarmadan 5 saat süreyle onu dinledi şeklinde gözlemler bunun kanıtlarıydı.

Ve işte şimdi, öldükten sonra, belki de bu kez, bu onun gerçekten düşüşunu hazırlayan en son girişimi olacak Aslında Özal'ı yaşamında büyük ölçüde Türk elitinden ayıran, Türk toplumu ile bütünleştiren fark aynı şekilde ölümünde de sürüyor. Ama bu kez, eğer şu an ilk emareleri gözlenen Özal'ın "kutsallaştırılması" operasyonu galebe çalacak olursa, bunun, onun düşüncelerinin ve hayallerinin gerçekten etkisizleştirilmesinin bir aracı olacağı da kesin gibi gözüküyor. Böylece ilk defa Özal bütün ömrü boyunca karşı çıktığı "resmi ideoloji" tarafından ele geçirilmiş olacak..

"HAYALLERİMİZE BİLE YETİŞEMEZLER." Bu söz ve bir de tabii 1985 yılında ANAP Birinci Büyük Kongresi'nde söylediği, kamuoyunda bir bomba etkisi yapan "zaman tunelinde kalmışlar" sozü

İşte Özal'ı tanımlayan, onun Türk siyaset adamları içerisinde radikal olarak farklı bir çizgiye oturtan, siyasal misyonunu belirleyen bunlardı. Siyaset gündemini her zaman elinde tutmasının otesinde "hayallerimize bile yetişemezler" sözü Özal'ın özgün kişiliğinin olabilecek en güzel ifadesiydi Ve o hayalleri salt ekonomik reform paketleri ile sınırlı değıldı. Başka bir deyişle sınırsızdı "21. yüzyıl" diyordu Özal "Türk asrı olacak tır. Türkiye önumuzdeki 10 yıl içerisinde ileri ülkeleri yaşayabilir ve bunun da risk almak, çok çalışmak ve tehlikelere göğüs germekten başka yolu yoktur "

Güldemir, "Teksas Malatya" adlı kitabında Özal'ın hayallerini şu cümlelerle naklediyor "Dikkatle dinliyorum. Çünkü Teksas tanımında gönlunden geçen Türkiye'yi anlatacağını biliyorum: 'Teksas ta kendimi evimde hissediyorum. Çünkü Türkler ve Teksaslılar arasında çok benzerlikler var. Hem Türkler hem Teksaslılar hürriyet aşığı. Hem Türkler hem Teksaslılar teşebbüs hürriyetinden yana . Ve hepsinden önemlisi hem Türkler hem de Teksaslılar yetenekleri ve kapasitelerinin enginliğini keşfetmişler dir' '

Evet, "iman, özgürlük ve bilimin ışığında kendi kapasitesini keşfetme imkanını"nın sınırsızca değerlendirilebileceği bir Turkiye

İşte Özal'ın Anadolu da bir memur çocuğu olarak başladığı yaşamında zihninde şekillendirdiği ve her zaman, bazen beceriksiz bir üslupla da olsa seslendirdığı en büyük rüyası buydu.

Turgut Özal, düşünceleri ve hayalleri ile olduğu kadar içtenliği ile de çocuk ve gençlerin kalbini fethetmişti. Gençlerle iyi diyalog kurabilen, çocukla çocuk olabilen tek siyaset adamıydı ve bu, onu, rakiplerinden ayırdeden özelliklerinden biriydi. Siyaset zirvesinde 13 yıl boyunca hüküm sürmesini sağlayan geniş hayal gücünün sırrı belki de çocuk ve gençleri çok sevmesinde gizliydi

Bunun için ise en çok gençlere ve hatta yarın kendisini belki de hayal meyal hatırlayacak bugünün çocuklarına güveniyordu

YAĞIZ'IN KOLUNU ISIRAN ADAM. Sözler İ[illegible]bul'un sohbet meraklısı bir taksi ş[illegible] ait. Özal'lı yılların seçim dönemlerinden biriydi. "Ben" diyordu bu orta yaşın üzerindeki taksi şoförü, "oy verirken artık tek bir ölçu kullanıyorum Bakıyorum seçeceğim adamın çoluğu çocuğu var mı... Demirel'in, [illegible] İnönü'nün yok.. Özal [illegible] ve [illegible]men ardından Anadolu [illegible] çak gibi keskin yargısını sürüyordu düşüncelerinin üzerine "Çocuğu olmayan adam senin, benim halimden anla[illegible]

Bu anekdotun kendi içinde özel bir anlamı var mıydı? Evet, öncelikle, hiç kuşkuya yer bırakmayacak biçimde T[illegible]rk toplumu ile bu insan arasındaki frekans birliğine işaret ediyordu

Özal'ın, sıradan bir Türk tanımına uygun olarak, kendisine göre çok daha köşeli bir eşi ve görünürde hepsi de aynı ölçüde söz dinlemez çocukları vardı ..Onlar yüzünden 'koca ülkenin idaresine talip ama adam daha dort kişilik ailesini yönetemiyor" dedirtecek durumlar yaşayacaktı. Yine sıradan bir Turk olarak, o da her zaman onları savundu.

Bunun ötesinde bu anekdot Özal ın kalburüstü Türk siyasetçisinden ayırdedici farklarından birine de ışık tutuyordu O çocukları seviyordu ve bunu, hangi ortamda bulunursa bulunsun, kendin, herhangi bir sosyal zorunlulukla kısıtlı saymaksızın açıkça göstermekten hoşlanıyordu

Gazeteci Yavuz Gökmen kitabında Özal'ın bu özelliğini 'çocukluğunu sürekli yaşayan insanın doğası' olarak açıklıyor: "...aynı gün 20 aylık oğlum, [illegible] 'ın kolunu fena halde ısırmıştı Özal'ın kızıp kızmayacağını merak ediyordum. Kızmadı ama acıyan canının intikamını çocukça aldı. Yağız'ı ısırdı ve [illegible] atmayı başardı.

İki çocuk bundan sonra birbirlerini hiç ısırmayacaklardı '

Türkiye'nin çocukla çocuk olabilen tek siyaset adamıydı Özal ve onun Türkiye[illegible] nde 13 yıl boyunca [illegible] sağlayan geniş hayal [illegible] sırrı da belki bu özelliğinde, genel ol[illegible] ve çocukları sevmesinde gizliydi

MUMCU, KAHVECİ, ÖZAL. Elektroniğe tutku derecesinde olan ilgisi, her türlü sportif faaliyete verdiği büyük destek, onlarla kurduğu olumlu diyalogun araçlarından sadece bazılarıydı. Bir elektronik fuarında rastladığı genç girişimcilerden aldığı İngilizce öğretim yazılım disketlerini gecenin bir vaktinde kendi bilgisayarında açamayınca, sabah ilk iş onlara şahsen telefon açıp, Çankaya'ya davet edecek kadar da onlara yakındı Özal.. Kendini, kişiliğini gizlemeden, tüm içtenliği ile onların dünyasına adım atıyordu.

Sonuçta, Hacettepe Acil Servisi'nin çevresinde televizyon kameralarının tespit ettiği, onun sağlığını öğrenmeye gelmiş kalabalıklar arasında en çok, başka hiç bir siyaset adamının yanıbaşında görmeye alışık olamadığımız, modern görünümlü, ama türbanlı genç insanlar göze çarpıyor olması da boşuna değildi

İçlerinden biri, kendisine uzatılan mikrofona şu sozleri soyleyecekti. Önce Mumcu, sonra Kahveci, şimdi de Özal.

Peki ama, bu biri diğer ikisine taban tabana zıt siyasal görüşleri bulunan üç kişi nasıl olup da aynı sıralamanın içine girmişti? İşte burada hiç kuşkusuz genç olmanın temel ayrımıydı söz konusu olan İçtenlik...

Özal düşünceleri ile hayalleri ile olduğu kadar içtenliğiyle de onların kalbini fethetmişti ve bu belki de onun şimdiden tüm emareleri ile gözlenen kısır "kişilik kültü' operasyonuna kurban edilerek, zararsızlaştırılmasının önüne geçebilmek için, onun düşüncelerini paylaşan, daha yaşlı kuşakların önündeki en büyük güvence...

Yarını, bugünden onun temsil ettiği düşünsel açıklığın mirasçışı olacak gençler yonetecek.. Belki de onlar bu rüyayı, "iman, özgurluk ve bilimin ışığında kendi kapasitesini keşfetme imkanının' sınırsızca değerlendirilebileceği bir Turkiye rüyasını gerçek olarak yaşayacaklar

TARİHTE BÜYÜK ADAMLARIN ROLÜ NEDİR? Son bir soru ise şu Tarihte büyük adamlar, ünlü Rus yazar Tolstoy un dediği gibi, "sadece olaylara ad veren etiketler' midirler? Kuşkusuz hayır. Ama asıl sorun yine de onları, mümkünse de önce henüz yaşarlarken önce bir insan olarak algılamayı bilmek..

'Çağın büyük adamı, çağının istemini dile getirebilen, çağına isteminin ne olduğunu söyleyebilen ve bu istemi yerine getirebilen kişidir Onun yaptığı çağın yüreği ve özüdür, o çağını gerçek kılar ' Ünlü Alman düşünür Friedrich Hegel 'Hukukun Felsefesi' adlı kitabında büyük adamları böyle tanımlıyor

İşte Türkiye'nin 8.Cumhurbaşkanı Turgut Özal böyle bir adamdı

"İki gömleğim var" derdi; Bayramlık gömleğini giyerek aramızdan ayrıldı

DEĞİŞİMİN KIYISINDA

21. Yüzyıl'a hazırlanan Türkiye'nin önündeki sorunlar ve perspektifler bir tarafta, Cumhurbaşkanı Özal'ı kaybetmek diğer yanda. Özal'ın son günlerde Başdanışmanlığı'na atanan Dr. Hıkmet Özdemir bu kısa fakat önemli görevinde Özal ile paylaştığı düşüncelerinden hareketle bu ayrılık yazısını yazdı. Özal'ın terkettiği Türkiye'nin bugün karşı karşıya olduğu sorunlar... Yarım kalmış çalışmalar... Ve gelecek... 80'lerde Özal'ın deyimiyle çağ atlayan Türkiye 2000'li yıllara nasıl hazırlanmalı? Başkanlık Sistemi neden gerekli? Yeni Anayasa hangi konularda değişim rüzgârlarını yakalayabilir? İşte Cumhurbaşkanı Başdanışmanı Dr. Hikmet Özdemir'in yazısı...

Dr.Hıkmet ÖZDEMİR

'Benım ıki gomleğım var' Bırı bayramlık, dıgerı ıdamlık" dıyen Cumhurbaşkanı Turgut Özal, bayramlık gömleğini giyerek aramızdan ayrıldı

Ardından kalanlar sevenleri, beğenmeyen ve hatta sağlığında ona ıdamlık gömleği gıydırmeye çabalayanlar dahil, derin bir üzüntü içindeler. Gerçi bu sonuçların dürüstlüklerine inanmıyorum ama.. Neyse.. Olayın şoku atlatılınca, birkaç hafta veya ay geçince sahnede yerlerini alırlar. Belki o kadar beklemezler bile; Kimbilir?

Türkiyemızde inanılmaz bir gelenek oluştu Sağlığında kışının burnundan getirmek serbest Bir hayatı rahatlıkla karartabiliriz Ama olünce, yine aynı rahatlıkla herşeyi biryana bırakıp ağıt da yakabilirız

Üstelık bunu koro halinde yapmaktayız Önce TV kanalları olarak resmisi ve özeliyle bir insanı keşfediyoruz. Hatta bir kahraman yaratıyoruz. Ertesi saban yazılı basın ve nihayet politikacılarımız fervat figan içinde.. Dune kadar gozunu oymaya çalıştığımız kişi acaba kimdi?

Siyaset ve medya dünyamızın insana bakışı ile eleştırı, yergı ve övgüsünde kullandığı üslubun gozden geçirilmesine ve bu alanda durust bir özeleştiriye ihtiyaç vardır. Konuşma ve yazma adabını ogrenmek ve öğretmek boynumuzun borcudur dıyebilir miyiz?

Bir politikacı olarak rahmetli Cumhurbaşkanı nın değerlendırmesını soğukkanlı bir şekilde yapmaya kalkışacak olanlar şunu teslim edeceklerdir

Turgut Ozal, Turkiye nin makus talihini yenmek için toplumu değişimin kıyısına teleyerek, resmi ideolojisinin dizginlerini gevşetmiş, herkesi, 21 Yüzyıla doğru ufuk turu yapmaya çağırmıştı

Buna ayak direnenler, statükonun kalelerinden çıkamayarak kendi dünyalarında ahkam kesen kalem erbabı ve politika esnafı çoğu zaman bürokrasiyi de arkalarına aldıkları için baskı çıkmışlarsa da, sıradan yurttaş, yüreğiyle ona destek vermiştir Kendisine aydın diyen fakat gerçekte statükocu olan kesimin buyuk açmazı bu noktadadır Nitekim, sağlığında, Turgut Ozal e yöneltilen insafsız saldırıların asıl nedeni, bir ▶

ÖZAL'A GÖRE 21. YÜZYIL'DA TÜRKİYE'NİN YENİDEN YAPILANMASI İÇİN TEMEL TAŞLAR

bakıma sözde aydın diyebileceğimiz bu çevrenin, statükodan ve resmi ideolojiden kopamayışları idi.

Rahmetli Özal, daha 1960'ların başından itibaren, Elektrik İşleri Etüd İdaresinde ve Devlet Planlama Teşkilatında siyasetin ve ekonominin mutfağında ömür tüketiyordu. Daha sonra, Dünya Bankası gibi önemli bir kuruluşta ve Türkiye'ye dönünce özel sektörde geçirdiği yıllar onun proje bazında ülke meselelerine vakıf olması için herhalde yeterli idi. Hayatları boyunca bürokrasinin kapısından içeri geçmemiş veya ekonomiden, iş hayatından gelmeyen kesimlerin, Özal'ın Türk Parasının Kıymetini Koruma Kanunu gibi bir hilkat garibesini ani bir gece operasyonu ile tarihin çöp sepetine atı vermesini anlamaları ve alkışlamaları beklenemezdi.

Nitekim, Boğaz Köprüsü ve Atatürk Barajı ile ilgili tahvillerin veya KİT'lerin satışa çıkartılmasındaki gürültü de malum çevrenin ürünü idi. Devlet adına ilericilik veya aydın rolü üstlenen zevat, Özal'a karşı devleti korumak gibi kutsal bir misyonun (!) ifasıyla meşguldü. Aynı çevre, vaktiyle rahmetli Adnan Menderes ve Demokrat Parti'ye karşı da benzer bir intikam duygusu beslemişti.

***

Ve sonunda 1960 darbesi tezgahlandı.

Orduya yaslanarak politika yapmayı erdem sanmak ne yazık ki bizim aydın tarihimizin geleneğinde vardır. Esasen, ittihatçılık ve 27 Mayısçılık temelindeki önermeleri halk hiçbir zaman benimsemediği için, Türkiye'de büyük projelerin altına imza atmak, hep Menderes, Demirel ve Özal örneklerinde yaşandığı gibi merkez-sağ kanat liderlere nasip olmuştur. 1950'de, 1965'de ve 1983'de arkalarında inanılmaz bir kitle desteği ile iktidara geldiler ve yaklaşık onar yıllık dönemlere damga vurdular.

Bizim siyaset geleneğimizde (Cumhuriyet Türkiyesi için söylüyorum) iki ana akımdan söz edersek, merkez sağ kanadın liderlik hakkından son derece şanslı olduğunu kabul etmek zorundayız. Merkez solun hiçbir zaman bir Menderes'i, bir Demirel'i ve bir Özal'ı olmamıştır.

Kişisel yetenekleri dışında, acaba bu liderlerin avantajları veya başarıya ulaşmalarında izledikleri ortak yol ne idi?

Bir kere, her üç liderin ortak yanı, kapalı bir rejim veya askeri yönetim dönemine karşı yurttaşların tepkisini anlamaları, bu devlete karşı bireyi, devletçi anlayışa karşı birey-cilği esas alan bir siyaset felsefesini benimsemeleriydi. Türkiye'nin ihtiyacı, her üç zaman diliminde de statükonun katı ve acımasız kurallarının aşılmasını gerektiriyordu. Onların rejime yönelik eleştirileri ile halkın sağduyusu sonucu seçim meydanlarında ve sandıkta verdiği destek birleşiverince ortaya yıllarca süren merkez-sağ iktidarlar dönemi çıktı.

Bu çerçevede düşünüldüğünde özellik-

2.Cumhuriyet ya da yeni bir dizayn

Turgut Özal pek çok çalışmasını, pek çok taslağı geride bırakarak vefat etti. Bunların belki bir kısmını Cumhurbaşkanlığı sırasında gündeme getirecekti, belki bir kısmını bir aşamada farklı bir siyasi kimlik içinde gündeme getirecekti. Artık bunu tartışmak anlamsız. Ancak Özal'ın çalışmaları, özellikle de son yıllarda altını çizerek anlatmaya çalıştığı Başkanlık Sistemi gerekçeleri Türkiye'nin önündeki dönem için mutlaka yeniden değerlendirilmesi, giderek daha yaygın olarak tartışma platformlarına sunulması gereken bir konu olarak önümüzde duruyor. Özal'ın da son aylarda aktif olarak içinde yer aldığı "İkinci Cumhuriyet" platformu belki bu tartışmalarla yeniden alevlenecek. Biz Özal'ın ataması yeni yapılmış Başdanışmanı Dr. Hikmet Özdemir'in yönlendirmesi ile Özal'ın önündeki üç politikaya yönelik dosyaların eksik de olsa, özetlenmesinden kaynaklanacak anlaşılmazlığıyla da olsa bir dökümünü sunuyoruz. Önümüzdeki aylarda eminiz ki bu konular sırasıyla, teker teker Türkiye'nin gündeminde belirlevici olacak. Ya da Türkiye 21. Yüzyıl'a biraz hazırlıksız yakalanacak!

- **Anayasa Taslağı:** Özal'ın bir "Özet Anayasa" hazırladığı bilinivordu. Vefatından önce bu taslak bitti. Siyasi tercihlerin asgariye indirildiği bir anayasa ve buna uygun tamamen teknik görevler yüklenmiş bir devlet modelini en kısa zamanda tartışmaya açmayı hedefliyordu.
- **Tevhid-i Tedrisat:** Eğitim sistemine ilişkin kanunların eski ve kullanışsız olduğunu ve yenilenmesi gerektiğine inandığını söylüyordu.
- **Laiklik:** Uygulamadaki laiklik anlayışının yaşadığımız çağın gereklerine göre yeniden tasarlanması gerektiğini ileri sürüyordu.
- **Din:** Cemaatlerin hukuki statü kazanması gerektiğini ileri sürüyor ve bu konudaki tartışmaların zaman zaman Türkiye'nin önünde bir cendere haline geldiğinden yakınıyordu.
- **Vergi Reformu:** Doğrusu Özal'ın kafasındaki çözüm çok netti. Vergi işlemleri basitleştirilsin, ödemeyenler hapse atılsın!
- **Kürt meselesi:** "Federasyon dahil her türlü tartışmaya açık olmalıyız" diyen Özal, Kürt sorunun çözümünün Üniter Cumhuriyet içinde çözümlenebileceğine kesin olarak inanıyordu.
- **MGK'ya hayır:** Yeni Anayasal düzenleme ordunun yönetim üzerindeki etkinliğinin azaltılmasını da hedefliyordu. Bu anlamda, askeri güç kesinlikle sivil otoriteye bağlı olacaktı. Ve bu haliyle MGK'nın devamı düşünülemezdi.
- **Bu ülke bize yeter:** Türkiye eğer koşullar uygun olursa, eğer koşullar gerektirirse toprak açısından genişlemeli mi? Türkiye'nin uluslararası etkinliğinin son raddeye kadar artırılmasından yana olan, hatta bu konuda belki de kendisini ölüme sürükleyecek kadar çok çaba sarfeden Özal'ın toprak açısından genişleme, yani 'Fetih tutkuları" konusunda oldukça temkinli olduğu kesin. 'Toprak almak, risk almaktır.'

Ve... Başkanlık Sistemi

Başkanlık Sistemi üzerine çalışmalarını aşağı yukarı tamamlamış olan Özal yakında bir dizi konferans ve panel ile düşüncelerini tartışmaya açmayı planlıyordu. Erzurum Atatürk Üniversitesi ve Bursa Uludağ Üniversitesinde birer konferansla bu tartışmaları ivedilikle açmayı düşünüyordu. İşte Başkanlık Sistemi'nin zorunluluğuna ilişkin temel saptamaları:

- Her şey bir yana, parlamenter sisteme bir bakın. İşlemiyor! Bu haliyle parlamenter sistem tıkanık. Bir çözüm lazım.
- Bugün Türkiye de büyük bir siyasi bölünme ve parçalanmışlık var. Bu durum uzunca bir süre koalisyonları zorunlu kılacaktır. Bu da siyasi sistemin zaaflar içinde kıvranması demektir. Siyasi bölünmüşlük ve istikrarsızlık Başkanlık Sistemi ile aşılabilir.
- Başkanlık Sistemi bizim tarihi karakterimize ve geleneğimize uygundur.
- Bakanlar Meclis dışından olmalı. Politikacı bakan olduğunda üzerinde siyasi baskı oluyor. Haksız bu insanlar üzerinde seçim kaygısı olmamalı.
- Meclis in içinde zaten liderin bir tahakkümü vardır. Eğer Başkanlık sistemi kurulursa check-balance sistemiyle Meclis'in denetimi artırılır.
- Değişen teknoloji ve değişen uluslararası koşullar süratli karar alma ve uygulayabilme gerektiriyor. Ve Başkan hızlı karar alabiliyor.
- Yetki devri Başkanlık Sistemi'nde daha kolay oluyor. Bürokratik engeller minimize ediliyor.
- Başkanı halk doğrudan seçeceği için, ülkenin Başkan Adayı olacak kişi temel sorunlar'la ilgili doğrudan çözüm üretmek ve gelişimek zorunda kalıyor.
- Birinci turda yüzde 51 lik oy desteği alabilen Başkan seçilecek. Geniş bir halk desteğini arkasına alan 'seçilen', zor ve kapsamlı reformlara korkmadan girebiliyor...
- Ülkenin hassas olduğu sorunlar var, sözgelimi din ve vicdan hürriyetiyle ilgili rahatsızlıklar ya da Kürt meselesi. Bu ve benzer konularda halkın doğrudan seçeceği Başkan avantajlı bir ortam bulacak. Çünkü, eğer Başkan Adayı ve ileride Başkan, doğru tercihler yapmazsa arkasında hiçbir destek bulamayacak.

etmesi, İslami cemaatler [illegible] hukuk açısından olmasa bile rejimin gözünde meşruiyet kazanmasında büyük [illegible]. Öte yandan son bir iki [illegible] içine sürüklediği gayret onu seven veya [illegible] herkesin malumudur.

Rahmetli Özal, rejimin, İslam'a ve Kürtlere yönelik iki sopasını fark eden bir politikacı ve lider olmak basiretini gösterebildi. Bunun dışında, onun için söylenebilecekler ikinci derecede önemli şeylerdir. İnsafsız eleştirileri ise tarih sahiplerine iade edecektir. Bundan kuşku duymuyorum. Onun dünyevi ömrünün son aylarında, Türkiye nin aydınlarına, Batıcı sosyal [illegible] ve üniversite elitine rağmen (ki maalesef bu gerçektir), bölücü ve [illegible] şeklinde tanıtılmak istenmesi ise statükocu koronun bildiğimiz nakaratıdır. Alışık.

Turgut Özal, Doğu, ile Batı'nın başarılı bir sentezi idi. Tarihle barışma [illegible] bu radan alacağımız güçle, 21. Yüzyıl'daki yerimize işaret eyledi.

En büyük arzusu bu idi. Büyük değişim ve güçlü Türkiye.

Fikir alanında şoklarla hepimizi sarsıyordu.

Ülkemizi ve toplumumuzu olumsuz şartlara ve kimseye suikast plancıları dahil hiçbir güç odağına aldırmadan değişimin kıyısına taşıdı.

Bizler yola devam edeceğiz.
Hoşçakal Sevgili Cumhurbaşkanı,
Seni ve hoşgörünü çok özleyeceğiz.

le 1992 yılında ve 1993 başından beri, ülkemizde yapılan değişim tartışmalarının çekim merkezindeki kişinin merkez sağ hatta İslamı kültür ile yoğrulmuş bir ortamdan yetişen Hafize hanımın oğlu Turgut Özal olması rastlantı değildir.

Kanımca, resmi ideolojinin uygulamada neden olduğunu haksızlıkların bir değişim ihtiyacı şeklinde formüle edilişinde en azından kavramlaştırma bazında bile Müslüman kültürüyle yetişen ve fikri gıdasını oradan da alan kesimin üstünlük sağlayacağı açıktır. Çünkü bizim tarihimizin bir ayağı İslamda idi.

Bu açıdan bakılırsa, rahmetli Turgut Özal, fevkalade önemli bir örnektir. Kendilerinin İslamla barışık bir hayatı tercih

Körfez Krizi Özal'a uluslararası devlet adamlığına giden yolu açtı

ZİRVEYE ÇIKIŞ

Turgut Özal'ın siyasi kariyeri Körfez Krizi'nin başladığı Ağustos 1990'dan, Mesut Yılmaz'ın ANAP Genel Başkanı olduğu Haziran 1991'e kadar geçen zaman içinde yeni bir aşamaya geldi. Özal, uluslararası dalgaları iyi yakalayan bir yerel siyasetçi olmaktan, uluslararası bir devlet adamı olma noktasına bu süre içinde ulaştı

Soli ÖZEL

K[illegible] sistemin[illegible] lan edilen. AT dönem başkanı İtalyan Dışişleri Bakanı de Michelis tarafından Avrupa'da işi olmadığı söylenen Türkiye, [illegible] Savaşı'ndan sonra yeniden Batı sist[illegible] önem[illegible]ır konuma gel[illegible]

Daha da önemlisi [illegible] leşik kural ve yan[illegible] kullanarak [illegible] iyetini ortaya koydu. Türkiye'nin [illegible] unduğu bölgede meşru çıkarları [illegible] ve bunun ken[illegible]lere müdahi[illegible]

[illegible] da Aktif Politika" kita[illegible]

t[illegible] Uluslararası planda inisya[illegible] esas alan politikalara [illegible]şundan beri hiç [illegible] mamıştı. Türkiye Cumhuriyet[illegible] na bölges[illegible] bir özne [illegible]

[illegible] yürütülmesin[illegible] Dışişler[illegible] Özal'ın stratejisiyle [illegible] sahneyi terkettile[illegible]

[illegible] stratejilerdaki etkisi, politika [illegible] anlaşmazlık kadar önemli değildi

ÖZAL NEREDEN KOŞUYORDU? Yurt içindeki toplumsal ve siyasal muhalefet [illegible] Özal asker gön[illegible] gerçekleştirememiş olsa [illegible] ABD Başkanı G[illegible] nedeniyle [illegible] önemli [illegible] biri oldu. İçerde benze[illegible] bir karalama kampanyası [illegible] serbest [illegible] nyordu

İçerde siyaseti [illegible] popüler[illegible] çıkarlarını [illegible]

[illegible] sağda da olsa, [illegible] karşı sürekli [illegible]olar kurulduğunu düşü[illegible] Emperyalizm ve onun içerdeki ajanları, ya da Türkiye'nin iç ve dış düşmanları sürekli Türkiye'yi zayıflatma, sömürme parçalama peşindedirler. Belki de bu yüzden, fikirlerini, tutumlarını, yaklaşımlarını paylaşmadıkları siyasetçiler hakkında insanlar çok rahatlıkla bir ülkenin ajanlığı suçlamasını yapabilirler

Pek çok siyasetçiye ve aydına yakıştırılmış, yabancıya hizmetkarlık yaftası, olu[illegible] kadar Turgut Özal'a da kâh açıkça, kâh örtülü olarak yapıştırılmıştı. Amerika'ya her gidişinde Özal'ın Kıbrıs'ı satacağı söylentileri yayılmış, herhangi bir soruna önerdiği çözümler, doğru ya da yanlış bir arayış olarak değil, bu hizmetkarlığın doğal sonucu olarak değerlendirilmişti

Körfez Krizi ve Savaşı sırasında neredeyse histeri boyutlarına varan bu yakıştırmalar ve bunlara yaslanan entelektüel samimiyetsizlik örnek eriyle Türkiye, kendi içinde, Körfez Savaşı sırasında ve sonrasında stratejik bir konsensüs sağla[illegible]amış durumdaydı. Körfez Krizi'ni çıkaran veya savaşı başlatan Türkiye değildi. Batı savaşa karar verdikten sonra ise buna engel olmak zaten söz konusu değildi. Bunun da ötesinde, en kestirme şekilde söylemek gerekirse Batı, Irak'ta Türkiye'nin hiç beceremeyeceği birşeyi yapmış ve Türkiye'nin başına sarılacak bir belayı bertaraf etmişti. Bu yüzden Turgut Özal'ın Körfez politikasını değerlendirirken tarihe yeniden bakmak ve koşulları gözden geçirmek gerekir

IRAK'IN DERDİ... 5 Mayıs 1990 tarihinde Irak'ı ziyaret eden dönemin Başbakanı Yıldırım Akbulut, Irak Devlet Başkanı Saddam Hüseyin ile yaptığı görüşmeyi gazeteci Hulki Cevizoğlu'na şöyle anlatır:

"Saddam ikili görüşmemizde kendisinden çok emin bir şekilde bana şöyle dedi: NATO dağılıyor. Dostunuz ABD güç kaybediyor. Güçlü devlet, çevresine söz geçiren devlettir. Artık ABD'yi kimse dinlemiyor. Size de yardım etmeyecek! Bu sözlerinin peşinden mutlaka birşey gelecekti. Saddam Hüseyin ağzındaki baklayı çıkararak, 'Şimdi sizin haliniz ne olacak?' diye sordu.

Saddam aslında mevcut olmayan bir su meselesini hatırlatıyor, bunu bahane ederek ülkemize karşı hiç de dostane sayılmayacak bir tutum takınıyordu bu sözleriyle. Sözlerinde bir tehdit vardı.

Saddam'ın Kuveyt'i işgal etmesinden yaklaşık üç ay önce söylediği bu sözler ABD konusundaki tahlilin yanlışlığı kadar, Irak'ın Türkiye için er ya da geç bir baş belası olacağının da işaretiydi. Irak'ın Kuveyt'e yaptığını Türkiye'ye de yapıp yapamayacağı bir yana, Saddam'ın Ortadoğu egemeni olma iddialarıyla, su meselesi yüzünden Türkiye ile dalaşmayı göze alacağı ortadaydı. Akbulut'la toplantısından yaklaşık bir ay önce Suriye'nin Mısır'a yanaşmasıyla Saddam, Arap dünyası içinde tecrit edilme tehlikesiyle karşılaşmıştı. Mali yıkım içindeki ülkesinin imarı için yeni para bulmak bir yana, Kuveyt'in bir yandan borç tahsili için sıkıştırması bir yandansa petrol fiyatlarını düşürecek ölçüde petrolü piyasaya sürmesi Saddam'ı zıvanadan çıkarmıştı

1989 devrimlerinden sonra dünyanın nereye geldiğini anlamaya zihinsel yeterlilik gösteremeyen Saddam, Kuveyt işgaliyle oldu-bittileri dünyaya kabul ettireceği inancındaydı. Yaptığı hatalı çıkışlarla da Bush'a, altın tepsi içinde, Amerika'nın gücünü gösterme ve Ortadoğu'yu kontrol ederek Avrupa'yı denetleme imkanını verdi. Soğuk Savaş düzeni yıkılırken, yerine geçecek uluslararası yapının n[illegible]likleri konusunda ilk işaretler de bu sayede Ortadoğu'dan geldi

1989'da yıkılan Leninist sistem Türkiye'nin doğu sınırında bitiyordu. Çözülmekte olan Sovyetler Birliği Türkiye'nin kuzey komşusuydu. Son olarak da Türkiye'nin güneyi tümüyle ateşe bulanıyor, hesaplanamayacak gelişmelere zemin hazırlanıyordu. Tüm bu gelişmelerin or- ▶

tasında Türkiye hamle fırsatı bekliyordu

DEĞİŞEN DÜNYADA ÖZAL'IN TÜRKİYE'Sİ... Dış politikada değerlendirme yaparken dikkat edilmesi gereken ögeler vardır. Bunların belki de birincisi dış politikanın yüzde 80 oranında tepki ve sıradan işler olduğu ancak yüzde 20 lik bir yaratıcılık veya dönüştürmeye izin verdiğidir. Hele kuralları belli, yapıları yerleşmiş düzenlerde rutinin oranı iyiden iyiye artar. Bunun tersine, ortamın belirsizliklerle dolu olduğu, yerleşik yapıların ve nirengi noktalarının allak bullak olduğu, kaosa benzer bir belirsizliğin hakim olduğu durumlarda yaratıcılığa daha çok iş düşer. Dış politikayı yapanın iradi müdahaleleri olumlu ya da olumsuz daha belirleyici olur.

Şu sıralarda dünyanın bir değişim döneminin belirsizlikleriyle boğuştuğu gerçeği iyice sıradanlık kazanmış bir düşünce haline geldi. "Yeni Dünya Düzeni"ne yönelik arayışlar belirsizlikten bir anlam çıkarmaya, uluslararası sisteme bir anlam vermeye çalışarak sürdüyor. Tüm bu çabalarda gözden kaçan, değişimin gerçekte hem uzun hem acılı olduğu daha da önemlisi yeninin çok kimseyi [illegible] değişimden üç nedenle korkmaktadır. Yaratıcılığı yerleşik yapıdan çıkarları vatan, değişimin getirebileceği sancılı [illegible] yerlerden ürkmektedirler.

Yapmış olduğu tüm işlerdeki günahları ve sevapları bir yana, ortalıktaki toz duman kalktıktan sonra, kamuoyunun Turgut Özal konusunda bu denli kutuplaşmış düşüncelere sahip olmasının nedenini, değişimle olan bu ilişkide aramak gerekecek. Vefatından sonra pek çok gözlemcinin de, içten ikle veya zorlama olarak söylediği gibi, Turgut Özal iç politikada da dış politikada da belirleyici özelliği yerleşik yapılara ve anlayışlara bodoslama dalmasıydı. Bunu yaparken çok fincancı katırı ürkütmüş ancak her iki alanda da Türkiye'yi kendi döneminden önce akla gelmeyecek tartışmalara çekmeyi başarmıştı.

Dünyanın yeniden yapılanmasına gidecek kaotik ortamı da Türkiye'nin çıkarlarına uygun bir şekilde değerlendirme ve hareket bu şekilde jeopolitik konumunun rantını yiyecek duruma getirme peşindeydi. Bu hedefe yönelik çabalarında Türkiye seçkinleri ve entelijansiyası tarafından oldukça desteksiz bırakıldı. Bu desteksizlik 20 Ekim 1991 seçimlerinden sonra ciddi bir siyasi yalnızlık ve zaafa da dönüştü. Cumhurbaşkanlığına seçtiğ[illegible] olan [illegible] isteme [illegible] Özal'a bövesi bir siyasi bedel ödetti. Türkiye'nin [illegible] arayışlarını, tartışarak sürdürme imkanından mahrum kaldı.

Özal, Türkiye ile ilgili hemen her konuda yerleşik seçkinci kadrolarla ters düşmeyi göze almış, onların yerine ikame edeceği kişileri bulup ortaya çıkarmış ve politika arayışlarında devlet mekanizmalarını devre dışı bırakmaya bile cüret edebilmişti. Tüm yaptıkları arasında, Turgut Özal'ın Körfez Krizi ve Savaşı [illegible] iyice yaratığı heyecanlı tartışmalar, dış politikanın fütursuzca iç politika malzemesi olarak kullanılması gibi özellikleriyle de bir değerlendirme gerektiriyor.

SAVAŞ VE TÜRKİYE... Körfez Krizi'nin ve Türkiye açısından yarattığı askeri tehlikeye de, Türkiye'nin arzuladığı türden bir cevap verilecekti. Gene Kut'a göre, muhalefet partileri de bu gerçeğin farkındaydılar ve yaptıkları muhalefet içe dönük prim toplamayı amaçlayan bir muhalefetti. Bu bağlamda da "Özal politikası" diye adlandırılabilecek değişik bir politikadan söz edilemezdi.

ÖZAL POLİTİKASI... Bir "Özal politikası" aslında vardı. Bu politikanın yürütülüş tarzı ve her aşamasında çokça konuşulması politikanın kendisini gölgelemişti. Üslup ve usul konularındaki haklı şikayetler, orantısızca içeriğin önüne çıkmıştı, çıkarılmıştı. Türkiye açısından asıl talihsiz olan, yeni bir dünya yapılanmasının eşiğinde, stratejik tercihlerin iyice düşünülüp tartışılarak ortaya çıkarılması gereken bir dönemde, Özal'ın siyasetçi

Yapmış olduğu tüm işlerdeki günahları ve sevapları bir yana, ortalıktaki toz duman kalktıktan sonra, kamuoyunun Özal konusunda bu denli kutuplaşmış düşüncelere sahip olmasının nedenini, değişimle olan bu ilişkide aramak gerekecek

[illegible] 1991'e kadar geçen zaman içinde [illegible] siyasi kariyeri yeni bir aşamaya [illegible] Uluslararası dalg[illegible] yerel siyasetçi olmaktan, ulu[illegible] rarası bir devlet adamı olma[illegible] bu süre içinde geldi. Aynı zamanda Körfez Savaşı sırasında yaptıkları ve sövle[illegible] Müttefik [illegible] tutucu cephe tarafından yalnızlığa mahkum edilmesi [illegible] ları ve süreci de amansızca başlatıl-

Körfez Krizi ve Savaşı dönemi Türkiye için ibret alınası olaylarla doluydu. Boğaziçi Üniversitesi öğretim üyelerinden Gün Kut'un da vurguladığı gibi, hangi hükümet olsa Batı koalisyonunun yanında yerini alacaktı. Türkiye'nin bu konuda pek bir tercih imkanı söz konusu değildi. Ayrıca, Saddam'ın küstahlığına

olarak itildiği göreli entellektuel yalnızlıktı. Oportünizmi en yüce değer kabul eden bir siyasi yapının aktörleri açısından ikiyüzlü politikalar izlemek doğal sayılabilirdi. Hazin olan, Türkiye'deki düşünen sınıfın Özal'a olan kişisel antipatiler nedeniyle, dile getirdiği düşünceleri, düşünce düzeyinde eleştirmekten, değerlendirmekten kaçınmasıydı. Benzer bir tutumla Özal, Türk dış politikasının gelenekse[illegible] tavrı dışına çıktığında, hep karşılaşmıştı.

DEVLET ADAMLIĞI-MOLLALIK... Yeni açılımları düşünce düzeyinde olumlu ya da olumsuz değerlendirmek yerine tartışmalara yo[illegible] açabilecekken, büyük çoğunluğuyla Türk aydınları ve kamuoyu oluşturanları iç siyaset çığırtkanlığının kolaylığını seçmişlerdi. Körfez krizi'nin, Leninist sistemin yıkılmasından sonra tecrit edilmiş gibi duran Türkiye'[illegible]

Son Amerika gezisi sırasında Turgut Özal'la tanışan ve görüşen, Körfez Savaşı sırasında da George Bush'un danışmanlığını yapan Fuad Ajami'ye göre, Körfez Savaşı'nın tarihi yazıldığında Irak'ın kuzeyinde olup bitenlerin Özal'dan sorulması gerektiği daha iyi anlaşılacaktır

[illegible]sele için kaşınmasını istediği de sır de[illegible] Bunlardan birincisi içeri[illegible] [illegible]lefet yüzünden, ikinc[illegible] [illegible] biraz aklı olduğu, [illegible] [illegible] için gerçekleş[illegible] [illegible] meşru [illegible]şılabilecek bu tür bir yaklaşımın ve orduyu dış siyaset aracı olarak böylesine kullanmaya yatkınlığın Türki[illegible] [illegible]mış dış si[illegible] [illegible]ğı da orta[illegible]

TÜRKİYE'NİN ÇIKARI... Kısacası Özal, Körfez Krizi ve Savaşı sırasında, Türkiye'nin kendi dışında gelişmiş olayların [illegible] seyirci kalarak devre dışı bı[illegible] önlemiştir. Türkiye'yi kendi [illegible] müdahil [illegible] yarata[illegible]lecek böylesi bir stratejik yatırım yapmak, ayrıca, o an kaybedilmiş paraları [illegible]ın daha önemlidir. Üstelik, söylenenin aksine Türkiye söz verilen paralardan pek çoğunu da tahsil etmiştir.

[illegible] Saddam'ı devir[illegible] [illegible]en biraz da [illegible] ak gu[illegible] [illegible] [illegible] sonra ise her iki isyanın d[illegible] [illegible]am'ın ordusunca vahşetle bastırılmasına seyirci kalmıştır. Özal, hem Irak'taki Kürt isyanını onayladı, hem de Kürtler'in bozguna uğramasından Türkiye'nin klasik dış politika anlayışları nedeniyle rahatsız olmadı. Ancak Kürt isyanının bastırılmasından sonra Türkiye sınırlarına yığılan yüzbinlerce Kürt'ün gören olarak kısa bir sürede geri gönderilmesine olanak sağlayan operasyonun da fikir babalığını yaptı. Daha sonra İngiltere Başbakanı Major'un da sahiplendiği bu politika sonucu Kürtler yurt arına döndü, Türkiye bir mülteci karabasanından kurtuldu.

Zamanında hakkında tüm muhalefetin asıp kestiği Çekiç Güç de bu dönemde konuşlandırılmıştı. İktidar sorumluluğunu alanlar da, işin boyutunu anladıklarından bu gücün süresini de habire uzatmışlardır. Bu şekilde Özal'ın ülkeyi Amerikalılar'a peşkeş çekerek bağımsız Kürt devleti kurulmasına çanak tuttuğu iddiaları da biraz yatıştı.

Tüm bunların uluslararası düzeyde kişisel ilişkilere sahip olmadan yapılabilmesinin neredeyse imkansız olduğu ortadadır. Son Amerika gezisi sırasında Özal'la tanışan ve görüşen, K[illegible] sırasında da Bush'un danışmanlığını yapan Fuad Ajami'ye göre, Körfez Savaşı'nın tarihi yazıldığında Irak'ın kuzeyinde olup bitenlerin Özal'dan sorulması gerektiği daha iyi anlaşılacaktır.

MİRAS NİYETİNE... [illegible] cesare[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] yeni [illegible]şacak düzende daha iyi bir konuma sahip olabilmesi için gereken de zaten buydu. Koşulların, bir tarih perspektifi ile, ülkenin uzun vadeli çıkarları gözetilerek değerlendirilmesi ve politikanın buna göre oluşturulması, başta sözü edilen yaratıcılığı gerektiriyordu. Türkiye'nin talihsizliği, dış politikadaki o kri[illegible] [illegible]de 20'ye değerlendirecek en ulus[illegible] [illegible] siyasetçisini yitirmiş olmasıdır.

[illegible] büyük bölümü tarafından [illegible]ği entellektüel yalnızlığa rağmen [illegible] değilse tartışmaların canlı [illegible] [illegible]ayan bir değişim dinamosuydu.

Türkiye'nin iç politikada da, dış politikada da bu boşluğu doldurması kolay olmayacaktır. Cumhurbaşkanlığı adayları arasında Kenan Evren'i de sayabilen sivil-demokrat olma iddiasındaki SHP ve demokrasiyi kendi çizgilerinin iktidarı olarak algılayan DYP yönetimindeki bir Türkiye'nin çok daha heyecansız, kısır, sığ ve vasat bir yer olma tehlikesi var. ANAP'ın ne kadar demokratlaşacağı, CHP ninse ne kadar yenilikçi olabileceği kuşkuludur. "Özal'ı aşmak" hedefi, Özal'ın yokluğunda hem daha zor hem de daha elzem bir görev niteliğinde [illegible] [illegible]ye'deki yenilikçilik ve değişim taraft[illegible] [illegible]larının önünde duruyor.

uluslararası sistem içinde ... yaratığım tartışmak ve ... Bush'la yapılan telefon görüşmeleriyle dalga geçmek daha hoş bir uğraşı olmuştu. Halbuki, Amerikan emperyalizmini, bunun Körfez'de yaptıklarını eleştirmek, savaşa karşı olmak, Türkiye'nin, önleyemeyeceği bir savaşın kaybedenleri arasında olmaması için gösterilen çabaları gereksiz kılmıyordu. Hele hele Saddam'ı aklama çabalarına asla meşruiyet kazandırmıyordu. Yanlış tercih yapan Yemen ile Ürdün'ün bu nedenle ödedikleri ağır bedeli görmezlikten gelmekte mümkün değildi. Devlet adamlığı, mollа ağırlığını taşıyarak ahkam kesmek değil birbirinden kötü tercihler arasında uzun dönemde bir toplumu en az yaralayacak olanını bulup çıkarmaktı.

FİGÜRANLIKTAN AKTÖRLÜĞE.. Turgut Özal'ın, Türkiye'nin zaten almak zorunda olduğu siyasi tavrı alırken getirmiş olduğu boyut, Türkiye'yi Körfez Krizi'nde figüran değil önemli aktör olarak öne çıkarmış olmasıdır. Dış politikada yaratıcılığa olanak veren bir ortamı doğru değerlendirmiş, bu şekilde Türkiye'nin daha sonra gündemine gelecek Balkan ve Türk dünyası çıkışına kapı aralamıştır. Önündeki hamleyi değerlendirerek tavır aldığı için Bush'la ve diğer liderlerle, bir vassal gibi değil bir eşitleri gibi konuşabilmiştir. Daha sonraları kendisine uluslararası arenada gösterilen içten ilgiyi, Körfez Savaşı döneminden bu tutum ve onun getirdiği statüyle ilgili olduğu açıktır.

Özal'ın kriz sırasında Güney Cephesi'ne asker göndermek istediği, Saddam'ın Türkiye'ye bomba atarak muka ▶

SICAK GÜNLER

2 Ağustos 1990. Irak Kuveyt'ı işgal etti
3 Ağustos 1990. Bush, Özal'ı aradı
4 Ağustos 1990. Özal, Fahd, Mübarek, Esad ve Kuveyt Emiri ile görüştü
5 Ağustos 1990. Irak Başbakan 1. Yardımcısı Ramazan Türkiye'ye geldi
7 Ağustos 1990. Türkiye ambargo kararına uydu, petrol boru hatlarını kapattı. Hisse senetleri düştü. Benzine zam yapıldı
9 Ağustos 1990. ABD Dışişleri Bakanı Baker Türkiye'ye geldi
10 Ağustos 1990. Özal, liderleri Köşk'e çağırdı. İnönü ve Demirel gidemedi
11 Ağustos 1990. Özal, "Tarafsız kalamayız" dedi
12 Ağustos 1990. Meclis, hükümete "savaş hali ilanı" ve "savaş" izni verdi
22 Ağustos 1990. Sivil savunma hazırlıkları başladı
23 Ağustos 1990. Özal, "Asker göndermezsiniz, beklersek başımız belaya girer" dedi
24 Ağustos 1990. Genelkurmay Başkanı Necip Torumtay, Güneydoğu'da birlikleri denetledi. Benzine ikinci zam
27 Ağustos 1990. Başbakan Akbulut "Saldırı sezersek Irak'ı vururuz" dedi
29 Ağustos 1990. Irak'tan kaçan yabancı işçiler sınırımızdan giriş yapmaya başladı. Özal, "Asker göndermek yok" dedi
1 Eylül 1990. Özal, Meclis'in açılışında "Dinamik politika izleyin, gerekirse hükümete yetki verin" dedi
5 Eylül 1990. Hükümete, yabancı asker bulundurma ve yurtdışına asker gönderme yetkisi verildi
17 Eylül 1990. DSP lideri Bülent Ecevit, Bağdat'ta Saddam Hüseyin ile görüştü
22 Eylül 1990. Özal, Amerika'da Bush ile görüştü
26 Eylül 1990. Özal, "Türkiye'nin menfaatlerini ön planda tutarak her türlü desteği veriniz" dedi
11 Ekim 1990. Özal-Bush görüşmesine katılamayan Dışişleri Bakanı Ali Bozer istifa etti. Özal, yanına hükümet görevlisi almadan Körfez ülkeleri turuna çıktı
27 Ekim 1990. Amerika'dan Türkiye'ye 600 modern tank verileceği açıklandı
14 Kasım 1990. Özal, Tokyo'da "Saddam, kendini feda et" dedi
29 Kasım 1990. BM Güvenlik Konseyi, Irak'a karşı askeri güç kullanılmasını kabul etti
2 Aralık 1990. Özal, "Savaş yanlısı değilim" diye konuştu
3 Aralık 1990. Genelkurmay Başkanı Torumtay istifa etti. İstifasının Özal'ın Körfez politikasıyla uyuşmamasından kaynaklandığı ileri sürüldü
6 Aralık 1990. Doğan Güreş, Genelkurmay Başkanı oldu
18 Aralık 1990. Türkiye, NATO'dan Çevik Kuvvet istedi
23 Aralık 1990. SHP lideri İnönü, Bağdat'ta Saddam'la görüştü
24 Aralık 1990. Özal "Saddam'a cesaret veriyorlar" dedi
26 Aralık 1990. Savaş hazırlıkları tamamlandı
1 Ocak 1991. Özal yılbaşı mesajında "Akıl selim galebe çalsın. Irak işgalden vazgeçsin" dedi
6 Ocak 1991. Çevik Kuvvet geldi
7 Ocak 1991. Özal, "Savaş ihtimali yüzde 50" dedi
10 Ocak 1991. Savaş ihtimalinin artması üzerine halk bankalardaki paralarını çekmeye başladı. Uçakla döviz getirildi. Güneydoğu ve güneyde oturanlar batıya akrabalarının yanına göçe başladı. Halk gıda stoku yaptı. Gaz maskesi azlığı üzerine tartışmalar arttı
13 Ocak 1991. Türkiye'nin Bağdat Büyükelçiliği kapatıldı
15 Ocak 1991. Özal "Savaşabiliriz" dedi
15 Ocak 1991. Önemli bölgelere Irak füzelerine karşı savunmak için patriotlar yerleştirildi.
17 Ocak 1991. Meclis, ikinci kez hükümete savaş yetkisi verdi. Müttefiklerin Irak'a müdahalesi başladı. İncirlik üssü müttefik uçaklarına kullandırıldı
19 Ocak 1991. Irak güçlerinden kaçan Kürtler Türk sınırına yığılmaya başladı
22 Ocak 1991. Özal, "Savaş biter, Türkiye lider olur" dedi
24 Ocak 1991. Meclis'i olağanüstü toplama yetkisi hükümete verildi
8 Şubat 1991. Özal, "Kimsenin toprağında gözümüz yok" dedi

TÜRKİYE'Yİ SEVDİRDİ

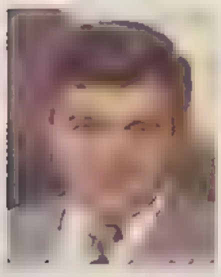

Bülent ŞEMİLER

Turgut Özal [illegible] de senelerce [illegible] üzerine [illegible] tabakası [illegible] atmış, benim nesleğim bankacılıkta devrim [illegible] yaptığı [illegible] ve değişik düşünceler. Türk insanına Dünyanın her yerinde [illegible] inanç ve umut vermiştir. [illegible] Türkiye'ye koşup [illegible]

Bugün [illegible] uslardır. Amaç hür düşünce, [illegible] teşebbüs ve hür inanç ideolojisi ile kaynaşmış pragmatık bir Türkiye yaratabilmekti.

Turgut Özal Türk siyaset ve ekonomi dünyasına iktidarıyla birlikte yeni isimler kazandırdı. Bu isimlerden kimileri "prens", kimileri teknokrat diye sözetti. Bugün hâlâ ekonominin yönlendirilmesinde aktif olarak rol oynayan bu genç yetenekler şüphesiz Özal'ı en çok arayacak insanlar olacaklar

Ben bu mücadelenin tam içerisinde yer aldım. Zaman zaman sadece Özal'ın kadrosunda o zamanın tabiri ile "prens" olduğum için her türlü tehdide maruz kaldım. Onun kişiliğine hücum etme cesaretini gösteremeyenler, o zamanlar genç ve bu tür politikalarda tecrubesiz olan benim gibi danışmanlara, bürokratlara hücum ettiler. Mevcut düzenin değişmesini istemeyen politikacılar Türkiye'nin bu kadar süratli değişmesine muhalefet ettiler. Türkiye'ye getirilen 1980 çağını bir türlü hazım edemediler. Ama Özal bazen partisinin ileri gelenlerinin bile itirazlarına ragmen her zaman iyi eğitim gormüş, dünyaya ayak uydurabilen gençlerin hep arkasında oldu ve bunu açık seçik sergiledi. Bugün yaptıkları ve değiştirdikleri ortadadır ve tarih analizini yapmaya başlamıştır bile. Çok büyük bir tarihçi "Doğu ile Batı arasındaki Avrasya köprüsü yıkıldı" diye yazdı.

Ben Özal'ın, genç düşunen engin bir tecrübenin yanında, Türkiye'ye ve Türk dünyasına hizmet etmekten ve o heyecanı yaşamaktan mutluyum. Hayatım boyunca onun meşalesini taşıyacağım.

Nur içinde yatsın. Bütün Dünyanın ve Türkiye'nin başı sağolsun!

Bankacı İbrahim Betil, Bülent Şemiler, Yunanistan Başbakanı Papandreu, Turgut ve Semra Özal ile Davos'ta birarada

Devletçi modernleşme döneminin lideri Atatürk ise, sivil modernleşme döneminin lideri de Özal'dı

KÜÇÜK DÜNYALAR VE TARİH

Boğaziçi Üniversitesi Sosyoloji Bölümü öğretim üyelerinden Doç.Dr. Nilüfer Göle Özal döneminin ideolojisini, kavramlarını ve toplumsal trendlerini belki de ilk kez olarak, oluşturma ve savunma cesaretini göstermiş bir akademisyen. Türkiye'de "teknokrasinin iktidar yürüyüşü"nden "Özal Çağı gençliği"ne, "yenilikçi Türk mühendisleri"ne, "siyasetin esaretinden kurtulan sivil toplum"a pek çok araştırmasında 80'leri ve içinde yaşadığımız on yılın dinamiklerini araştırdı Nilüfer Göle. Sık sık "Özalcılık"la suçlandı, eleştirildi...
Ve toplumsal dinamizmi yakalama kaygısındaki Nokta'nın her zaman yanında oldu. Fikirleri ve yardımlarıyla bizi destekledi

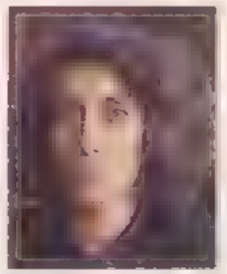
Doç. Dr. Nilüfer GÖLE

İzmit'teki Petkim fabrikasından sabahın erken bir saatinde çıkmıştım. Arabamda mühendislerle yaptığım son tartışma grubunun kasetleri vardı. Yol boyu askerler arabaları durduruyor, arıyor. Tarih 11 Eylül 1980. Ertesi gün askeri darbe. Doktora tezimi tamamlamak üzere Paris'e geri dönmem gerekiyordu. Araştırma kasetlerini nasıl yanıma alacaktım? Tartışmalar dinlendiğinde ne kendimin, ne de katılan mühendis arkadaşların masumiyetine kimseyi inandıramazdım. "200 yıllık yarı sömürge durumunda olan", "emperyalizmin ve kapitalizmin boyunduruğundaki Türkiye"nin kaderini değiştirmek isteyen "devrimci mühendisler" ile yürüttüğüm araştırma, gözlerinde komünist bir örgüt toplantısı olarak kesinlik kazanacaktı. Sosyolojik merak ve anlama dürtüsü siyasi çalkantıların esiri olacaktı.

"Türk mühendisleri: Devrimcilerden yenilikçilere" tezimi Paris'te savunduğum tarihte ufukta ne mühendisler, ne yenilikçiler, ne sivil toplum, ne teknokratlar vardı. Sosyoloji ve tarihin her zaman kesişmediğini o zaman anladım. Çalışmam sadece akademik çevrede ilgi çekmişti. Paris'te yaşayan Türk aydınları tezimi askeri darbeye karşı çıkmamakla bir tutuyorlar, sivil toplum tezlerime, hele mühendislere gülüp geçiyorlardı (Aralarında Ömer Laçiner olmasaydı belki de kitabım yayınlanmazdı bile). Bunun pek de önemi yoktu. Yaşam rotamı zaten 1976 yılından beri tamamen Fransa'ya çevirmiş bulunuyordum. Türk toplumu [illegible] kendi [illegible] sansürleyerek sonra da askeri müdahaleyle birlikte donuklaşmakta, kemikleşmekte [illegible]. Ben ise sosyolog olmak istiyordum, yaşayan toplumun nabzını tutmak istiyordum. Fransız Yeşilleri, Fransız feministler bana asker ve siyaset gelgitleri arasında soluklanamayan Türk toplumundan daha ilginç geliyordu.

1983 yılında Anavatan Partisi seçimleri kazandı. Paris'teki odamı arşınlayarak Fransız radyosunu dinliyordum, hırslanarak; ANAP'ın seçimleri askerin desteğiyle kazandığı yorumunu yapmaktaydı. Danışıklı doğüş gibi birşeyler. Türk toplumuna demokrasi arzusu yakıştırılmıyordu. Kendi aydınları da yakıştıramıyordu. Halbuki Türkiye, Turgut Özal'ın ANAP'ıyla birlikte kıpırdanmaya başlamıştı. Ben de kıpır kıpırdım. Araştırma rotamı yeniden Türkiye'ye yöneltttim. 1923 1983 karşılaştırması yaptım. Gözümde Türkiye tarihi netlik kazanıyordu. Tanzimat ile başlayan modernleşme dönemi 1923 ile birlikte bir dönüm noktasına varmış ve 1950'lere kadar uzanmaktaydı, 1950'lerden itibaren ise toplumsal dinamiğin damgasını vurduğu bir dönem (sivilleşme dönemi) kuluçkaya yatmakta ve 1983 yılı yeni bir dönüm noktasını ifade etmekteydi. 'İslami mühendisler' benim için bu dönemin en çekirdek felsefesini ifade etmekteydi. Bir yandan İslami kimlik diğer yandan mühendisliğin akılcı ve rasyonel çözüm arayışları arasında bir sentez arayışı; Turgut Özal'ın kimliğinde simgelenen sentez. Kendi kendimizle, geçmişimizle, bugünümüzle barışarak yeni bir kimlik tanımlaması aşamasındaydık. Diğer yandan sivil toplum siyasetin esaretinden kurtuluyor ve kendi dilini, kendi alanını oluşturuyordu. Hem yerel, hem dünyalı olabilmenin kavgası başlamıştı. Türkiye'ye gitmeliydim. İslami mühendisler, türbanlı kızlar, arabesk kültürü, Anavatan Partisi, tüm bunlar bana yeniliğin tohumları gibi gözükmekteydi. Fransız toplumu ise giderek gözümde yaşlanıyor, solgunlaşıyordu. Türkiye'nin çekim alanına giriyordum.

Kendimi Türkiye'de buldum. Ankara'daydım. Hacettepe Hastanesi'nde ameliyat oldum; artık gerçek ve mecazi anlamıyla saframı bırakıyordum. Çıkışta, ANAP'ın araştırma bölümünden sorumlu rahmetli Adnan Kahveci'den randevu aldım. Ve kendisine İslami mühendisler üzerine araştırma yapmak istediğimi ve benim onlarla temas kurabilmem için yardımcı olmasını rica ettim. Bana çok sıradan bir şeyin peşindeymişim gibi davranabilecek tek kişinin Adnan Kahveci olduğunu o zamanlar bilmiyordum. Gene de beni uyardı ve korumak istedi. "Bir kurumla birlikte yapın, adınız ANAP'lıya çıkar, yıpranırsınız" dedi. Pek anlamamıştım aradaki ilişkiyi, ama ona inandım. Sonraları 1980'li yıllarda aydın olduğunuzu kanıtlamanın yolunun Özal'ı kötülemekten, İslami hareketlerle şeriat geliyor diyerek felaket tellallığı yapmaktan, arabeske dejenerasyon, kadercilik etiketi yapıştırmaktan geçtiğini gördüm. Anlama zahmetine katlanmadan, kestirmeden yargılama Türk aydınının kendini kolaycı yoldan yüceltme yoluydu. İlericilik zihinsel tembelliği ve vasatlığı saklama yoluydu. Artık Türkiye'de olmakla beraber yaşamımın ikinci döneminde de aidiyet arzularımı törpülemem gerektiğini düşündüm. Aydın, ilerici, la- ▶

...ık solcu ve seri bekleyen gazeteci saygınlığı ve bunun getireceği güvenceden kendimi soyutlamam gerekiyordu. Zaten kendiliğinden oldu bu.

Bununla birlikte sosyoloji aracılığıyla, toplum ile muhayyel bir aidiyet duygusu geliştirmekteydim. PİAR'ın bünyesinde, Gaziantep, Erzurum, Eskişehir, Manisa gibi kentlerde sade seçmenleri bir araya getirerek farklı siyasi partiler üzerine ama özellikle de ANAP üzerine grup tartışmaları yapmaya başladım. 1983'ün dönüm noktası olduğuna dair hipotezlerim güç kazanmaktaydı. Toplum ile ANAP siyasi felsefesi arasında önemli bir tekabüliyet ilişkisi oluşmaktaydı. ANAP'lı sade seçmen, icraat beklentilerini, toplumsal uzlaşmanın ferahlatıcılığını piyasa ekonomisinin kamçılayıcı gücünü,

Sağlığında hiç yazılmadı ama birdenbire iyi aile babası olduğu hatırlandı. Karısıyla elele tutuşarak dolaşması hatırlandı. Şortlu, tişörtlü dolaşabilen bir Cumhurbaşkanı'nın ne kadar sevecen, bizden biri olduğu söylendi

dünyayla bütünleşmenin gururunu, Müslüman kimliğinin doğallığını kendi diliyle ifade ediyordu. Masanın etrafında sanki her seferinde küçük Özal'lar oturuyordu. Diğer partilerin seçmenleri ise parazitli bir radyo istasyonu gibi ideolojik netlikten yoksundular. Turgut Özal Türk toplumuyla yeni değerler etrafında bir iletişim kurmuş, kendi seçmenini oluşturmuştu. Bu, ne parti örgütünün ne basının, ne aydınların aracı olduğu bir etkileşim, neredeyse sembiotik bir ilişkiydi. Toplumsal beklentiler mi Turgut Özal'ı ön plana çıkarmıştı, yoksa Turgut Özal mı toplumsal dinamiklere şekil vermişti? Herhalde ikisi birbirini güçlendirmekteydi. ANAP'ın o zamanlar ileri sürdüğü gibi sadece 12 Eylül'ün bir uzantısı, köksüz ve ideolojisiz bir parti olduğu görüşü doğrulanmıyordu. ANAP tam tersine siyasi bir yenilenmeyi simgeliyordu.

Ve bu yenilenme Türk siyasi yaşamının sınırlarını aşıyordu. Tarihsel ve felsefi bir soruya doğru uzanıyordu: Batı toplumları dışında modernliği Müslüman toplumlar üretebilecek mi, sorusuna muhatap toplumlar arasına girmekteydi. Türkiye Gelişme hedefi karşımıza devlete ait bir mesele olarak değil toplumsal bir hedef olarak beliriyordu. Giderek zihinlerimize modernliğin bir hamlede devlet müdahalesiyle elde edilemeyecek kadar karmaşık bir örüntüsü olduğu yerleşiyordu. Turgut Özal toplumsal muhayyeleyi özgürleştirdi. Girişimciliği kamçıladı, moderliğin keşfini toplumsal bir mesele haline getiren siyasi lider oldu. Eğer birinci devletçi modernleşme döneminin lideri Mustafa Kemal Atatürk ise, ikinci sivil modernlik döneminin lideri Turgut Özal'dır. Sivil toplum, yerellik, yerlilik gibi soyut kavramlar Turgut Özal'ın kişiliğinde somutlaşıyordu. Turgut Özal ne Batıcı seçkinlerin topluma yabancılaşmış zerafetini, ne devlet adamlarının uzaklaştırıcı resmiyetini taşıyordu. Topluma karşı mesafesizdi, hatta korumasızdı. Türk toplumunun alaturka rahatlığını, "olduğu gibiliği" siyasete taşıyor, kişiliğini resmiyetin arkasında gizlemiyordu. Sağlığında hiç yazılmadı ama birdenbire iyi aile babası olduğu hatırlandı. Karısıyla el ele tutuşarak dolaşması hatırlandı. Şortlu, tişörtlü dolaşabilen bir Cumhurbaşkanı'nın ne kadar sevecen, bizden biri olduğu söylendi. Öldüğü gün devlet televizyonundan Kuran okunmaya, ilahiler söylenmeye başlandı. Kendi sağlığında olsa şeriatçı denilecekti. Toplum ancak ölümünden sonra mı Özal'ın imgesinde kendi kendisiyle barışacak, kendini sevecekti?

Uzlaşma kavramı siyasetin sınırlarının ötesinede zihinlerimizde, belleklerimizde kök salıyor, bizi kendi kendimizle barıştırıyordu. Mazimizle aramızda kopan devamlılık zincirinin halkalarını birleştirmeye çalışıyorduk. Hem de farkında olmadan birbirine düşman, birbirini küçümseyen kesimler dahi aynı uğraşın içindeydiler, zincirin farklı halkalarını ellerinde tutarak da olsa. İslami hareketler bizi Müslüman kimliğimizle, arabesk alaturkalığımızla, Kürt hareketiyle çokuluslulüğumuzla, Osmanlı nostaljisi geleneksel esteteğimiz ile barıştırmaktaydı. Turgut Özal hepsinden bir parça taşımaktaydı. Müslümandı, annesi Kürt'tü, alaturka müziği, Osmanlı şiirleri sever arabesk ve pop müzikten geri kalmak istemez hem Osmanlı geçmişinde, hem Batı toplumlarında bugünün sorunlarının çözümüne dayanak arardı.

80'li yıllarda Türkiye hem kendine karşı, hem batıya karşı aşağılık kompleksinden sıyrılmaktaydı. Milliyetçiliğin tanımı değişmekte, komplo teorileri, mazlum halk söylemleri kırılmakta, girişimcilik, üretkenlik, yaratıcılık temelinde yeni bir rekabetçi milliyetçilik tanımı filizlenmekteydi. Yerlilik "biz bize benzeriz" kısır döngüsünden kendisini sıyırmakta, bilgi toplumunun evrensel akılcı yöntemleriyle kendini sınamaktaydı.

Türkiye geleneklerini modernizmin ışığında yeniden yaratabilecek miydi? Doğu ile Batıyı çiftleştirme, mazimizle bugünü barıştırma, Müslümanlık ile akılcılığı birleştirme, hem yerli hem dünyalı olma uğraşının yaratıcı kargaşasındaydık. Kendi küçük yaşamlarımızla tarihi kesiştirebileceğimize inanıyorduk. Birbirini tanımayan insanlarla aramızda muhayyel bir cemaat duygusu oluşmaktaydı. Türkiye'de yeni bir yaşam alanı yaratarak dünyalı olmaya doğru uzanıyorduk.

* * *

Bugün Turgut Özal Menderes'in karşısında yatıyor. Sivil, sade... Gönül bağı, tarih zinciri tekrar kuruldu... Dün televizyondaki genç kızın Özal'ın ölümünün arkasından annesine "artık Türkiye'ye dönmek için bir neden kalmadı" dediğini duydum. Genellikle masal kahramanları ölmez, filimlerde bile kötü son sevilmez... Ama Turgut Özal öldü.

Türkiye'nin gelip dayandığı "kavşak noktası"nı kavramıştı...

DIŞ POLİTİKADA ÖZAL

"Turgut Özal'ın Türk dış politikasına getirdiği veya getirmek istediği yeni boyut, yepyeni üslup, kavramlar ve felsefe; sadece Türkiye'nin değil uluslararası siyaset sahnesinin en tecrübeli aktörlerinden birinin ortadan kalkmasıyla ortadan kalkacak değildir. Ancak, aynı önseziyle Türkiye'nin önüne açılan ufukları aynı süratte kavrayacak ve sonuca götürecek beceriyi bir başka liderde bulmak da çok ama çok zor olacaktır"

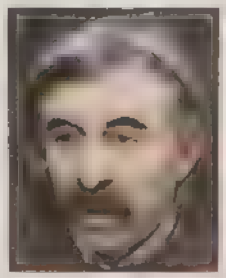

Cengiz ÇANDAR

Turgut Özal, keskin zekasını, kavrayış ve öğrenme yeteneğini dış politika alanında da öyle bir biçimde seferber etmişti ki, Başbakanlığı döneminde dış politika danışmanı olan Büyükelçi Cem Duna, o dönemden söz ederken, "Başlangıçta, biz, mesleği diplomasi olan dış politika danışmanları kendisine bilgi verirdik. Aradan kısa bir süre geçti. O anlatmaya biz dinlemeye başladık. Biz danışmanları ona dış politika danışır hale geldik..." Özal'ın Başbakanlığı sırasında dış politika danışmanlığını yapanlar şu anda Turk Dışişleri'nin en parlak isimleri arasında yer alan Dışişleri Müsteşarı Büyükelçi Özdem Sanberk, Cenevre'de BM Avrupa Ofisi nezdinde daimi temsilci Büyükelçi Günduz Aktan, Brüksel'de AT nezdindeki Temsilci Büyükelçi Cem Duna, Madrid Büyükelçisi Nabi Şensoy ve ölümünde özel Kalem Müdürlüğü nü yapmakta olan Volkan Bozkır'dı.

Turgut Özal, eğer dünya çapında bilinen tanınan bir devlet ve siyaset adamı olduysa ki, olmuştur, bu bakımdan dış politikası siyasi kariyerinde çok önemli bir yer tutar. Esasen, toplum yaşamımızın her yönüne vurduğu "farklı" damgayı, özellikle dış politika alanında da olanca koyuluğu ile vurmuştur.

Bu damga öylesine koyudur ki, Türk dış politikasında "Özal öncesi-Özal sonrası" biçiminde bir dramatik ayırım yaptıracak ölçüdedir.

Turgut Özal'ın dış politika anlayışının ardında bir felsefe yatmaktaydı. Bu felsefe kavranmadan, Özal'ın dış politika yönelimlerinin anlaşılması da imkansızdır...

Özal dış politikasının felsefesinin temel dayanakları ve temel tercihleri vardır. Bunları şöyle sıralamak mümkündür:

1- Türkiye, bir imparatorluk bakiyesidir. Osmanlı İmparatorluğu nun mirasçısıdır. Dolayısıyla, eski Osmanlı coğrafyası Türkiye nin doğal ilgi alanına girmektedir ve Türk dış politikasının birinci hareket eksenidir.

2- Türkiye, Osmanlı mirasçısı olduğu- ▶

Özal'ın Fransa Cumhurbaşkanı Mitterrand ile temasları iki ülke arasındaki ilişkileri geliştirmişti

na göre Osm[illegible] devlet[illegible] [illegible] [illegible] Bunun ne[illegible] konusu dayanıklılıkta [illegible] yan Osmanlı diplomasisinin esaslarını kavramalıdır

3- Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkılışında en önemli sebeplerden biri, uluslararası ticaret yollarının dışında kalması ve son döneminde bir deniz gücü yerine bir kara gücü ile (Almanya) ittifaka bel bağlamasıdır. Oysa uluslararası ticaret çağında - ki, 20. Yüzyıl sonu ve 21. Yüzyıl böyledir- deniz güçleriyle ittifak anlamlıdır

4- Buradan hareketle [illegible] Birleşik Devletleri ile ittifak dış politikasının temel eksenini [illegible]

5- İçinde bulunduğumuz çağda toprak genişlemesi [illegible] gereksiz [illegible] de anlamsızdır. Zira, toprak genişlemesi yepyeni sorunlar çıkartmakta ve böyle bir politika izleyen ülkeleri güçten düşürmektedir. Kaldı ki, uluslararası serbest ticaret sisteminin egemen olacağı, ekonominin küreselleşeceği, iletişim teknolojisinin inanılmaz gelişmeler göstereceği bir gelecekte, sınırların dahi anlamı kalmayacaktır

6- Demek oluyor ki, bir ülkenin [illegible] bir dış politika güdebilmesi [illegible] güçlü, dinamik ve sağlıklı [illegible] ekonomi olmak zorundadır

7- Türkiye'nin ekonomik [illegible] ması [illegible] geçinmesi ve çevre[illegible] bir barış ve [illegible] [illegible] cak istikrar orta[illegible] mında Türkiye pa[illegible] ha biçilmez [illegible] tejik konumu sayesinde Doğu-Batı ve Kuzey-Güney bir başka deyimle Asya-Avrupa, hatta daha [illegible] Pasifik Atlantik ve Karadeniz [illegible] akdeniz eksenleri üzerinde bir serbest ticaret geçidi ve bağlantı noktası [illegible] En azından dünyanın bu en önemli akslarını kontrol edebilir

8- Dünyada değişen şartlar gereği, Türk dış [illegible] kendisini bu değişen şartlara uydurmak [illegible]ndadır ve Atatürk'ün "Yurtta S[illegible] Sulh" ilkesi yeniden yorumlanmalıdır. [illegible] ve Edirne ile Kars arasında, sadece ke[illegible] [illegible]dıran bir dar alana sıkıştırılamaz

[illegible] güvenlik kavramı da Sovyetler Birliği'nin [illegible] Körfez Savaşı ve Balkanlar'daki karışıklık nedeniyle değişmeye mecburdur. Türkiye'nin periferi ve eski Osmanlı coğrafyası Türkiye'nin dış güvenlik sınırlarını genişletmiş ve dolayısıyla Türkiye'nin aktif bir dış politika izlemesini empoze etmiştir

9- Aktif bir dış politika ise, 'caydırıcılık" unsuru olmadan izlenemez. "Caydırıcılık" hareketli, teknolojik bakımdan yenilenmiş ve yurtdışı görevler almaya hazır bir silahlı kuvvetlerle sağlanabilir

Bu noktada, Özal'ın Türk Silahlı Kuvvetleri'nin [illegible] dernizasyonuna verdiği önemle dış politika hedefleri arasındaki bağlantıyı görmek mümkündür

10- Ülkenin yenilenmesi ve 21. Yüzyıla doğru atağa kalkması için en büyük zorunluluk olan 'Zihniyet Devrimi' dış politika alanına da yansımalıdır

* * *

Turgut Özal elbette ki, dış politikaya ilişkin görüşlerini kurumsallaştırmış ve böyle 10 veya daha az veya daha çok maddede sıralamış değildi. Yaptığımız, [illegible] bir döneme dış politika alanında [illegible] damgasını vurmuş olan tarihi şahsiyetin [illegible] yönelimlerini sistemleştirme çabasından ibarettir

Özal, yaptığımız uzun ve bol dış politika sohbetlerimiz ve tartışmalarımız sırasında, Türkiye Cumhuriyeti'nin dış politika tarihini Atatürk dış politikası ve İnönü dış politikası olarak kesin çizgileriyle ikiye bölerdi. Kendi izlediği dış politikayı Atatürk'ünkine benzetirdi. İsmet İnönü'nün dış politikasını ise İnönü'nün Türkiye toplumuna her alanda vurduğu katı devletçi, otokratik, mediocre [illegible] ve statükocu damga [illegible] görür ve sevmezdi. [illegible] Türk dış politikasının [illegible] temel çizgilerini Atatürkçü değil, İnönü kalıntısı olarak görürdü. Bu yüzden, Türk Dışişleri Teşkilatı'nı da İnönü zihniyetinin kemikleşmiş [illegible]

Özal için İnönü zihniyetiyle yönlendirilen dış politika, pısırık, korkak, inisyatif almaktan korkan, yaratıcı olmayan, [illegible] içe dönük ve Batı Dünyası önünde kompleksli bir dış politikaydı

Özal, Türkiye'nin dış politika tarihini Atatürk ve İnönü dış politikası olarak kesin çizgileriyle ikiye bölerdi ve kendi izlediği politikayı Atatürk'ünkine benzetirdi

İnönü'nün dış politika 'günahları' arasında, İkinci Dünya Savaşı'nda denge politikasını amaç haline getirerek savaşa girmekte gecikmesinin sonucunda 12 Ada'nın kaderi hakkında söz söyleme imkanını kaybetmesini ve 12 Ada'nın Yunanistan'a kaptırılmasını gösterirdi.

Bu "günah"lardan bir başkası, İsmet Paşa'nın Musul meselesinde diplomatik kartlarını iyi oynayamayarak bugünkü Kuzey Irak'ın, Türk Bölgesi Kerkük'le birlikte İngiltere'ye bırakılmasıydı

Özal, İnönü'nün korkaklık derecesinde aşırı ihtiyatlı inisyatif alma yeteneğinden yoksun dış politikasına örnek olarak Hatay'ı gösterirdi. Bir görüşmemizde, "İsmet Paşa'ya kalsaydı, Hatay'ı alamazdık. Zaten Atatürk tarafından Başbakanlıktan uzaklaştırılmasının gerçek nedeni Hatay konusunda Atatürk'le düştüğü ihtilaftır" demişti. Bunu nereden bildiğini kendisine sorduğumda, "Celal Bayar'ın anlattığını" açıklamıştı

* * *

Turgut Özal'ı dünya düzeyine çıkartan olay, hiç kuşkusuz, Körfez Savaşı'dır. 2 Ağustos 1990'da Irak'ın Kuveyt'e girmesiyle, birlikte Özal'ın yıllardır geliştirdiği dış politika önsezilerinin ve yönelimlerinin Türkiye'nin rotasını tarihi olarak değiştirecek bir imkan doğuverdi

Türkiye bir açıdan bakıldığında, Cumhuriyet'in kuruluşundan bir başka açıdan bakıldığında, Osmanlıların kuruluş döneminden, bir diğerine göre ise III. Selim'den beri Batılılaşma tercihini yapmıştı. Cumhuriyet'in kuruluşu 'Batılılaşma"yı bir başka deyişle Batı Dünya'sında yer almayı 'ideoloji' haline getirmesiyle önceki dönemlerden ayrılır

Bununla birlikte, Türkiye temel tercihi ile Üçüncü Dünya karakteristiklerinden kurtulamamanın kimlik bunalımından çıkamamıştı. Yine Turgut Özal dönemine denk gelen Avrupa Topluluğu'na başvuru da bu özelliğini tümüyle değiştirememişti

Körfez Krizi Türkiye'yi tam bir "kavşak noktası"nda yakaladı. Amerika Birleşik Devletleri'nin en yakın müttefiklerinden biri olan Türkiye, Amerika ile en önemli iktisadi ve ticari partneri olan ve üstelik üstü örtülü Kürt sorunu nedeniyle stratejik bir işbirliğine sahip bulunduğu Irak arasında tercih yapmakla yüz yüze kaldı

Turgut Özal'ın siyasi dehası bu krizde izlediği politikayla uluslararası ölçüler kazandı. Gerek kriz dönemi (crisis management) açısından ustalığını ortaya koydu ve gerekse dış politikada son derece önemli olan karar alabilme ve uygulamaya sokma yeteneklerini sergiledi

Bundan daha önemli olan Özal'ın, Türkiye'nin gelip dayandığı kavşak noktasını" derhal kavraması ve Türkiye'ye radikal bir viraj döndürmesidir. Kriz patlak verdiği anda, kararını başta Amerika'nın çektiği Batılıların başını çektiği koalisyona katılmakta verdi. İsmet İnönü'nün İkinci Dünya Savaşı'nda veremediği, İttihat ve Terakki hükümetinin Birinci Dünya Savaşı'nda yanlış bir tercihle verdiği kararı, Özal, Körfez Krizi'nde doğru bir kararla verdi. ▶

Türkiye'yi tarafsız bırakamayacak uluslararası bir bunalımda, ülkenin eşsiz jeostratejik konumunu etkili bir siyaset silahı haline dönüştürüverdi. Amerikan Başkanı George Bush'a Türkiye'nin petrol boru hattını kapatması için bir Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi kararı çıkması gerektiğini söyleyen odur. Karar çıktıktan sonrada derhal uygulamaya soktu

Türkiye'nin böylesine insiyatif alması, bir yandan Suudi Arabistan'ı da aynı tutuma itti ve uluslararası koalisyonunn oluşmasına yol açtı

Özal'ın inisyatif alma ve inisyatifi elden bırakmama tutkusu, Türkiye'nın dahil olabileceği ve Amerika nın taraf olduğu bir uluslararası bunalımda, belki de ilk kez denklemi tersine çevirdi

Türkiye Amerika'nın telkinleri veya baskıları altında bir tutum izlemeye zorlanan bir ülke olmaktan çıktı ve tersine Amerika'ya telkin yapan bir ülke haline dönüştü.

En azından, Amerika'dan gelebilecek telkinler, inisyatif alınarak Amerika nın atılmasını izleyebileceği adımlar zaten atılmış olduğu için, gereksiz hale getirildi

Bu dış politika stili, Türkiye'yi kendiliğinden dünya politikasının temel aktörlerinden biri konumuna yükseltti Türkiye'nın dünya politikasının temel aktörlerinden biri konumuna yukselmesi ise, gerek dış güvenlik, gerekse stratejik çıkarlar bakımından en önemli guvenceyi teşkil ediyordu Bu bakımdan, "bir koyup beş almak" biçiminde popularize edilen tutum, Körfez Krizi ve savaşın yol açtığı kaçınılmaz kayıplar bir yana, tam da bu sonucu getirmiştir

Azerbaycan Cumhurbaşkanı Elçibey Özal'ı ülkesinde ağırlayan son Devlet Başkanı oldu

Körfez Savaşı, yine kaçınılmaz olarak Birinci Dünya Savaşı bitimiyle çizilen Orta Doğu haritasında 'Pandora'nın kutusu"na kapatılan Kürt sorununu da "Pandoranın kutusu"ndan çıkartmıştır

Turgut Özal, bu önü alınmaz gelişmeyi görmüştu. Bu nedenle, Irak Kürtlerine yönelik yepyeni ve Cumhuriyet tarihinde devrim sayılabilecek bir politikanın da önünü açtı. Bu yeni devrimci açılım Türkiye'deki Kürt sorununa çözüm sürecini de ister istemez beraberinde getirecekti .

Özal politikası ve diplomasisi gereğ Türkiye'nın Irak Kurt önderliği ile içine girdiği ilişkiler ıkı boyutluydu

1- Türkiye'nin güvenliğine yönelebilecek bir tehdidi denetim altına almak

2- Türkiye'ye karşı her an Irak'taki Bağdat rejimi, İran ve Suriye tarafından kullanılabilecek bir "kart"ı, komşu ülkelerin elinden (cepte tutabilecek olsa bile) almak

Körfez Krizi ve ardından gelen savaş, Türkiye'yi, 20 Yuzyıl da ilk kez bir uluslararası bunalımda "galipler" arasına yerleştirmiştir.

Bu olayın, asıl büyük ve tayin edici önemi, Türkiye'yi dünya ölçeğinde düşünmeye ve rol sahibi olmaya, Osmanlı İmparatorluğu'nun parlak devirlerinden beri ilk kez yoneltmesidir'

Özal, Kıbrıs sorununa da bu tür bir uluslararası konjonktörün Turkiye'nin lehinde olduğu bu dönemde el atmanın uygun olacağını düşunmüştur. Amerika bağlantısını, Avrupa nın karşısına dikerek, Avrupa destekli Yunan-Rum etkisini dengelemevi ve Kıbrıs sorununun çözumünde Türkiye nın inisyatif alması gerektiğini düşünmüştur

Özal için kangrenleşmiş bir sorunla yaşayan, o sorunu çozme inisyatifi bile alamayan bir ulke olmak, dunyanın önde gelen aktörlerinden biri olma rolüne soyunamamak, bir 'dünya devleti' olmaya kalkışamamakla eş anlamlıydı Kıbrıs konusundaki pozisyonunun temelinde bu anlayış yatmaktaydı

Turgut Ozal'ın 'Atatürkvarı' dış politikasının esaslarından biri bölgesel işbir-

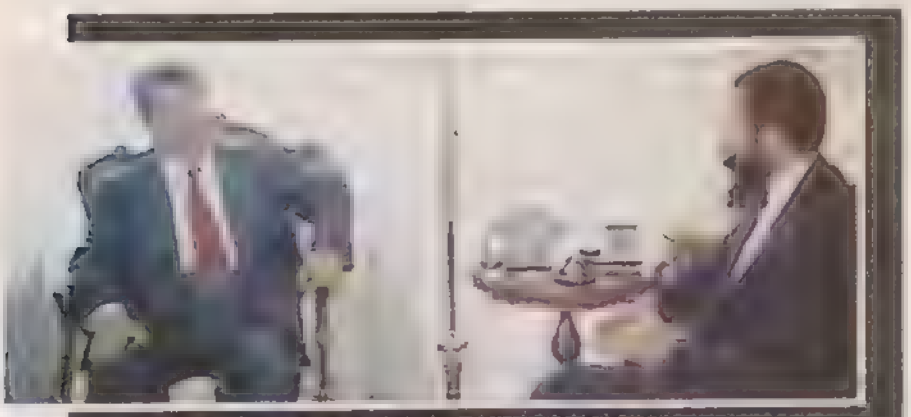

Önümüzdeki yüzyılı bir Türk yüzyılı yapma ülküsü, bir hamaset söylemi değil, dış politika ustası bir mühendis matematikçiliğinin ürünüdür

İngiltere eski Başbakanı Thatcher ile Özal'ın politikaları arasında paralellik vardı

lığı projeleridir. Dönem farkı nedeniyle, Özal'ınkiler ekonomik yapıda idi. Özal ekonomik işbirliğinin siyasi ihtilafları yumuşatıcı veya siyasi işbirliklerine de yol açıcı etkisi olduğu kanısındaydı. Bu düşüncesini besleyen, ekonominin küreselleşme ve uluslararası serbest ticaretin dünya yüzeyine egemen olacağı düşüncesiydi.

İran ve Pakistan'la birlikte gerçekleştirilen ve daha sonra bazı Türk cumhuriyetlerin de dahil edildiği ECO, Orta Doğu ülkelerine yönelik ve Türkiye'nin 21. Yüzyıl'da en büyük kozlarından biri olmaya aday nehir sularından yararlanarak ortaya attığı Barış Suyu Projesi ve en önemlisi bölgesel işbirliği girişimlerinin başında gelen KEİB (Karadeniz Ekonomik İşbirliği Bölgesi), Özal dış politikasının yaratıcı somut belirtileridir.

Bunlar arasında KEİB, giderek, bir EFTA hüviyetine bürünmeye ve Türkiye'nin AT'ye tam üye olarak alınmasında bir etki unsuru olmaya aday nitelikteydi. Özal için, AT tam üyeliği, Türk dış politikasının bir 'sine qua non", yani "olmazsa olmaz' koşulu değildi. Turgut Özal, her zaman siyasette olduğu gibi ekonomide de "transatlantik" boyutlarda, daha doğrusu global boyutlarda düşünme alışkanlığındaydı. Onun açısından AT tam üyeliğinden daha önemlisi, tam üyelik başvurusunun zorlayacağı adımlar nedeniyle "Türkiye'nin kalitelerinin tümüyle yukarı çekilmesi" idi.

Türkiye'de bir Japonya potansiyeli görüyordu ve bu nedenle Türkiye nin AT'ye tam üye olamasa bile, tam üyelik süreci içinde bir "bölgesel Japonya" olmak fırsatı ele geçireceğini ve bunun da AT'nin Türkiye'nin "kapılarını çalması" sonucunu getireceğini hesaplıyordu.

Özal'ın vizyonu AT ile o kadar sınırlı değildi ki, Türkiye'nin yeni açılan eski Sovyetler Birliği pazarlarına egemen konumundan ve Amerika ile özel ilişkilerinden istifadeyle, Amerika, Meksika ve Kanada arasında oluşan NAFTA'ya bir yerinden dahil olmayı düşünmeye kadar varıyordu.

Özal'ın deniz güçleriyle ittifaka dayalı "dış politika doktrini", sadece Transatlantik boyutu ile Amerika ile özel ilişki anlamına da gelmiyordu. Turgut Özal, Pasifik Havzası'nda başta Japonya "Beş Kaplan' ın dünya ticaret hacminde artan ağırlığını göz önüne alarak, Türkiye'ye dünyanın bu kesimiyle ilişkiye geçme koordinatlarını araştırıyordu.

Japonya gezileri, bir Türk Cumhurbaşkanı'nın ilk kez ayak bastığı Avustralya ve Yeni Zelanda gezisi ve hayatını kaybetmeseydi 4 Mayıs'ta başlayacağı Çin, Hong Kong, Endonezya ve Maldiv Adaları gezisi bu vizyonun ürünleridir.

Çin, Özal ın vizyonunda önemli bir yer tutuyordu. Çünkü, Özal, Soğuk Savaş sonrası "tek kutuplu yeni dünya dengesi 'ni, "kararsız denge' olarak tanımlıyor ve 20. Yüzyıl'da Çin'in veya Çin-Japonya ittifakının bir güç odağı olarak ortaya çıkması ihtimalini vurguluyordu.

Japon İmparatoru Akihito'nun geçen yıl Çin e yaptığı ziyareti, bu nedenle, geleceğin yeni süpergüç odağının habercisi "tarihi bir olay" olarak yorumluyordu.

Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla ortaya çıkan Orta Asya'daki Türk cumhuriyetleri, Özal'ın bu vizyonunu tamamlayan en önemli halkalardı.

Turgut Özal, bu cumhuriyetlerle girişilecek somut ekonomik iş birlikleriyle -örneğin Kazakıstan ve Turkmenistan petrol ve doğal gazının Türkiye üzerinde uluslararası pazarlara sevkedilmesi- Turkiye'nin Atlantik-Pasifik hattında bir 'anahtar ülke" konumuna geleceğini tasarlıyordu.

"Önümüzdeki yüzyılı bir Türk yüzyılı yapma" ülküsü, bu nedenle, bir hamaset söylemi değil, dış politika ustası bir mühendis matematikçiliğinin ürünüdür. Türkiye'ye, Atlantik- Pasifik koordinatlarında rol tasarlayacak kadar büyük düşünebilen bir beyin için, bu zincirin mecburi halkaları olan Kafkasya ve Balkanlar'daki durum ilgi çekiciydi.

Bu yüzden, Bosna Hersek teki savaş ve Azerbaycan-Ermenistan ihtilafı, Özal'ın dış politika vizyonu önünde dikilen engellerdi. Aynı zamanda, dünyanın bir "model İslam ülkesi"nin lideri olarak bu ülkelere bir tarihi ve kulturel yükümlülük de hissediyordu.

Bu noktada, Özal'ın 'Osmanlı" ve son Türkmenistan seyehatinde görüldüğü üzere "Selçuklu Türk" boyutu belirliyor. Türkiye'nin kendi tarihi, coğrafi ve kulturel dokusunda bu unsurları yakalamadan, kendi dizayn ettiği muazzam rollere, ulkenin bütün bir kaderini toptan değiştirecek işlevlere ulaşamayacağı duygusundaydı.

Bu anlamda, Bosna-Hersek ve Azerbaycan, Özal için bir pragmatik konu olmaktan ötede, bir büyük ülke adayının kimlik sorunlarıydı.

Turgut Özal ın Turk dış politikasına getirdiği veya getirmek istediği yeni boyut, yepyeni üslup, kavramlar ve felsefe sadece Türkiye'nin değil uluslararası siyaset sahnesinin en tecrübeli aktörlerinden birinin ortadan kalkmasıyla ortadan kalkacak değildir. Ancak, aynı önseziyle Turkiye nin önüne açılan ufukları aynı süratte kavrayacak ve sonuca goturecek beceriyi bir başka liderde bulmak da çok ama çok zor olacaktır.

"21. Yüzyıl'ı Türklerin yüzyılı yapabiliriz' şiarının sahibini, 21. Yüzyıl a koşarken, Turk Dünyası'nda yaptığı turun hemen ardından kaybetmeyi acaba nasıl manalandırmalı?

"Kürt ve Türk halkları arasında örülen duvarı yıkmaya çalıştı"

"ÖZAL VE KÜRTLER"

Lamia TORUNLU

Özal "federasyon dahil herşey tartışılmalı" diyerek Kürtlerin gönlünde taht kurmuştu. Diyarbakır'da yapılan bir araştırmada en sevilen lider olarak belirlenen Özal'ın ölümü, Kürt sorununun çözümüne umutla bakanları oldukça üzdü

Kürt sorununu çözmeden ölmeyeceğim.' Böyle söylemişti Cumhurbaşkanı Turgut Özal Houston'da ameliyat için bulunurken. Ama bu sözünü yerine getiremedi. Türkiye için en önemli sorunlardan biri olan Kürt sorununun çözümü yolunda attığı adımları tamamlayamadan bu dünyadan ayrıldı. Özal'ın ölümü hiç şüphesiz, bu çabaları dikkatle izleyen ve hararetle destekleyen Kürtler arasında da büyük bir üzüntü kaynağı oldu. Kuzey Irak'ta 3 gün yas ilan edildi.

Elbette bu üzüntü sebepsiz değil. Yıllardır pek çok Kürt ve Türk aydınıyla, politikacısının "Kürt, Kürtler, otonomi, federasyon ve konfederasyon" dediği için DGM kapılarında süründuğu Türkiye'de Özal, 1991 yılının Eylül ayında "Federasyon dahil herşeyi tartışmalı" diye konuşarak Kürtlerin gönlünde taht kurmuştu.

Bu sözlerle kurulan taht, daha sonra Özal'ın açıklamalarıyla daha bir güçlendi. Kurt aydınları, kendi deyimleriyle "büyük bir dostlarını" kaybettiler.

Kurt aydınları, Özal'ın devletin 70 yıllık inkarcı Kürt politikasının dışına çıktığını, Türkiye'deki en güçlü Kurt tabusunu 'annem Kürttü ve Türkiye'de 15 milyon Kürt var" diyerek kırdığını vurguluyorlar. Örneğin, Paris Kürt Enstitüsü Başkanı Kendal Nezan, Özal'ın Kurt sorununda önemli adımlar attığını belirterek şunları söylüyor:

'Turkiye 70 yıldan beri dunya kamuoyu nezdinde Kurtlerin varlığını inkara dayalı bir politika izliyordu. Özal Türkiye'nin bu geleneksel Kürt politikasının iflas ettiğini gerçekçi bir şekilde tespit etti. Bölge ve dünya gerçekleriyle daha uyumlu bir politika uretmeye başladı. Kurt ve Türk halkları arasında çağdışı bir anlayışla örülen psikolojik duvarı yıkmaya çalıştı. Irak Kürtlerinin liderlerini Türkiye'ye davet etmesi ve desteklemesi çok olumlu bir insiyatifti."

Özal'ın izlediği Kürt politikasıyla kendilerine büyük destek verdiğini kaydeden Kurtler, Türk politikacılar tarafından yalnız bırakıldığı için de üzülüyorlar. Bu konuda Diyarbakır Esnaf ve Sanatkarlar Birliği Sekreteri Behlül Yavuz ve Diyarbakır eski Belediye Başkanı Mehdi Zana aynı goruşü paylaşıyorlar: "Özal'ın Kurtlerle ilgili açıklaması hiç bir devlet yetkilisi tarafından desteklenmedi. Yalnız bırakıldı. Yaşarken değeri anlaşılmadı."

Türkiye'deki Kürt aydınları ve politikacıları yanında Irak Kürt liderleri de Özal'ın ölumüyle çağdaş bir liderin kaybedildiğini belirtiyorlar. Irak Kürt Federasyonu Başkanı Dr. Fuat ve Irak Kurdistan Birlik Partisi Başkanı Dr. Sami Abdurahman, Özal'ın çağdaş bir lider olduğunu kaydederek şöyle diyor:

"Çağa Özgü politikalar üretmek, sosyal demokrat veya liberal olmayla bağlantılı değil. Ecevit, sosyal demokrat olmasına rağmen Özal dan geri bir politika izliyordu. Özal Türkiye'nin ve bölge ülkelerinin önlerini tıkayan sorunları görüyordu. Bu nedenle Kürt sorunu dahil çeşitli sorunların üstüne gitti. 'Bundan sonra Kürtlerin hamiliğini biz yapacağız' dedi. Tampon bölge önerisini ilk önce Özal dile getirdi. Ardından Saddam'a karşı Irak Kürt bölgesinde birarada gelen Irakli muhalifler toplantısında Özal'dan destek mesajları aldık. Özal zorlu mucadelemizde bizi yalnız bırakmadı."

Irak Kürdistan Yurtseverler Partisi lideri Talabani de, Özal ın kendileriyle ilgili düşüncelerini şöyle açıklıyor:

"Özal buyuk bir insandı. Irak Kürtlerinin buyük bir dostuydu. Irak'ın demokratik bir ülke olmasını ve bu demokratik ülkede Kürtlerin federal bir hükumet kurmasını istiyordu. Aynı çözumü Türkiye için istemiyordu. Turkiye Kurtleri için Amerikan tipi bir çözüm düşünüyordu. Türkiye'de Kürt sayısının çok fazla olduğunu, Kurtlerle Türklerin kaynaştığını ve bu nedenle Amerikan tipi bir eyalet sistemini ve eyaletler çerçevesinde Kürt sorununun çözümünü istiyordu. Ölmeden Turkiye'de Kurtler için önemli reformlar gerçekleştireceğini söylüyordu. Kürtçe televizyon ve eğitime büyük onem veriyordu."

Özal'ın kultürel alanda bu tür reformlar yapılması yönündeki goruşleri, GAP kanalının Kürtçe yayın yapabileceğini ▶

[illegible] Kürt ve Kürdistan [illegible] Özal'ın [illegible] Kürt var [illegible] destek [illegible] Özal [illegible]

[illegible] Söz Gazetesi'nin [illegible]

"Siyasi çözüm arıyordu"

Son günlerde barış adımları atan Öcalan bu konuda en önemli "çözüm üretici"nin kim olduğunu biliyor ve sık sık "Özal ve diğerleri" ayrımının altını çızıyordu. Türk ulusuna başsağlığı dileyen PKK lideri Abdullah Öcalan, Özal'ın ölümüyle ilgili olarak şunları soyledi:

'Turgut Özal'ın ölümunden büyük üzüntü duydum. Özellikle Talabani'nin ziyareti dolayısıyla kendisiyle görüşmesinde Kürt meselesine ilişkin ve benım şahsımda saygılı ve tarihe yaraşır işlerin yapıldığına dair sözlü mesajlarını aldık. Bu mesaj bizi etkiledi. Ayrıca kendısı ölmeden önce hayatının son doneminde Kürt meselesini çozmekle uğraşacağını belirtmıştır. Bu sozlerin bir anlamı vardır. Türkiye'nin en önemli sorununda böylesine anlamlı sözler söylemesi ve özellikle bizimle son 10-15 yıldır yürütulen mücadelede en üst düzeyde görev alması bir anlamda anlamsız bır mücadele içinde olunması, fakat bu mücadelenin sonunda meselenın askeri yontemle değil, sıyasi yöntemle çözülmesi gerektiğini açıkça söylemesi olumlu bır sonuçtur. Ailesine ve Türk ulusuna başsağlığı dılıyoruz.'

"Kürtlerin yakın dostuydu"

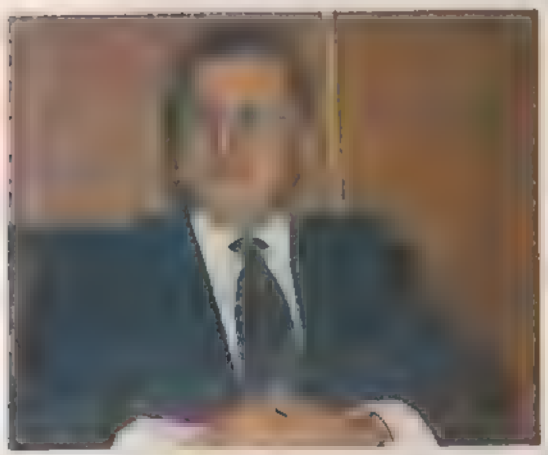

Irak Kürdistan Yurtseverler Partısı lıderi Celal Talabani, Nokta'nın sorularını şöyle yanıtladı:

Nokta: Özal'ın ölüm haberini, ne zaman, nerede duydunuz ?

Talabani: Şam'da bır toplantıya giderken araçta, radyoda haberlerde duydum. İnanmak ıstemedim. Ölümü çok ani oldu. Çok üzüldüm. Özal'ı ben 1991 yılında tanıdım. Sorunları önceden gören ve ustune gıden cesur bır ınsandı.

Nokta: Ölümü sizi nasıl etkiledi ?

Talabani: Özal buyük bır ınsandı. Irak Kürtlerinin büyük bır dostuydu. Irak'ın demokratık bır ulke olmasını ve bu demokratık ülkede Kürtlerın federal bır hükumet kurmasını ıstıyordu. Aynı çözumü Türkıye ıçın ıs[illegible] Amerikan tipi bir çözüm düşünüyordu [illegible] Kürtlerle Türklerin kardeş [illegible] Amerikan tipi bir eyalet sistemini ve eyaletler çerçeve [illegible] istiyordu. Ölmeden Türkiye'de Kürtler [illegible] geliştireceğini söylüyordu. Kürtçe televizyon ve [illegible]

Nokta. Kürtlerin kültürel bir özerkliğe kavuşmasını mı istiyordu ?

Talabani [illegible] Ancak ömrü yetmedi. Irak ve Türkiye [illegible] konusunda büyük katkı sağlayacak Özal [illegible] büyük bir devlet adamını kaybettik. Bu nedenle "Türk ve Kürt halkının başı sağolsun" dıyorum.

Nokta: Cenaze törenine katılacak mısınız ?

Talabani. [illegible] Türkiye'ye cenaze törenine katılmak ıçın geleceğım.

"Kürtler çok üzgün"

[illegible] Belediye Başkanı [illegible] Zana Cumhurbaşkanı Özal'ın [illegible] değerlendırdı.

[illegible] Kürtler çok üzgün. Türkiye'de [illegible] adam [illegible] Kürtlerin var olduğunu ve federasyonu dahi tartışabıleceklerını söyledı. Kürtler böyle büyük bir [illegible] yı kaybettıler. Hepımızın başı sa-

"Cesur bir liderdi"

Guneydoğu Sanayici ve İşadamları Derneği Genel Sekreteri Mustafa Nesım Sevınç, görüşlerini şoyle açıkladı.

'Ozal'ın bolgeye bakış açısıyla bolgemız insanı ve şahsım uzerinde ayrı bir yeri vardı. Tarihe ismı yazılacağından kuşkum olmadığı gibi Özal öncesı ve sonrası dönüm noktası olarak bahsedileceği inancındayım. Türkiye de makam ve mevki olarak değişime ve bürokrasinin uzerine gıden [illegible]

Ozal'la iki kez görüştum. Çok sıcak yaklaştı Ve hatta bir cumhurbaşkanından görülmeyecek bır tavır gosterdı. "Ben sızın kardeşınızım. Beni Cumhurbaşkanı olarak değil, bolgenın menfaatıne her doğru kararınızda yanınızda olacağım. Söz verıyorum" demişti. Bana ve bölge halkına, bölge sorunlarına yaklaşımda samımı olduğu güvenini vermıştı. Guneydoğu'nun en çok üzülleceğı lıderlerden bırını kaybettik Ozal, dunyanın encer yetıştirdiği cesur, değişımci lıderlerınden biriydı.'

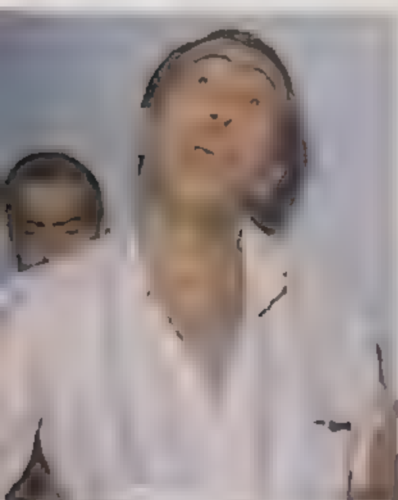

golsun Özal polıtıkayı devlet adamı şapkacılığı altından çıkarıp halka ındirgedi. Kürt sorununa cesur yaklaşım gosterdı ve bu konuda yanlız bırakıldı. Bundan sonra kıymetı daha iyi anlaşıla cak. Kürtler büyük bir dostunu kaybetti.'

Özal'ın atakları

17 Ocak 1991. Ö[illegible] ğını bundan sonra [illegible]

5 Şubat 1991 [illegible] çe yetkı" kon[illegible]

10 şubat 1991. Özal "Annem Kurttu dedı

12 Mart 1991. Özal, Talabani ve Barzani'nın temsılcisı Muhsın D[illegible] kara'da yüzyüze görüşmeler yaptığını açıkladı

24 Mart 1991. Bus[illegible] 'Kürt devleti [illegible] BM'den Saddam'a dur de[illegible] sınırdakilere yar[illegible]

8 Nisan 1991. [illegible] acıl önlem isted[illegible]

9 nisan 1991 [illegible] lar, Özal'ın tampon bölge önerıs[illegible] ğerend[illegible]

11 Haziran 1991. Talabanı, ABD'nın Kuzey Irak'a asker yollamasını Özal'ın sagl[illegible] 'Kurt kıyımını [illegible]

14 Ağustos 1991 [illegible] dan [illegible]

6 Eylül 1991. [illegible] Federasyon dahıl herşeyi tartışmalı[illegible]" dıye konuştu

2 Nisan 1992. Ö[illegible] çöz[illegible]

30 Nisan 1992. Özal [illegible] letin yapıması gere[illegible]

13 Mayıs 1992. [illegible] batı doğuyu sömürmüyor [illegible] rasyon kürtlerin yararına değıl" dedı

22 Mayıs 1992 [illegible] on da Kurtçe yayın konus[illegible] aktif davranılması içın talımat verdı

10 Ekim 1992. Ozal Irak Kurtleri ıçın 'Kürt devleti tehlıke değıl Bölgede Kürtler kalıcı bır devlet kuramayacak Bu geçıci bır durumdur" diye konuştu.

28 Ekım 1992 [illegible] muhaliflerının [illegible]

4 Nisan 1993. [illegible] destek. Ta[illegible], Apo'nun tek taraflı ılan ett[illegible] kesten sonra bölgedekı gelişme[illegible] gerektığini söyledı

13 Nisan 1993. Ill[illegible] görüşen Özal dağ[illegible] an ınen PKK [illegible] alınmasından son[illegible] 5 yıl eyleme katılmazlarsa belgelerının imha edilmesini öngoren bır af önerısınde bulundu

Cumhurbaşkanı Turgut Özal 11 günlük Orta Asya gezisinden iki hafta sonra 13 günlük Uzak Doğu seferine çıkacaktı

...VE SON MARATON

Öyle bir geziydi ki, ondan çok genç olanları bile yorgunluktan yere yapıştırmıştı. Onun aklında ise yalnızca inandığı şeyler uğruna çaba harcamak ve bunun için gereken her şeyi, sağlığından kaybetmek zorunda kalsa bile mutlaka yapmaktan başka bir şey yoktu

Mehmet Ali YULA

Olmaz ki kardeşim. Hayatta böyle yorulduğumu hatırlamıyorum

-Haklısın valla... Resmi gezi mi, işkence gezisi mi, belli değil Türkiye'ye dönünce, iki gün yataktan çıkmadan uyusam ancak dinlenebilirim

-İyi de kardeşim, Cumhurbaşkanı nasıl dayanıyor bu geziye? Biz bir yorulduysak, o beş yoruldu ..

Çok değil, Cumhurbaşkanı Özal'ın Türki Cumhuriyetlere yaptığı 11 günlük gezinin dördüncü gününde, heyette yer alan basın mensupları, buna benzer konuşmalar yapıyorlardı

İşe; uzun bir uçak yolculuğundan sonra Özbekistan Başkenti Taşkent'e inerken saatlerimizi iki saat ileri alarak başlamıştık. Vücutlar Türkiye saatine alışık olduğu için gece uyumakta zorluk çektik tabii. Sabah da, alıştığımızdan iki saat erken kalkmak zorunda kalmıştık. Ama bu daha yolun başıydı. Saatler, Kırgızistan'da bir saat daha ileri alınacak, Kazakistan'da ise Türkiye ile saat farkı dörde çıkacaktı. Türkmenistan'la başlayan dönüş yolculuğumuzda da bunun tam tersini yaşayıp, dengeden iyice olacaktık.

Aslında, Ankara'da uçağa bindiğimizde ellerimize tutuşturulan program kitapçığı, Türk heyetini nelerin beklediğini gösteriyordu. Ama heyet üyelerinin bilmediği, beklemediği durumlar da vardı. Bunların başında da, insanı gerçekten rahatsız edecek boyutlara ulaşan ısı farklılıkları geliyordu. Taşkent'in sıcağından çarpıldığımızı hissederken, Aşkabad ta, gölgede 30 derece sıcakta ve koyu renk kostümler içinde dolaşmak zorunda kalacağımızı bilmiyorduk.

HAVADAKİ SİYASİ GERİLİM... Bu gezi planlanırken kimsenin aklında bile olmayan ama son anda Türkiye'nin başına ciddi bir dert olarak ortaya çıkan 'Ermeniler'ın Azerbaycan'ı işgali' konusu ise daha Ankara dan yola çıkılırken gergin bir hava yaratmıştı. Türk heyetinde Cumhurbaşkanı, basın mensuplarıyla yaptığı ilk sohbette "Ermenistan'a bir gözdağı verilmesi" fikrini söylemiş ve bu konudaki tutumunu belli etmişti. Taşkent'te Özal'la Kerimov arasında yapılan ilk başbaşa görüşmeden sızanlar duyulunca, herkes küçük çaplı bir "şok" yaşadı. Özbekler Azerbaycan konusuna neredeyse hiç ilgi göstermiyor, buna karşılık sınır komşuları Tacikistan ve Afganistan'da olaylarla ilgilenip, bu konularda Türkiye'den destek bekliyorlardı.

Heyet üyelerinin yüzlerine oturan acı tebessümlere bakınca, konuya herkesten daha fazla angaje olmuş görünen Cumhurbaşkanı'nın büyük bir üzüntüye kapıldığını tahmin etmek zor değildi. Gezinin bundan sonraki durağı olan Kırgızistan'da da, ondan sonra gidilen Kazakistan ve Turkmenistan'da da, durum farklı olmayacaktı. Evet, özellikle Özbekler ve Türkmenler, Türkiye'ye karşı sıcak duygular besliyorlardı ama, konunun Azerbaycan işine karışmaya niyeti yoktu. Özal, vakit buldukça basın mensuplarıyla sohbet ediyor ve bu arada konuyu kırıldığını belli eder bir havada dile getiriyordu. Söz Azerbaycan'dan açıldığında dudaklarının aşağı sarkmasından, Cumhurbaşkanı'nın ne kadar üzüldüğünü farkedebiliyorduk.

ÖZAL'I ÜZEN İKİ HABER. Bu arada Özal'ı gerçekten kızdıran başka gelişme ▶

ler de vardı tabi. Uçaktaki sözler ne Amerika ve Rusya dan gelen tepkilerin, özellikle iki büyük gazete tarafından, gereğinden fazla büyütüldüğünü düşünüyordu. Ona göre bu davranış "Türkiye'nin çıkarlarına ters düşen tavırlara prim vermek" olarak yorumlanabilirdi. Başka bir büyük gazetenin, Cumhurbaşkanı ile geziye katılan Dışişleri Bakanı arasında sorunlar olduğu yolundaki iddialarına da çok kızmış, çok üzülmüştü.

Gezinin son durağı ve siyasi açıdan bakıldığında da tepe noktası olan Azerbaycan a gelindiğinde, Cumhurbaşkanı'nın üzüntusunun biraz olsun geçeceğini umanlar da yanılmıştı. Gerçi kapalı kapıların ardında neler konuşulduğu bilinmiyordu ama, bunların Özal'ı mutlu etmediğini görmemek için kor olmak gerekiyordu. Sorunun çözümü konusundaki umutları, hissedilir derecede kırılmıştı. Gidiş yolundaki isteklı tutumu kaybo muş, dönüş yolunda basın mensuplarıyla yaptığı sohbette ise 'Bu sorunu öncelikle Azerbaycan'ın kendi başına çözmesi gerekiyor. Biz ancak kısmen yardımcı olabiliriz.' demişti.

TÖRENLER VE TÖRENLER... Özal ın

Özal yoğun Orta Asya gezisinde gittiği her yerde büyük ilgi ile karşılandı (üstte) Türki Cumhuriyetlerin birçoğunda fahri doktorluk ve profesorluk nişanları verildi (en üstte) Gezisi sırasında birçok Türk firmasının yatırımlarıyla da yakından ilgilendi, kimisinin açılışını bizzat yaptı. (yanda)

son gezisinin yıpratıcılığını dayanılmaz boyutlara getiren başka şeyler de vardı elbette. Neredeyse tüm ülkelerde bir takım yatırımlar yapan Türk işadamları bunların açılışlarını ya da temel atma törenlerini, Cumhurbaşkanı'nın gelişine göre ayarlamışlardı. Özal, itiraz etmeden hepsine katıldı bunların İşadamlarına destek vermek için eline geçen hiçbir fırsatı kaçırmamaya özen gösteriyordu. Bu yüzden, otomobillere doluşup, bir törenden yerinden oburune, bayıltıcı bir tempo içinde gidilmesine bile itiraz etmiyordu. Bundan gurur duyduğu belliydi. Aşkabad'ta, bir Türk firmasının inşaat sahasında kurulan çardakta otururken, başka bir Türk firması tarafından kurulan telefon şebekesinden yararlanıp Ankara'ya, Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreteri Kemal Yamak a telefon ederken tüm ba-

[illegible] mensuplarını yanına çağırmış ve [illegible] konuşmayı övünerek bize de dinlet[illegible].

[illegible] eplerinin istekle[illegible] bir tek sefer, Türkmenistan'daki [illegible]aretin son gününde, programı değişti[illegible] volculuğundan sonra Merv [illegible] dılmesinden vazgeç[illegible] [illegible]ok da haklı [illegible] dı[illegible] 9 gün[illegible] lerden koptuğuna [illegible] Hikme[illegible] bir tarihi [illegible] du Ama Tü[illegible] Merv'i mutlaka göstermek [illegible]

SICAK... YEMEKLER... Türkmenistan Cumhurbaşkanı Niyazov'un Ameri[illegible] [illegible] zının bozuk [illegible] [illegible]altmıştı. Camı indirip [illegible] du ama, gölgede 30 derece[illegible] bir sıcakta bunun ne kadar [illegible] tartışılırdı. İki Cumhurbaşkanı'nın Merv'de bindikleri Volga limuzinin ise kliması zaten yoktu ve sıcaklık 40 dereceye yaklaşıyordu. Özal [illegible] Merv ve çevresinde ora[illegible] ama, koyu renk kostümü ve kravatıyla iyice bunalmış olduğu belliydi. Üstelik programın yüklülüğü yetmezmiş gibi, bir türbe gezilirken heyettekilerden birinin aklına "[illegible] başka bir türbe daha bulunduğ[illegible] bir de oraya uğranıyordu. Sonuçta, akşa[illegible] Aşkabad'a geri dönülürken, heyet ü[illegible] tumunun pestili çıkmıştı ve herkes[illegible] pass ameliyatı geçirmiş ve kilolu Cum ▶

ÖLDÜRÜCÜ PROGRAM

Cumhurbaşkanı Turgut Özal'ın, Türki Cumhuriyetlere yaptığı 11 günlük resmi gezinin programı, izlemeye çalışan basın mensupları için bile "öldürücü" denilebilecek kadar yorucuydu. Üstelik onlar programın ancak belli bölümlerini izlemişler, Cumhurbaşkanı ise her saniyeyi dolu dolu yaşamak zorunda kalmıştı. Aşağıdaki programa bir göz atmak bile yorucu olmuyor mu?

4 NİSAN 1993

TÜRKİYE-ÖZBEKİSTAN
(Ankara-Taşkent)

15.00 Taşkent-2 Havaalanı'na varış ve resmi karşılama töreni

15.30 Havaalanında basın mensuplarıyla mülakat

16.00 Cumhurbaşkanlığı Konukevi "Dormen"e hareket (yol süresi 20 dk.)

16.20 Konukevine varış ve istirahat

17.20 Cumhurbaşkanımız ile Özbekistan Cumhurbaşkanı arasında başbaşa görüşmeler. Dışişleri Bakanlar başkanlığında heyetler arasında resmi görüşmeler

19.30 Akşam yemeği

5 NİSAN 1993

ÖZBEKİSTAN
(Taşkent)

09.00 Ali Şir Nevai Milli Park'na hareket (yol süresi 30 dk.)

09.30 Ali Şir Nevai Anıt'na çelenk koyma

10.00 Dostluk Sarayı'na hareket (yol süresi 5 dk.)

10.30 Cumhurbaşkanları başkanlığında heyetler arasında resmi görüşmelerin devamı

11.30 Anlaşmaların imza töreni

12.00 Basın toplantısı

12.45 Konukevi'ne hareket (yol süresi 15 dk.)

13.00 Öğle yemeği ve istirahat

14.25 Türk-Özbek Lisesi'ne hareket (yol süresi 20 dk.)

14.40 Türk-Özbek Lisesi'ni ziyaret

15.20 Taşkent'in tarihi ve turistik yerlerini ziyaret

17.00 Cumhurbaşkanımızın Özbekistan Parlamentosu'nda, parlamenter ve kamu kuruluş temsilcilerine hitaben yapacakları konuşma

17.35 Cumhurbaşkanımıza Taşkent Devlet Ekonomi Üniversitesi fahri doktorluk unvanı verilmesi

19.30 Cumhurbaşkanımız onuruna Özbekistan Cumhurbaşkanı Kerimov tarafından verilecek akşam yemeği (Nevruz Restaurant)

6 NİSAN 1993

ÖZBEKİSTAN
(Taşkent-Buhara-Taşkent)

09.45 Havaalanına hareket (yol süresi 10 dk.)

10.00 Özel uçakla Buhara'ya hareket (uçuş süresi 90 dk.)

11.30 Buhara'ya varış ve karşılama töreni

12.00 Buhara'nın tarihi ve turistik yerlerini ziyaret

13.30 Cumhurbaşkanımız onuruna Buhara Valisi tarafından verilecek öğle yemeği

16.30 Buhara'dan Taşkent'e müteveccihen özel uçakla hareket

18.00 Taşkent'e varış ve Konukevi'ne hareket (yol süresi 15 dk.)

19.30 Akşam yemeği

7 NİSAN 1993

ÖZBEKİSTAN-KIRGIZİSTAN
(Taşkent-Bışkek)

09.00 Taşkent Havaalanı'na hareket

09.30 Havaalanına varış ve resmi uğurlama

10.00 Taşkent'ten Bışkek'e müteveccihen hareket (uçuş süresi 1 saat 15 dk.)

12.15 Manas Havaalanı'na varış ve resmi karşılama töreni

13.30 Öğle yemeği

14.15 T.C. Büyükelçiliği'ne hareket

15.00 Büyükelçiliğe teşrif ile Ahıska Türkleri ile görüşme

15.45 Büyükelçilikten Parlamento binasına hareket

16.00 Resmi görüşmeler ve müteakiben Protokollerin imzalanması

17.15 Opera ve bale gösterisine hareket

18.30 Konser

19.30 Rezidansa hareket

19.45 Dinlenme

20.30 Cumhurbaşkanımız onuruna Kırgızistan Cumhurbaşkanı Akaev'in verecekleri resmi akşam yemeği

8 NİSAN 1993

KIRGIZİSTAN
(Bışkek)

09.30 Parlamento binasına hareket

09.45 Cumhurbaşkanı Akaev ve Meclis Başkanı Şerimkulov tarafından Parlamento binasında karşılama ▶

10.00 Cumhurbaşkanımızın Parlamentoda yapacakları konuşma ve Türk-Kırgız Parlamento Dostluk Grubu üyeleriyle görüşmeleri
11.00 Bilimler Akademisi'ne hareket
11.15 Kırgızistan Bilimler Akademisi'nde törenle Cumhurbaşkanımıza Fahri doktorluk ünvanı tevdi töreni
12.00 Alarça'ya gidiş yolundaki Akkeme-Pınar Oteli inşaatını ziyaret ve rezidansa hareket
12.30 İstirahat
13.00 Öğle Yemeği
14.00 Issıkata bölgesindeki Kırgız-Türk Deri Fabrikası'na hareket
14.30 Deri Fabrikası'nın açılış töreni
15.15 Hipodroma hareket
16.00 Hipodromda kurban kesme, atlıspor gösterileri, Bozoyukte Kırgız halk müziği ve milli yemekleri ikramı
18.30 Sırke hareket
19.00 Sirkte gösteri
20.30 Rezidansa hareket
21.00 Akşam yemeği

9 NİSAN 1993

KIRGIZİSTAN-KAZAKİSTAN
(Bişkek-Almaata)
08.00 Rezidanstan hareket
08.15 Manas Havaalanı'na varış
09.00 Resmi uğurlama töreni ve Almaata'ya mütevecihen hareket
10.30 Almaata'ya varış. Havaalanında karşılama ve askeri tören
10.50 Kazakistan Cumhurbaşkanı'nın ikametgahına hareket
11.10 Cumhurbaşkanları arasında başbaşa görüşmeler
11.50 Cumhurbaşkanları başkanlığında heyetler halinde görüşme
12.30 Basın toplantısı
13.00 Cumhurbaşkanları başkanlığında Türk ve Kazak işadamlarının toplantısı
14.00 Almaata Camii'ne hareket
14.15 Cuma namazı
15.00 İkametgahda özel öğle yemeği
16.00 Meçhul Asker Abidesi'ne hareket ve çelenk konulması
16.45 Özel bir oturum çerçevesinde Cumhurbaşkanımızın Parlamentoda yapacakları konuşma
17.30 Türk Büyükelçiliği'ne hareket ve ziyaret
18.00 İkametgaha hareket
18.50 Abay Opera ve Bale Tiyatrosu'na hareket
19.00 Özel Konser ve gösteri
20.00 Cumhurbaşkanımız onuruna Kazakistan Cumhurbaşkanı Nazarbayev tarafından verilecek akşam yemeği

10 NİSAN 1993

KAZAKİSTAN
(Almaata-Çimkent-Türkistan-Almaata)
08.30 Almaata Havaalanı'na hareket
09.00 Çimkent'e hareket
10.00 Çimkent'e varış ve karşılama töreni
10.30 Dendropark'ı ziyaret. "Dostluk yolunda" ağaç dikme töreni
13.00 Türkistan'a hareket
13.20 Türkistan'a varış ve Hoca Ahmet Yesevi Türbesi'ni ziyaret
14.00 Kervansaray Lokantası'nda yemek
16.00 Ahmet Yesevi Türk-Kazak Üniversitesi'ni ziyaret. Cumhurbaşkanımıza, Üniversite tarafından düzenlenen özel bir törenle "Fahri Profesör" ünvanı ve beratı verilmesi
18.50 Çimkent'e hareket
19.15 Çimkent'e varış
19.30 Almaata'ya hareket
20.30 Almaata'ya varış
20.35 Cumhurbaşkanlar ve eşlerinin, özel bir akşam yemeği için Kazakistan Cumhurbaşkanı'nın ikametgahına hareketleri

11 NİSAN 1993

KAZAKİSTAN-TÜRKMENİSTAN
(Almaata-Aşkabad)
09.30 Almaata Havaalanı'na hareket. Resmi veda töreni
10.00 Aşkabad'a mütevecihen Almaata'dan hareket
11.00 Aşkabad Havaalanı'na varış ve resmi karşılama töreni
11.45 Cumhurbaşkanlarının başbaşa görüşmeleri
12.30 Cumhurbaşkanlarının, Türk işadamları, Türkmen Bakanlıklar ve kuruluşlarının yetkilileri ile görüşmeleri
13.15 Botanik Bahçesi Konukevi'ne hareket
13.30 Öğle yemeği
15.15 Üçgen İnşaat Şirket tarafından inşa edilecek olan Otel ve Ticaret Merkezi'nin temel atma töreni
15.40 Kıpçak Köyü'ne hareket

Özal gezi boyunca biraz da protokol gereği gıda rejimini uygulayamadı (üstte) Resmi temasları sırasında parlamentolarda konuşan Özal (yanda), fırsat buldukça yine çocuklarla ilgilendi (altta)

hurbaşkanı'nın kimbilir ne hale geldiğini düşünüyordu

Gezi sırasında gidilen her ülkede, evsahiplerinin valnızca iyi niyetlerle ve [illegible]neksel Türk misafirperverliğinin doğal bir sonucu olan ziyafetleri de ihmal etme[illegible]k gerekiyor tabii. Adı üstünde, ziyafet sofraları idi. Çeşit çeşit, ardı kesilmeyecekmiş izlenimi vererek peşpeşe gelen yemeklere boğuluvordu Cum[illegible]başkanı. Ne var ki, bunların çoğ[illegible] hem lezzet hem nitelik açıs[illegible] ağır ve yağlı yemeklerdi tabii. Çaresiz [illegible]den yemek zorunda kalıyordu. Hele Türkmenistan'da, 8 çeşit yemekten sonra, herkes "artık tatlı gelir" diye beklerken getirilen mercimek çorbasıyla adeta yeniden başlayan ziyafet, neredeyse bayıltıcı olmuştu.

[illegible]lardan etkilenme[illegible]klenemezdi. Per[illegible]nin ardından Cuma sabahı işlerine giden [illegible]ları, masalarının üstünde, Cumhurbaşkanı'nın bir sonraki gezisiyle ilgili daveti [illegible] nedenle, biraz [illegible]ildiğine [illegible] Orta Asya gezisini yeni bitiren [illegible] iki hafta sonra başlayacak 13 günlük Uzak Doğu gezisine hazırlanıyordu. Doğrusu "dayanıklılığına şaşmamak [illegible]" diye düşünüyorduk. Haklı çıkmamış olmayı ne kadar da isterdik.

16.00 Norsel İnşaat Şirketi'nin inşa edeceği kumaş fabrikası ile Ertürkmen Fabrikası'nın temel atma törenleri
16.45 Mir Kolhoz'una hareket
17.00 Kolhoz'a varış. GAP İnşaat Şirketi'nin inşa edeceği tekstil ve çorap fabrikasının temel atma töreni
17.30 Ovadan Tepenin gezilmesi
18.45 Hara'nın gezilmesi
19.15 Konukevi'ne hareket
19.30 Konukevi'ne varış ve istirahat
20.00 Firuze'ye hareket
20.30 Cumhurbaşkanımız ve hanımefendi onuruna Türkmenistan Cumhurbaşkanı Niyazov tarafından verilecek resmi akşam yemeği

12 NİSAN 1993

TÜRKMENİSTAN
(Aşkabad-Merv-Aşkabad)
08.30 Konukevi'nden hareket
08.40 Yunus Emre Anıtı'nı ziyaret
09.00 Aşkabad'taki bir okula Mustafa Kemal Atatürk adının verilmesi töreni
09.25 Jübile Caddesi'nin isminin 'Ankara Caddesi' olarak değiştirilmesi töreni
09.50 Merv'e hareket
10.30 Merv'e varış (çeşitli ziyaretler)
17.00 Merv'den hareket
18.00 Aşkabad'a varış ve ikametgaha hareket
19.30 Cumhurbaşkanımız ve hanımefendi onuruna Türkmenistan Cumhurbaşkanı Niyazov tarafından verilecek akşam yemeği

13 NİSAN 1993

TÜRKMENİSTAN-AZERBAYCAN
(Aşkabad-Baku)
08.45 Bilimler Akademisi'ne hareket
09.00 Cumhurbaşkanımıza "Fahri Akademisyen" ünvanı tevdii töreni
10.00 Cumhurbaşkanımızın Türkmenistan Meclisi'nde konuşmaları
11.00 Ortak Basın Bildirisi'nin kabulü (Meclis)
11.10 Ortak basın toplantısı
12.00 Alarko firması tarafından inşa edilmekte olan yeni havaalanı binasına hareket
12.30 Resmi uğurlama töreni
13.00 Bakü'ye mütevecihen hareket
13.30 Bakü Havaalanı'na varış ve karşılama töreni
14.00 Konukevi'ne hareket (yol süresi 30 dk.)
14.30 İkametgaha varış ve özel öğle yemeği
16.00 Azerbaycan Cumhurbaşkanı Elçibey ile görüşmeler
16.30 Heyetler halinde resmi görüşmeler
17.30 Basın için beyanat
18.00 Devlet Konukevi'ne dönüş
18.20 Azerbaycan Başbakan Vekili Ali Mesimov'un Cumhurbaşkanızı ikametgahlarında ziyareti
20.00 Cumhurbaşkanımız onuruna Azerbaycan Cumhurbaşkanı Elçibey'in vereceği resmi akşam yemeği

14 NİSAN 1993

AZERBAYCAN
(Bakü)
09.30 Şehitliği Ziyaret
10.00 Cumhurbaşkanımızın Azerbaycan Parlamentosu'nu ziyareti
10.15 Cumhurbaşkanımızın Azerbaycan Parlamentosu'na hitabı
11.00 Bakü Üniversitesi'ne hareket
11.10 Cumhurbaşkanımıza "Fahri Doktor" ünvanı verilmesi ve Cumhurbaşkanı'nın Üniversite camiası'na hitabı
12.00 Zagulba mülteci kampına hareket
12.40 Zagulba mülteci kampını ziyaret
13.10 Kamptan, Azerbaycan Cumhurbaşkanı'nın Zagulba'daki yazlık ikametgahına hareket
13.30 Cumhurbaşkanımız onuruna Azerbaycan Cumhurbaşkanı tarafından verilecek öğle yemeği
15.00 Klima cihazları fabrikasına hareket
15.30 Fabrikaya varış ve ziyaret
16.15 Netaş fabrikasını ziyaret
17.00 Konukevi'ne hareket
17.30 Azerbaycan televizyonuyla mülakat
18.00 Akşam yemeği
20.30 Azerbaycan Devlet Opera ve Bale Tiyatrosu'nda bale gösterisi
22.00 Konukevi'ne dönüş

15 NİSAN 1993

AZERBAYCAN-TÜRKİYE
(Bakü-Ankara)
10.00 Ortak basın toplantısı
11.00 Şehir turu ve Büyükelçiliği ziyaret
12.00 Halı müzesini ziyaret
12.30 Konukevi'ne dönüş ve öğle yemeği
14.00 Havaalanı'na hareket
14.30 Resmi uğurlama töreni
14.45 Ankara'ya mütevecihen hareket (yol süresi 2 saat 45 dk.)
16.30 Ankara'ya varış

11 yıllık bir yayıncılık öyküsü

NOKTA'DA ÖZAL

Nokta'nın yayın hayatıyla Özal'ın siyasi hayatı arasında oldukça büyük bir zamandaşlık var. Kısa bir tarama yaptık, Özal'lı kapaklarımızı, önemli haberlerimizi hatırlamaya çalıştık. Özal ile ilgili pek çok haberimiz oldu. Nokta, kiminde Özal'ı "Zampir" yaptı; kiminde kadın giysileri ile sundu. Herbirini Özal hoşgörü ile karşıladı... Eleştirilerin yanı sıra Özal'ın doğru bulduğumuz icraatlarını destekledik... Ve Özal ile kamuoyu arasında dürüst bir köprü oluşturabildiğimiz inancındayız. Aslında Özal ile ilgili kapaklarımıza ve haberlerimize bakınca onun siyasi yaşamını da izlemek mümkün

25-31 Temmuz 1983

SAĞDA BAŞA GÜREŞENLER

ANAP Genel Başkanı Turgut Özal ile Milliyetçi Demokrasi Partisi Genel Başkanı Sunalp arasındaki çekişme had safhada. Bülend Ulusu önderliğinde MDP ile ANAP'ın birleşmesinden dem vuruluyor. Ancak, Özal bu birleşmeye hiç de yatkın değil. Özal'ın "ikinci adam" olmaya razı olmayacağı belirtiliyor

8-14 Ağustos 1983

ÖZAL İÇİN ZOR GÜNLER

Anavatan Partisi'nin örgütlenmesi hızla ilerlerken Turgut Özal zor günler yaşıyor ve epey ter döküyor. Almanya'da yayınlanan "Die Welt Gazetesi'nde çıkan bir yazıda Özal'ın bir demeci yer almış. Gazete de, Özal Türkiye de iç siyasette baskılar yapıldığını ve kendisinin de bu baskılara hedef olduğunu açıklamış. Ama bu açıklamanın ardından kopan gürültü üzerine Özal Nokta'ya içini döküyor. "Demeç tamamen hayal mahsulü bir şey.

29 Ağustos - 2 Eylül 1983

YENİ POLİTİKACIYA DOĞRU

Cumhurbaşkanı Kenan Evren, 'Yeni bir politikacı tipi yaratma çabası içindeyiz" derken neyi kastediyordu? Nokta bu soruyu irdeliyor. Hazırladığı kapakta üçüncü sırada yeralıyor Özal. Yeni politikacı tipinin 12 Eylül felsefesine ve Atatürk ilkelerine bağlı olması esas. Ama asıl önemlisi 12 Eylül öncesi siyasal anlayışlara prim vermeyecek. Sıradaki yıllarda diğer alternatifler ortadan kaybolacak, Özal 80'li yıllara damgasını vuracak.

19-25 Eylül 1983

SEÇİM ÇALIŞMASI BAŞLADI

1983 seçim kampanyasının özellikle rinden birisi iktidara adaylığını koymuş ANAP ve MDP'nin iki büyük reklam ajansıyla işbirliği yapılmasıydı. Amerikan vari kampanyada başı, "Amerika görmüş Özal"ın Anavatan Partisi çekiyordu. Özal'ın seçimlerde izleyeceği yol ele alınıyordu kapak çalışmasında

3-9 Ekim 1983

HOLDINGLERIN GÜNDEMINDEKİ ADAM: ÖZAL

6 Kasım 1983 seçimlerine, yani "demokrasiye" bir adım kala ANAP Genel Başkanı'nın '300'e yakın veto ile devrinin kapanacağı" söylentileri alınıp çıkmış, ama bunların hiçbiri tutmamıştı. Evet neden Özal, veto engelini aşmıştı? Arkasında kimler vardı? Nokta, şöyle diyordu: "Özal'a dışardan uluslararası mali örgütlerin içerden de 24 Ocak holdinglerinin destek verdiği, Türkiye'nin ilk kuşak holdinglerinin ise karşı tavır aldığı gözleniyor."

31 Ekim - 6 Kasım 1983

SEÇİM HAFTASI SEÇMEN PARTİSİNİ ARIYOR

ANAP Genel Başkanı Turgut Özal'ın Petek otobusuyle yaptığı başarılı geziler meyvesini vermeye başlamış. Gazeteler en yuksek puanı Özal'ın aldığını yazıyor. ANAP liderinin 'tutarlılığı' üzerinde özellikle duruluyor. Dergide 'Özal kendi sahasında iyi oynuyor. Her türlü soruyu minder dışına çıkmadan yanıtlayabiliyor' deniliyor.

14-20 Kasım 1983

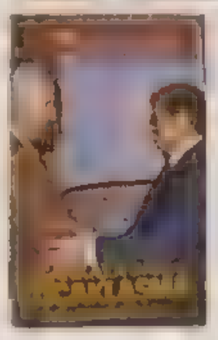

ÇANKAYA'DAKİ KUCAKLAŞMA: SİVİLLEŞMEYE DOĞRU

6 Kasım 1983 seçimlerinin galibi Turgut Özal! Ve Çankaya da Cum-

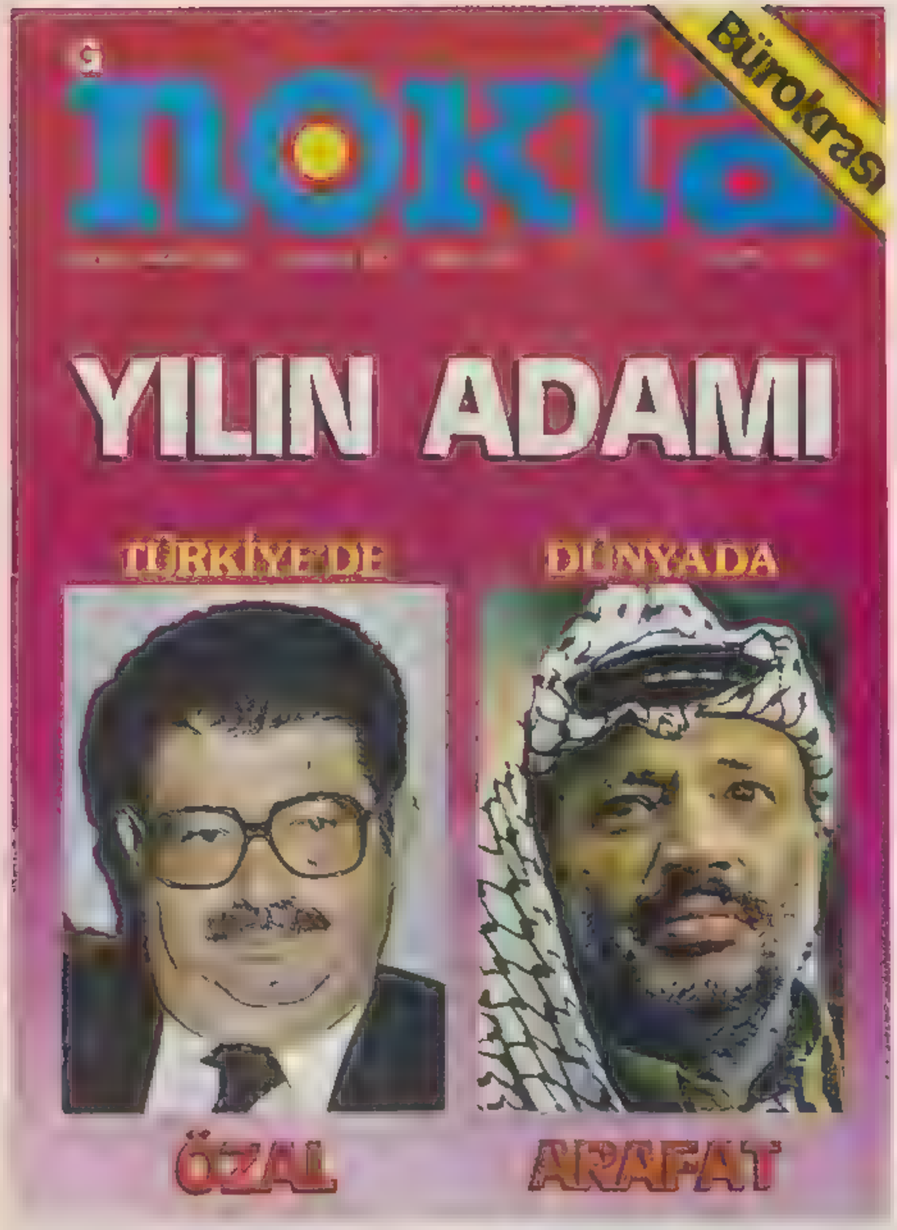

[illegible] Kenan Evren ile Turgut Özal'ın kucaklaşması. Kameralar çalışıyor, flaşlar patlıyor. Özal'ın siyaset sahnesinde parlayışının belgelendiği [illegible] kapak bu

19-25 Aralık 1983

YEREL SEÇİMLERE KADAR ÖZAL'IN TAKTİĞİ

Özal'ın [illegible] neler var? Yerel seçimlere kadar ki 150 günlük süre içinde izleyeceği taktikler gene programında ne denli önemli bir yer tutacak? Nokta, bu sorulara yanıt arıyor.

Mevduata verilen faizin artırılması, köprü satışından elde edilecek gelir ve af Özal'ın yerel seçimlerde sunacağı vaadler

[illegible]

YILIN ADAMI

1983'te Türkiye'de yılın [illegible] seçim [illegible] kahramanı da [illegible] başlayan [illegible] ıgı yorucu ve yıpratıcı [illegible] [illegible] başarmıştı

27 Şubat - 4 Mart 1984

ANAP'IN GÖLGE BAKANLARI

[illegible] ANAP [illegible] [illegible]

da eklendi. Şu anda hükümette [illegible] kanlık yapanların sayısı oldukça kalabalık. İpler kimin elinde?

[illegible]

ÖZAL'IN 100 GÜNLÜK İCRAATI

Özal'ın iktidarının 100. gününe [illegible] rel seçim haftasına rastlıyor. Seçim arifesinde herkes Özal'ın icraatını tartışmaya başlıyor. Özet: İç politikada değişiklik yok, ekonomi kış uykusunda. İktidar ve muhalefetin icraatına toplumun çeşitli kesimlerini temsil edenler karne veriyor. Bu karneye göre, Özal iktidarı ikmalde

20-26 Ağustos 1984

EKONOMİ ÇIKMAZDA

Kapak dizaynında da ekonominin [illegible] mişe geçtiği vurgulanmış.

İktidara geldiğinde, ekonomiyi 9 ayda düzeltece[illegible] gin, vaad eden Özal'ın [illegible] [illegible] [illegible] ekonomide ortaya çıkan [illegible] ihracat artışı yavaş[illegible] azalıyor, enflasyon önlenemiyor

10-16 Aralık 1984

ÖZAL'IN 1. YILI PASTAYI KİM YEDİ?

Nokta, icraatının birinci yılında Özal'a kötü bir karne hazırlamış. Not ortalaması 4.4... Şöyle deniyor: "Özal'ın bir yıllık icraatı boyunca pasta hem büyümedi, hem de adil bir şekilde dağılmadı. Çalışanlar gitgide yoksullaşırken ekonomi alarm sinyalleri vermeye başladı

[illegible]

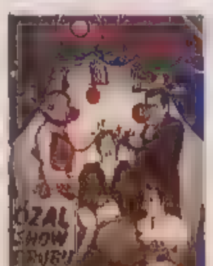

ÖZAL SHOW GRUBU

Nokta tarihinin en "muhalif" kapaklarından biri... O günlerde Türkiye'de en gözde ko ▶

nu Özal ailesi. Dergi spotunda aynen şunlar vazılı: "Gun geçmiyor ki, Semra Zeynep ya da Emel Özal'ın herhangi bir davranışı basına yansımasın. Araştırmalar Zeynep Özal'ın magazin basınında Ahu Tuğba ve Emel Savın'ın ardından üçüncülüğü aldığını, bu arada Bulent Ersoy ve Hulya Avşar'ı geçtiğini ortaya çıkardı."

28 Eylül 1986

BAZILARI ÖZAL SEVER

Ünlu 'Bazıları Sıcak Sever' filminden yola çıkılarak yapılan bu esprili kapakta Turgut Özal ünlü yıldız M.M olmuş Hep Özal'a muhalif olunacak değil ya? Nokta'nın yaptığı bir araştırma sol aydınların bir kesiminin Özal'ı desteklediğini ortaya koyuyor. Ve belki de Nokta Turkiye'de ilk kez, solun da Özal'ın arkasına geçtiği mesajını veriyor. Yıllar geçecek Turk solu Özal'dan çok "Özalcı" olmaya kadar varacak!

12 Nisan 1987

BY-PASS SONRASI ÖZALS

Yine esprli bir kapak Özal, Semra Özal giysileriyle Semra Özal da Turgut Özal'ın Yine yanyanalar Semra Özal'ın "First Lady liğe yukselişi ele alınıyor. Kapakta işlenen tema ozette şoyle. "Özal ın surpriz ameliyatı First Lady'ye iktidar yolunu açtı. ABD dönüşünde Bayan Ozal artık sadece Başbakanın aktif liberal ve kendine guvenli eşi değil, başlıbaşına bir politik ağırlık merkezi ."

12 Temmuz 1987

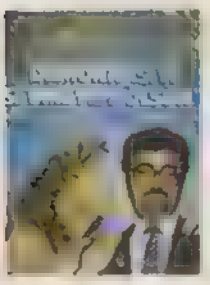

"DEMOKRASİYİ SEVMEYEN ÖLSÜN"

Özal'ın Genelkurmay Başkanlığı na Necdet Öztorun yerine Necip Torumtay ın atanmasına ılışkin karan Cumhuriyet tarihının en onemli kararlarından birisi. Özal ılk kez 2000 yılına kadar ust komuta kademesinin terfi sırası belli olan ve Turkiye'nın dokunulmaz kurumu olarak tanımlanan Turk Silahlı Kuvetleri'nin geleneklerinde onemli bir değişıklığı gerçekleştiriyor. Özal ın amacı ne? Nokta bu sorunun vanıtını arıyor.

17 Nisan 1987

ALLAH REFERANDUMUNUZU VERSİN

Nokta nın kapağı yayınlandıktan bir hafta sonra ünlü referandum yapılacak Aydınlar ve halk ıkıye ayrılmış durumda Eski siyasilerin, politika arenasına donmesi bu referanduma bağlı ve Nokta dız boyunu geçen seviyesizliği Kapak konusu olarak işlemiş. DYP'nin propagandası artık anlamsız boyutlarda. Özal için "Karısına laf geçiremeyen, eşkıyaya ne yazar ." şeklinde el ilanları dağıtılıyordu.

11 Ekim 1987

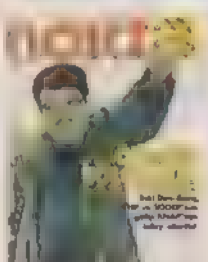

ÖZAL'IN SOLCULARI

Eski Dev-Genç ten CHP'den, Ecevit ın darışmanlığından gelip ANAP'tan aday olanlar ANAP bünyesinde farklı renkten olan insanlar nasıl bırarava geliyordu? Özal, neden hep genç ve dinamik kadro peşindeydi?

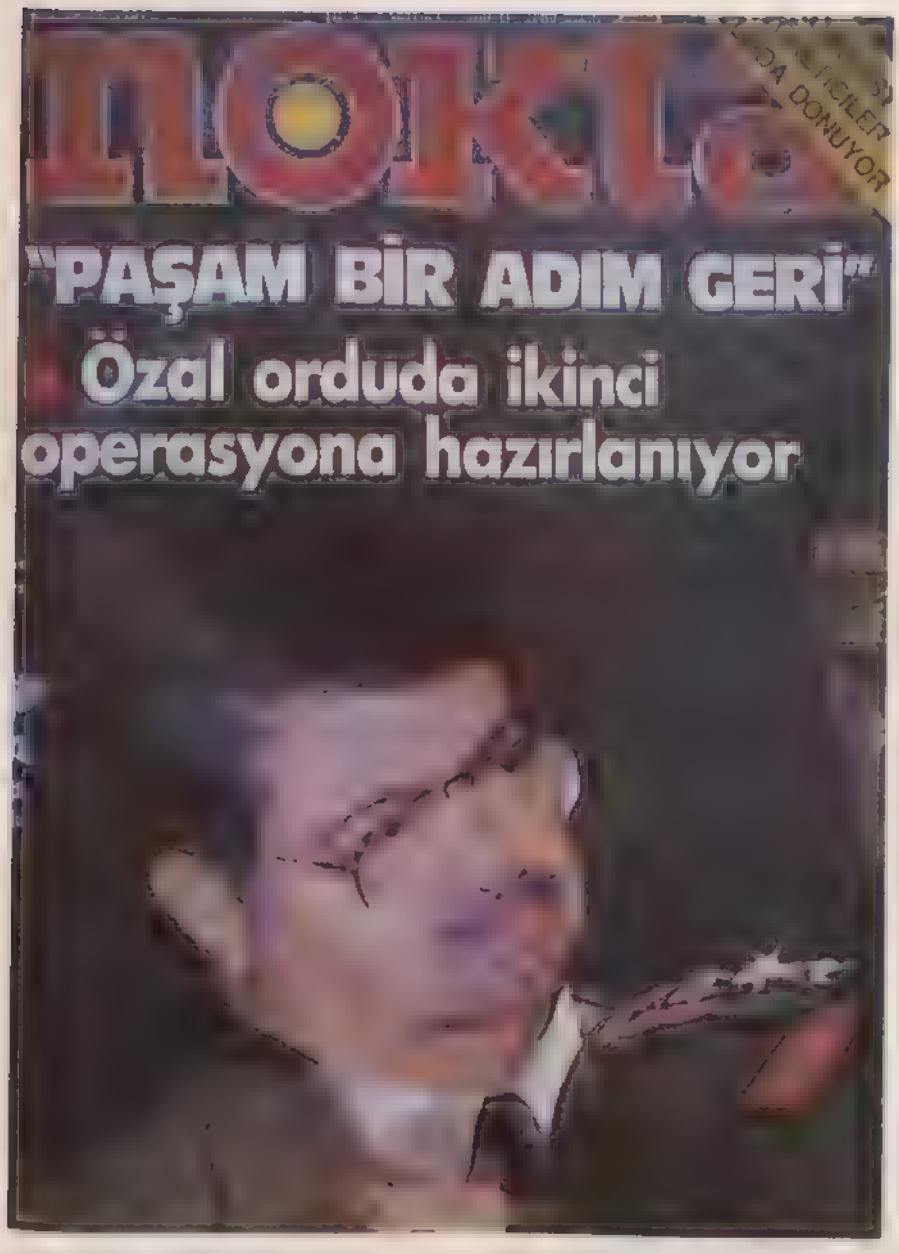

1 Kasım 1987

"PAŞAM BİR ADIM GERİ"

Başbakan Turgut Özal'ın kafasında "sivilleşme" konusunda önemli projeler var. Seçimlerden sonra Genelkurmay'ı Milli Savunma Bakanlığı'na bağlamayı planlıyor. Başbakanlığa bağlı olan Genelkurmay'ın MSB'na bağlanması, Oztorun olayından sonra Özal'ın ordudaki ikinci büyük sivilleşme operasyonu.

1 Mayıs 1988

ZAMPİR

Zam bombardımanı ANAP iktidarını sallıyor mu? Halk desteğini çekti mi? ANAP parçalanabilir mi? Nokta, Özal iktidarına duyulan büyük kırıklığını dile getiriyor. "İktidar devraldığında yüzde 30 olan hayat pahalılığı [illegible] yüzde 34'ün altına düşmemiş, 1987'de yüzde 60'a fırladı" denilerek Özal bir "Zampir" olarak takdim ediliyor.

29 Mayıs 1988

ÖZAL KUŞAĞI

Nokta bu kez farklı bir dosya hazırlıyor: Özal gençliği. Yani 1970 doğumlular.. "Ekonomi ve politikayı takip eden, başarı ve paraya değer veren bir gençlik yetişiyor" diyor Nokta... Ve önemli bir fark: Bir üst kuşağın özlemi "yurt dışına kaçmak" iken, Özal gençliği Türkiye'yi seviyor. Yarısından çoğu ne Amerika, ne Avrupa, ne olursa olsun Türkiye'de yaşamayı istediğini söylüyor.

26 Haziran 1988

SİLAHLI KUVVETLER'E ÖZAL OPERASYONU

Necdet Oztorun'un emekli edilmesinden sonra Özal orduda yeni bir [illegible] meye gitmek istiyor haberini ilk kez Nokta veriyor.

[illegible]

200 MİLYON ÖDÜL

Özal'a yapılan suikaste ilişkin Nokta 200 milyon ödül koyuyor. Savcılığın bir örgüt aradığı günlerde Nokta suikastı aydınlatacak bir ipucu getirecek kişiye 200 milyon lira ödül verileceğini kapak konusu yaparak ilan ediyor ve [illegible] Nokta'nın haberi üzerine [illegible] yönelik suikast girişimlerini değerlendiriyor.

[illegible]

ÖZAL'IN ORDUDA İKİNCİ OPERASYONU

Özal'ın orduda 2. operasyonunu da gerçekleştirmesi.

Yüksek rütbeli komutanların atama ve terfilerinde Başbakan'ın istekleri ağırlık kazanırken "Turuğ Öztorun" ekibi olduğu sövenlerin tasfiye edilmesi.. "Sivilleşme" yolunda atılan adımları Nokta takip ediyor.

30 Ekim 1988

141-142-163 TARTIŞMASINDA ÖZAL

Evren resti çekiyor: "Ölüm cezaları kalkmaz!" Ve Özal [illegible]. Fikir ve düşünce [illegible] kısıtlayan maddelerin kaldırılması konusunda Özal'ın ısrarı belirleyici olacak.

22 Ocak 1989

DÜNYA BANKASI ÖZAL'I ÜZÜYOR

Türkiye bir kez daha krizin eşiğinde. Ve bir Dünya Bankası raporu hazırlanıyor. Olumsuz düşüncelerin ağır bastığı 'Gri Rapor' Özal'ı bir hayli [illegible] ediyor.

Ne de olsa Türkiye'nin uluslararası desteği büyük ölçüde Özal'ın çalışmalarına endeksli. ▸

26 Mart 1989

MİNİ ANAYASA

Ozal ılk kez "Mini Ana[illegible] tabirini Nokta'da telaffuz ediyor. B[illegible] kı çalışmaları öldüğü güne kadar [illegible]cek. Şu an Özal'ın kafasındaki "Özel Anayasa" hazır, ama uygulanması için gereklı güç nerede, belli değil!

[illegible]

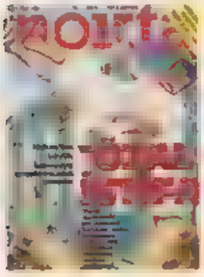

ÖZAL İSTİFA

Cumhurbaşkanlığı seçimi arifesinde Nokta kamuoyu anketi yaptırıyor. Seçmen Özal'ın bir an önce istifa edip kendi yolunda yürümesinden yana..

23 Nisan 1989

KORKUT ÖZAL'DAN ELEŞTİRİ

Kardeşi Korkut Özal, Turgut Özal'ın eksiklerini de içerecek bir şekilde Başbakan'ın son yıllarını değerlendiriyor. Korkut Özal'ın eleştirisi ilk kez Nokta aracılığıyla basında yer alıyor

2 Temmuz 1989

ANAP ÖZAL'DAN EMİN

ANAP'ta Özal'ın Cumhurbaşkanlığı'na [illegible]yor. O günlerde bütün tartışma Başbakan kim olacak? Özal'ın bu konuda da bir hayli etkin olmasından başka seçenek var mı?

9 Temmuz 1989

PROFLAR ZIRVESİ

Özal Mini Anayasa için profesörlerle küçük bir zirve yapıyor. Bu toplantıdan çıkacak sonuçlar konusunda herkes umutlu. Özal'dan beklenti yüksek.

8 Ekim 1989

ORADA BIR KÖŞK VAR UZAKTA...

Özal Cumhurbaşkanı olursa neler yapacak? Özal'ın planları, beklentileri ve zayıf noktalarını dergimiz geniş bir dosya olarak işliyor

19 Kasım 1989

NEREDE O ESKİ MAAŞLAR?

Tüm basın Özal'ın ne kadar maaş aldığını tartışıyor

Nokta, olaya farklı bir açıdan bakıyor. Geçmiş zaman Cumhurbaşkanları ne kadar maaş alırdı? Atatürk ile, İnönü ile mukayese edilen bugünkü Cumhurbaşkanlığı ödenekleri ve maaşları o kadar komik düzeylerdeydi ki!

17 Aralık 1989

CUMHURBAŞKANI İLE İLK SÖYLEŞİ

Cumhurbaşkanı Turgut Özal, k[illegible] kapılarını ilk kez Nokta'ya açıyor. "Türkçe bilmeyen halkın Kürtçe konuşması beni rahatsız etmez. Bu konuda çağdaş bir düzenleme olacak, biraz sabır lazım" diyen Özal'ın Anayasa ve Seçim Kanunu'nda yapılması gereklı değişiklıklerden zayıflama rejimine kadar uzayan ilginç açıklamaları .

[illegible]

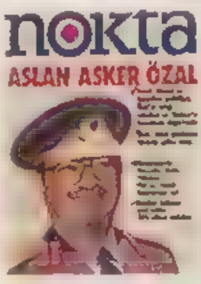

ASLAN ASKER ÖZAL

[illegible] larda [illegible] düşünüyor. Nokta'nın yaptığı soruşturmada Özal'ın Körfez Savaşı için asker göndermesi halinde valnız kalacağı yaygın bir inanç olarak ortaya çıkıyor

9 Eylül 1990

KÖRFEZ KUMARI- KRİZ HAYATIMIZI NASIL DEĞİŞTİRECEK?

Bütün hesaplarını Saddam Hüseyin'[illegible] gitmesi üzerine göre yapan Ankara krizin barışçı yollarla aşılması durumunda ne yapacak? Cumhurbaşkanı Özal'ın ANAP içinde bile çalkantıya yol açan Meclis'ten savaş açma konusunda sınırlı yetki istemesi . Neden bu kumarı oynuyordu? Türkiye'nin kazançları ne olacaktı?..

[illegible]

KARADENİZ EKONOMİK İŞBİRLİĞİ

Özal, Karadeniz Ekonomik İşbirliği projesine asılıyor. Eğer bu yürümezse KET için uğraşırız diyor. AT'ye bir alternatif bile üretebilecek denli ileri gidiyor

16 Aralık 1990

"İSTİFAMDA AÇIK MESAJ VAR!"

Körfez Krizi'nin başlangıç günlerinde Özal'ın aktif politikası meyvesini veriyor. Genelkurmay Başkanı Torumtay istifayı basıyor. Ve ilk kez Nokta'ya içini dokuyor

13 Ocak 1991

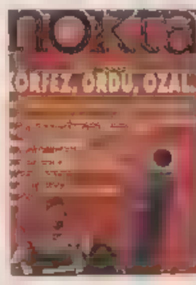

KÖRFEZ, ORDU, ÖZAL

MİT eski Daire Başkanı Mahir Kaynak, Türkiye'nin 70 yıllık tarihinin en kritik günlerini yaşadığını söylüyor. Kaynak'tan ilginç iddialar. Özal'ın kontrgerilla sırlarını silah olarak kullanacağı . Ve yeni suikastlerin gerçekleşeceği...

10 Şubat 1991

ÖZAL KÜRTLERİN HATIRINI NİÇİN SORDU?

O zamanki adıyla "Güneydoğu Sorunu"nun en debdebeli günlerinde Özal sürpriz bir çıkış yapıyor. Ve Nokta, Özal Kürtçe tartışmasını neden gündeme getirdi, sorusunu ortaya atıyor... Kürtler İsmail Beşikçi, Ahmet Zeki Okçuoğlu, ANAP'lı bakanlarla tartışıyorlar

11 Ağustos 1991

ÖZAL - YILMAZ KARŞI KARŞIYA

Nokta, zirvede olup bitenlere eğiliyor [illegible] karşıkarşıya gelirken sosyal demokrasi[illegible] saplaşması bir türlü bitmiyor. 1 ay sonra zıtlık Kıbrıs konusunda alevlenecek

11 Mayıs 1992

DEMİREL'E KÜRT GOLÜ

Kürt meselesinde demokratikleşme hareketlerinde frene basan Demirel; Kürtçe'den, demokratik hak ve özgürlüklere

kadar yeni açılımları tartışan ise Özal

9 Ağustos 1992

"CUMHURBAŞKANIM BENİ SİLAHLANDIR!"

Cumhurbaşkanı Özal'ın yakın çevresinde silah nedeniyle ettiği 132 kişinin listesini yayınlayan Nokta Türk basının ve kamuoyunun yoğun ilgisini çekiyor

23 Ağustos 1992

ÖZAL "IN", YILMAZ "OUT"

ANAP'ta bir kez daha iç hesaplaşma ve lider arayışları. Parametrelerin Özal'dan yana kaydığı Nokta tarafından haberleştiriliyor. Kasım da Olağanüstü Genel kurul var. Bir hafta sonra Özal Didim'de bir toplantı yapıyor. ANAP iyice karışıyor. Aynı hafta Nokta'da Mesut Yılmaz la bir söyleşi yapılıyor. Yılmaz da Özal ın bazı eleştirilerini kabul ediyor

13 Eylül 1992

DEMOKRASİ'YE MASKELİ MUHTIRA

Nokta kapağında bu kez Özal Fransa Kralı 14 Lui olarak konuk olmuş. Adeta herkesi karşıma alabilirim' diyor. Başta Başbakan Demirel olmak üzere iktidar, 'görmedim, duymadım, konuşmuyorum" diyen üç maymunu oynuyor. Bu ortamda asker-sivil bürokrasi de demokratikleşmeye karşı sertlikten yana tavır koyuyor

20 Aralık 1992

TEHDİT-İ TEDRİSAT

Eğitim konusundaki tartışmaların en radikalini yine Özal başlatıyor. Nokta Tevhid-i Tedrisat Kanunu hakkındaki dosyasında Özal'ın tezini tartışıyor

20 Aralık 1992

ÖZAL'SIZ OLMAZ!

ANAP ne olacak derken yeni bir tartışma konusu alevleniyor. Baş aktör Aydın Menderes ama, ANAP'tan ayrılan Millet vekilleri'nin "Özal'sız olmaz" mesajı Nokta'da yayınlanıyor

17 Ocak 1993

2. CUMHURİYET

İkinci Cumhuriyet tartışması genişleyerek sürüyor. Sonunda Özal da devreye giriyor. Nokta'da da yayınlanan haber artık Özal'ın da bu tartışmanın ayrılmaz bir parçası haline gelişinin resmi açıklaması. İki hafta sonra Özal "Değişen Türkiye de Siyaset' panelinde başkanlık yapacak

14 Şubat 1993

BİR FİNCAN KAHVE DAHA LÜTFEN!

Özal Clinton görüşmesi Cumhurbaşkanı'nın uluslararası siyaset dünyasının baş aktörlerinden biri haline geldiğinin tescil edilmesi olarak Nokta'da işleniyor

21 Mart 1993

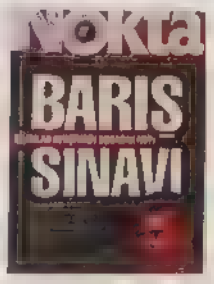

BARIŞ SINAVI

PKK lideri Abdullah Öcalan'ın Newruz öncesinde girdiği "diplomatik' harekette Özal bir kez daha belirleyici. Talabani ile görüşüyor. Ardından Demirel ile Talabani... Bu arada bazı gazeteciler Öcalan ile görüşüyorlar. Ard arda 'Kansız çözüm doğrultusunda mesajlar veriliyor. Şartlar olgunlaşıyor: Sıra bir barış sınavına geliyor

11 Nisan 1993

ÖZAL ORTA ASYA'DA

Son gezi, son izlenimler Nokta'da .. 11 gün süren geziye katılan tüm gazetecileri Turgut Özal ın sağlık durumunun çok kötü etkilendiği konusunda birleşiyor. Birkaç gün sonra Özal Türkiye'ye dönecek ve Cumartesi günü, Uzak Doğu gezisinin hazırlıklarını yaparken

En yakın çalışma arkadaşı Yıldırım Aktürk ve Prof.Dr. Asaf Savaş Akat anlatıyor...

EKONOMİDE DEVRİM

ESAS MİMAR ÖZAL'DI

Prof Dr Asaf Savaş Akat ve Yıld rım Aktürk Nokta için Özal'ın ekonomisini kaleme aldılar. Asaf Savaş Akat, Özal'ı "Sol" gelenekten gelip de ilk kez açıkça destekleyenlerden. O günlerde yani, 24 Ocak günlerinde İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'nin en güçlü beyinlerinden biriydi Prof.Dr. Akat. "Sıvıl Toplum" kavramının ve liberalizmin Türkiye'de bir ekol olarak "Sol"a tanıtılmasında Prof.Dr. İdris Küçükomer, Prof.Dr. Sencer Divıtçıoğlu ve Dr. Seyfettin Gürsel ile birlikte çok büyük bir rol oynadı. O günlerde Iktısat Fakültesi'nde bu dört öğretım görevlisinden bir nevı "dortlü çete" olarak sözedılırdi. Prof.Dr. Akat 1982'de YÖK ile birlikte akademık dünyadan özel sektöre geçti. Kavala grubunda çalışmaya başladı. Özal'ın ıktısadi politikalarıyla büyük ölçüde örtüşen fikirleri olsa da, Prof Dr. Asaf Savaş Akat uzunca bir süre DSP ve SHP içinde düşünsel etkınlığını sürdürdü. 90'ların başına gelındığında sosyal demokrasi ile ıpleri ıyıden iyiye kopmuştu. Son aktivitelerınden bırı de Turgut Özal'ın başkanlık yaptığı "Değişen Turkiye ve Sıyaset" panelındeki konuşmasıydı

Özal ve Yıldırım Aktürk tanışıklığı 1960'lı yıllara dayanıyor. Turgut Ozal, Londra'da bulunan kardeşi Yusuf Ozal'a uğradıkça, onun samımi arkadaşı Yıldırım Aktürk'le de selamlaşma düzeyinde bır ilişkisi olmuş. 1968 yılında ise, burslu okuduğu ıçın PTT'de çalışması gereken Aktürk'ün, bırbuçuk yıl önce kurduğu DPT'dekı Teşvık Uygulama Dairesi'nde uzman olarak çalışmasını istemiş Aralarındaki ılışki, yıllar geçtıkçe güçlenmış ve daha yakın çalışma arkadaşlığına, gıderek ekıp arkadaşlığına dönüşmüş . Nıtekım, Turgut Özal 1979 sonlarına doğru Başbakanlık Müsteşarlığı'nın yanısıra, DPT Müsteşarlığı'na vekalet görevını de üstlendiğinde, İktısadi Planlama Dairesi Başkanlığı'na Yıldırım Aktürk'ü getirdi. 12 Eylül doneminde Ozal'ın Başbakan Yardımcısı olmasıyla da ondan boşalan DPT Müsteşarlığı görevini Yıldırım Aktürk devraldı. DPT'de uzman olarak çalışırken Özal tarafından Harward'a ıktısat eğıtımıne gönderılen Aktürk, 1980'lerde "mühendısler ekibı" diye adlandırılan ekibın bır üyesi, Özal'ın en yakınındaki isimlerden bırı oldu. Hem 24 Ocak kararları, hem de Özal'ın 1983 sonunda hükümetı kurar kurmaz açıkladığı "reform" dıye nitelenen ekonomık kararlar konusundaki çalışmalara bizzat katıldı, Özal'ın kafasındakıleri paylaştı, ekonomık değışıklıkleri hayata geçirirken birlikte olduğu ekibın en önemlı ısimlerınden biri oldu. Ta ki, 1984 yılına kadar..

Prof. Dr. Asaf Savaş AKAT

Bazen daha sonra olanlar, geçmişi daha iyi anlamamızı sağlıyor 1967-71 arası DPT haberlerini Yön Dergisi ve Cumhuriyet gazetesinden okuyan benim neslim için, Turgut Özal "takunyalı" ekibin başı ıdı. Kendi hesabıma, 1969 seçimlerinin ardından, önce Finansman Kanunları, sonra Ağustos 1970 Kararları ile ekonomiye getirilen yeni yonelimi çok olumlu buldum fakat Demırel'e atfettim Esas mimarının Turgut Özal olduğunu ancak 1980'lerde anladım

1970'ler ortalarından beri, önce İktisat Fakültesinde, son bırkaç yıldır Marmara Üniversitesinde verdiğim iktisat polıtıkası tarihi derslerinde, 1970 paketı, Türkiye'nin ender başarılı iktisat polıtıkası uygulamalarından biri olarak örnek verılır Eğer 1971 darbesi olmasaydı, ekonomının 1980'lerde başlayan dışa açılımı on yıl öne alınmış, boş yere bir on yıl daha israf edılmemiş olacaktı.

Özal'ı iktisat polıtıkası dünyasına aktif olarak çıkartan olay, 24 Ocak kararlarıdır. 24 Ocak, 1970'teki ilk denemenin 12 Mart hükümetleri tarafından ters yüz edılmesıyle başlayan anlamsız sürecın noktalandığı gündür. 70'li yıllarda, ekonomi, Ecevıt'li, Erbakan'lı, Demırel'li, Türkeş'li Feyzıoğlu'lu hukümetlerin akıl ve mantık dışı popülist uygulamaları ile rayından çıktı. 1978-79 donemı, iktısadı rasyonelliği ıyice ekonomıden kovdu. Popülist konjonktür, her zaman ve her yerde olduğu gıbi, buyük bir bunalımla noktalandı

Farklı olabilir miydi? 1977 Mayıs'ında, seçimlerden az önce, Ecevıt'in daha sonraki hükümetının ekonomi kurmaylarına Türkiye ekonomisini düzlüğe çıkarta- ▶

cak bir programın ana hatlarını sunmuştum. O tebliği, ufak tefek değişiklerle 1982 de Alternatif Büyüme Stratejisi adıyla yayınladım. Meslekdaşlarımı hiç ikna edemedi. Sadece beni Dünya Bankası [illegible] sonra tarzda moda olan popülist vaatlerine taltif ettiler. Şimdi öğreniyorum ki 2 yıl sonra benzer bir programı Turgut Özal sağ kesime anlatmış

24 Ocak tedbirlerine karşı olağan üstü bir tepki oluştuğu bugün unutuldu. Bu kararlar doğrudur, yapılacak başka şey yoktur diyen üç beş kişiden biri de bendim. Ne kadar kadar çok eleştirildim. Halbuki, ekonomi tekrar aklın yoluna girmişti. Daha iyisi yapılamaz mıydı? Belki onunla yapılabilirdi. Ama, eleştirenlerin tersine, daha iyisi, daha hızlı bir dışa açılma, daha yüksek bir devaluasyon daha kapsamlı bir liberalleşme gerektiriyordu. 1980'li yıllar boyunca, Özal'ın uygulamalarını bu perspektiften eleştirdim. Haksızlık ettiğimi bu gün daha iyi anlıyorum.

Türkiye'de statükocu çevrelerin gücünü tam anlamamışım. Özal'ın kararlı da olsa neticede yavaş adımlarının yarattığı tepkiye bakılırsa, daha seri davranmak olanaksızmış. Üniversitenin fildişi kulesinde beni kitabı kaldım. Özel kesimde ve siyasi süreçteki deneyimlerimle ayaklarım yere bastıkça, Özal'ın gerçekleştirdiği reformlara saygım arttı.

Aklını ideolojik ya da popülist safsatalarla yıpratmamış bir profesyonel iktisatçı için, rahmetli Özal'ın söyledikleri ve yaptıklarının hiçbir yeni ya da olağan dışı yanı yoktur. Ekonomik liberalizm iyi tanımlanmış, kendi içinde tutarlılığı olan, denenmiş, başarıları ve eksiklikleri kanıtlanmış bir düşünce ve icraat platformudur. Gelişmiş, zengin, sanayileşmiş, vs sıfatlarla tanımladığımız tüm ekonomilerde geçerli olan ekonomik modeldir. Öğrenmesi son derece kolaydır.

Bu nedenle, Özal'ın, ya da başka bir siyasi liderin liberal ekonomiyi savunması şaşırtıcı olamaz. Ama, Türkiye gene de şaşırdı. Çünkü, ilk kez, Başbakanlık, hatta Cumhurbaşkanlığı makamına yükselen bir siyasi lider, popülizmle, "Biz bize benzeriz"le sulandırmadan tutarlılığı içinde evrensel bir ideolojiye, liberalizme referans yapıyordu. Hem ıcratına, hem de kendisine yönelen tepkinin temelinde bence bu gerçek, "köku dışarıda" bir 'bevnelmilelci" olması, ekonomiyi Türk milliyetçiliğinin akıl dışı kalıplarının dışına taşıması yatıyordu.

Son yıllarda, liberalizmin ikizi diğer evrensel "bevnelmilelci" ideolojiyi, sosyal demokrasi ilkelerini Türkiye'ye getirme çabamın Turk milliyetçiliğinin sert tabularına nasıl çarptığını, oklarına nasıl hedef olduğunu bizzat yaşadım. Statükocuların her tur değişim fikrinden daha da önemli demokrasiden, sivil toplumdan ve hatta toplumdan ne kadar korktuklarını gördüm. Hâlâ Türkiye de ne kadar güçlü olduklarını anladım. Değişimden yana olanları, çok farklı geleneklerden gelseler, epey farklı ideolojileri temsil etseler bile, birbirlerine sıcak bakmaya, saflarını sıklaştırmaya iten, statükocuların bu gücü oldu.

Turgut Özal, kısmen siyasi mülahazalarla, kısmen de zamansız [illegible] nedeniyle, söylediklerinin ve düşündüklerinin bir bölümünü gerçekleştirmedi, gerçekleştiremedi. Doğrudur. Kendisiyle anlaşamadığım, hatta ters düştüğüm çok konu vardı. Bu da doğrudur.

Ama, Türkiye ekonomisini ve dolayısıyla Tüm toplumu 'Resmi ideoloji'nin ve statükocuların üstüne giydirmeye çalıştığı o dar elbiseden kurtaracak ve dünya ile aynı dalga boyuna getirecek süreci geri dönülmez şekilde başlattığı kanısındayım.

BÜROKRASİSİZ EKONOMİ

Yıldırım AKTÜRK
DPT eski Müsteşarı

Sayın Özal'ın ekonomiye bakış açısı, diğer konulara bakış açısından ayrı tutulamaz.

Onun esas aldığı iki nokta vardı, birincisi devletin tarifi, diğeri gelişmiş ülkeleri yakalama. Ben 1968 yılında DPT de teşvik uzmanı olarak çalışmaya yeni başladığım sıralarda, bana ilk söylediği şeylerden biri, "elektronikte gelişmiş ülkelerle aramızdaki farkı kapatmak için merdiven basamaklarını atlayarak çıkmak mümkün değil mi" sorusudur. Bir anlamda, kafasında sonradan geliştirdiği modeli, daha o zaman netleştirmişti. 1980'de geldiğinde, meziyetlerinden bir tanesi masanın öbür tarafında çalışmış olmasıydı. Her işte bir hayır vardır, demiş. 12 Mart olayı nedeniyle, dışarıya gitmiş olması, orada Dünya Bankası tecrübesi kazanması, ondan sonra gelip özel sektörde çalışması onda birikim yaratmıştı. Dünyanın o tarafı nasıl çalışıyor, özel sektör nasıl çalışıyor, bizzat gördü, yaşadı, tatbik etti. Dolayısıyla, bence fikriyatı o süre içinde imbiklendi. 1982 Temmuz'unda istifa edip görevinden ayrıldığında da boş durmadı; Kafasındaki modeli otuttırmasını sağlayan bir nefeslenme dönemi olarak değerlendirdi. Bir yandan siyasi platform hazırlığını sürdürürken, bir yandan da başarılı olmak, başarıyı pekiştirmek için neler yapılması gerektiğini düşündü. Son olarak da Cumhurbaşkanı olduktan sonra, ikinci bir nefeslenme dönemi yaşadı. Ve zannediyorum herhangi bir şekilde siyasi platformda aktif olma şansı olsaydı ana mesajı bu olacaktı.

Devletin ağırlığının azaltılmasından söz ederken, bunu ekonomide kamunun küçültülmesi olarak ifade ediyordu. Ama aynı paralelde, eğitimde, sağlıkta, hukukta da aynı şeyin yapılması gerektiğini düşünüyordu. Aslında Türkiye'de cumhuriyet döneminde geliştirilen hukuk sistemi maalesef bürokrasinin neleri yapabileceğini, vatandaşların da hangi kanunlara istinaden hareket serbestisi olduğunu tanımlayan bir model. Halbuki Özal, bunun ters yüz edilmesi gerektiğini düşünüyor, "vatandaşa yasak olan bölgeleri tanımlayan bir kanunlar manzumesine kavuşursak o zaman vatandaşın, müteşebbisin kendi gücüyle, heryerde eser üstüne eser katması, yol alması suratle mümkün olur" görüşünü taşıyordu. İlk günden itibaren, bizi bir korse gibi sıkan hukuk sistemini değiştirme gayreti ve arayışı içindeydi. Daha Başbakan olmadan once rahmetli Adnan Kahveci ye, "bir bak bakalım, bu bürokrasiyi nasıl azaltabiliriz" demişti. Batı modeli olarak hayran olduğu Amerikan sisteminde ana başlıklardan birisinin bu olduğuna inanıyor, devletin küçültülmesi ve akılcı bir jokey gibi davranmasını savunuyordu.

1980 yılında alınan kararlar bu doğrultudaydı. 24 Ocak ın ana espirisi, dövız darboğazını bir seferlik nasıl aşabiliriz, kalıcı olarak nasıl aşabiliriz sorusunda dugumlenmiyordu. Sadece bir para operasyonuyla, devalüasyonla aşmayı yeterli görmüyordu; Kalıcı, köklü, gerekli yapısal değişiklikleri de gerçekleştirmek gerektiğine inanıyordu. Kotalar, tahsisler kaldırıldı. Kontrollara kesinlikle karşıydı, fiyat kontrol dairesi kaldırıldı. Piyasa ekonomisinde üç şeyin, malın, paranın ve dövizin fiyatı vardır, fiyatın serbestçe oluşmasını kabul etmek durumundasınız. İşe malın fiyatı serbestleştirilerek başlandı, sonra zaman içinde paranın ve dövizin fiyatı da serbestleştirildi. İthalatta yasaklar vardı, bu sistemi çok şuurlu bir biçimde 4 yılda kaldırıp, liberasyon dediğimiz serbest ithalata geçilmesi gerekiyordu. Türk Lirası ile döviz arasında fark olmadığını düşünüyordu. Nitekim 1983'de Başbakan olduktan sonra bu düşüncelerini daha ileri bir noktada uygulamaya koydu. Burada bir anekdot aktarmak istiyorum. 1983 yılında görevi Ulusu Hükümeti'nden devralmadan once geçen sure hazırlık dönemi olmuştu. Maliye'de Aytekin Tece adında uzman bir arkadaş vardı. Onu çağırdı, 'en iyi sen biliyormuşsun bu Türk Parası Kıymetini Koruma Kanunu'nu. Bunu hafifletmek, sınırlamaları ve sizin elimizdeki yetkileri azaltmak istiyorum. Bana iki tane tasarı hazırla, bir tanesini hemen uygulanacak şekilde, diğeri de 5 sene sonra geleceğimiz duruma göre uygulamaya konacak şekilde olsun, bana fikir verecek bir eskiz istiyorum' dedi. Bu arkadaşımız gunlerce çalıştı, iki dokümanla geldi. Hemen uygulamaya konabilecek şekilde hazırlananın yüzüne bile bakmadı ve bir kenara koydu. 5 sene sonra uygulanabilecek şekilde hazırlanmış olanı eline aldı, 'kalın olmuş, bunu yarıya indir getir' dedi.

30 sayılı karar böyle çıktı. Konunun uzmanı bir bürokratın cesaret edip de beş sene sonra belki bu noktaya gelirız dediği şeyi ertesi günü iki misli bir ağırlıkta uygulayacak şekilde karar geçirdi. "Merak etmeyin, daha cesur olmak lazım' derdi. Mesela, kambiyo rejiminde değişiklik yapılarak, yurt dışına 2 bin dolarla çıkma imkanı getirilmişti. Ekrem Pakdemirli 2 bin doları bir milyon kişiyle çarpınca, "bu kadar rezervi nerede bulacağız?" diye sormuştu. Özal da, "sen merak etme, onun bir de fiyatı var, bir de o tarafını düşün. Bak bakalım o kadar talep olacak mı?' dedi, haklı çıktı.

Başarısının sırrı belki burada yatı- ▶

ÖZAL DÖNEMİNİN ÖNEMLİ EKONOMİK KARARLARI

- Kapalı bir ekonomiden dışa açık serbest piyasa ekonomisine geçildi.
- İthalatta serbestlik tanındı. Lüks sayılan bir çok ürünün Türk insanınca da tüketilmesine olanak sağlandı. Gümrük duvarları indirildi. Serbest ithalat sayesinde, yerli sanayici daha ucuz, daha dikkatli üretime yöneltildi.
- İhracatta büyük teşvikler verildi. Dış ticaret sermaye şirketleri ile Türk ürünlerinin uluslararası pazarlarda rekabet gücü artırılmaya çalışıldı. Bunun sonucunda 1980'in başında 2.9 milyar dolar olan yıllık ihracat geliri 1992 sonunda 14.5 milyar dolara yükseldi.
- Türkiye döviz darboğazını geride bıraktı. 1980'den sonra dış borçlarını düzenli olarak ödedi. Buna karşılık döviz rezervi 1992 sonunda 16 milyar doları geride bırakarak Cumhuriyet tarihinin en yüksek düzeyine vardı.
- Önemli altyapı yatırımları borçlanma ile finanse edildi. 1980 başında 15 milyar dolar olan dış borç 1992 sonunda 54.5 milyar dolara yükseldi.
- Kamu açıklarının borçlanma ile finanse edilmesi mali piyasalarda özel sektörün kaynak sağlama olanağını kısıtladı. İç borçlanma aynı zamanda yüksek reel faiz vererek ekonomik yatırımlara yavaşlatıcı etki yaptı.
- Serbest kura geçildi ve [illegible] piyasalarda kontrolü bir dalgalanmaya bırakıldı. Ardından konvertibilitenin ilk adımları atıldı. Döviz bulundurma tamamen serbest bırakıldı. Bankalarda açılan döviz hesapları hızla büyüdü.
- Döviz getirici bütün faaliyetler teşvik edildi. İhracatın yanı sıra turizm yatırımları ve taşıma sektörü desteklendi. Türkiye'nin turizm yatak kapasitesi 200 bini aştı.
- Avrupa Topluluğu'na tam üyelik için başvuruldu.
- Karadeniz Ekonomik İşbirliği Projesi'nin temelleri atıldı.
- Reel faiz uygulamasına geçildi. Mevduat faizleri Cumhuriyet tarihinde ilk kez uzun yıllar enflasyonun üzerinde seyretti.
- Özelleştirme başlatıldı. KİT'lerin devlete olan yükünün hafifletilmesi için satılması gündeme geldi. "Devlet Baba" imajı sarsıldı. Devlet subvansiyonlarının azaltılması savunuldu. Böylece KİT ler piyasadan kaynak aramaya yöneltildi.
- Devletin mal ve hizmet fiyatlarına müdahalesi kaldırıldı.
- Enflasyonun azması riski göze alınarak Cumhuriyet tarihinin en büyük projesi olan GAP'ın start verildi.
- Özal, zenginı, kazananı destekledi. İşadamlarının yatlarında, tatil koylerinde görünmekten korkmadı ve "Ben zenginleri severim" demekten çekinmedi.
- Tarıma devlet eliyle verilen desteği büyük ölçüde azaltı.

yor. Kararlı, atak ve cesur davranabiliyordu 24 Ocak günlerinden bir örnek: Bir taraftan döviz kıtlığını, bir taraftan da akaryakıt, şeker, ampul gibi mallardaki sıkıntıyı aşacağız... Herkes mazotu güğümlerinde, kazanlarında depolamış, apartmanlar fuel oil için ilave depolar yaptırmış. Ozal'ın "artık stokları tutmanıza gerek yok; mal yolda, geliyor. Satışlar da serbest, hiçbir sınırlama yok" dediği noktada, elimizde hiç mal yoktu Herkes bu beyanata güvenerek, madem ki var, gittiğimde de alabileceğim, once şu stokumu eriteyim, diye düşündü. Birden bire bir mal bollaşması oldu

Devletin küçültülmesi fikrini, o zamanlar yayınladığımız bütçe genelgelerinde ve çeşitli vesilelerle verilen mesajlarda görmek mümkün; Artık devlet imalat sanayiine girmeyecekti. Ama o anda daha ileriye gidemedik; Özal, başka konularda gösterdiği radikal tutumunu ve ataklığını özelleştirme konusunda gösteremedi Daha yumuşak bir yol seçtik Kamu sektörüne akan dövizi özel sektöre kanalize etmeyi, kamu sektöründe imalat sanayii yatırımlarından vazgeçip, orada çarçur edilen kaynakları özel sektöre kaydırmayı düşündük. Mesela Sümerbank'ın ilave yatırımı, TEK'ın üç sene sonra devreye girecek olan bir yatırım malı için kamu sektörüne döviz tahsis edilirken, özel sektörde bir fabrika, boyası veya yedek parçası olmadığı için atıl duruyordu. Yemi horozdan alıp tavuğa verdiğinizde yumurtlamaya başlıyordu. Yani yemin miktarını artırmıyordunuz, ama daha akılcı dağıtıyordunuz. Özel sektör vurduğunuz yerden ses getiren bir yapı, biraz teşvik verdiğinizde hemen netice alıyordunuz. Bu yolla özel sektörün oransal olarak büyümesi, kamu sektorunün ağırlığını da zaman içinde azaltır, onun negatif tesirini giderek yok eder diye düşünüyorduk.

Ancak bu bir noktaya kadar bihakkın tatbik edilebildi. Devlet eliyle imalat sanayii yatırımları yoktu. Fakat bu arada, belki biraz daha zamana yayılarak gerçekleştirilebilecek birtakım altyapı projeleri gündeme geldi. Konut, savunma yatırımları gündeme geldi. Atatürk Barajı, kendi imkanlarımızla finanse edildi. Başlangıçtaki hesap bu değildi, ama komşu ülkelerin engelleyebileceği, projenin gecikebileceği görüldü. Pek çok proje, düşünülen ölçüleri aştı. enerji yatırımları köy elektrifikasyonuna, telekomünikasyon hamlesi telefonu yurt çapında yaygınlaştırmaya dönüştü. Kazandıkça devam edilmek üzere başlanan otoyol projeleri yaygınlaştırıldı. Akılcı projelerdi, bunlar bir çırpıda yapılırsa tam nefes alırız diye düşünüldü Ama oralara aktarılan kaynakların büyüklüğü dikkate alınırsa, bir an için o hamlelerden birazcık feragat edilebilseydi, o güç, o enerji özel sektöre tahsis edilebilseydi, ekonomide daha ileri adımlar atılması belki sağlanabilirdi. Kısacası Özal, diğer konulardaki radikalizmini, ataklığını, cesaretini, kamunun küçültülmesi ve özelleştirme konusunda gösterememişti Bence biraz da buradan kaynaklanan tıkanıklık yüzünden Cumhurbaşkanı olmaya karar vermişti. Dikkat edilirse, son mesajları, hep kamunun küçültülmesi konusunda odaklanmıştır

Siyaset kendisine ters gelirdi. Çok yakın çalışacağı kişilere, ekibine tamamen hakimdi, ama onun dışında tayin, terfi gibi personel işleriyle uğraşmayı, bütün yurdu dolaşacağı organizasyonlarla uğraşmayı hiç sevmezdi. Politikaya kafa sındakileri gerçekleştirmek için kerhen başladı. Bu, işin yapılması gereken bir parçası diye düşündü ve epey emek verdi. 1977 seçimlerinde İzmir'de mikrofonu ele almak istemiyordu, kendisini takdim etmek isteyen arkadaşa, "sen daha iyi konuşuyorsun devam et" derdi Zamanla mikrofonda güç olmayı çok iyi öğrendi. Üstüne düştüğü şeyi başarma, yaptığının en iyisini yapma gayreti içindeydi.

Özal, yıllar içinde birikimini değerlendirebilmiş, zaman zaman kenara çekilip düşüncelerini herraklaştırabilmiş, yaptıkça açılan bir insandı. Başarı gördüğü yerde, bunu ne kadar sürede kaç kere katlayabiliriz diye düşünür, performansı izlerdi. Bütçe yaptım bir kere, seneye görüşürüz diye düşünmezdi. Neresi düzeltilerek ne yapılabilir, araştırırdı. Yakın ilişkisiyle birlikte çalıştığı insanlara teşvik verirdi. Biz daha DPT'de çalışırken, sanki dükkan sahibinin müşteriyi sorması gibi, satış durumunu sorarcasına, gelir, "bugün iyi bir proje geldi, aralarında iyi bir şey var mı?" diye sorar, ilgilenir, heyecanını bize de aşılardı. Herşeyden önce telefonla iş görme kabiliyeti çok yüksekti, bu onun heryere yetişmesine büyük katkı sağlardı. 1970'den beri emek vererek, Türkiye için kuvvetli bir partner arayışı içinde oldu. Zannediyorum bu amacına büyük ölçüde ulaştı..

Ekonomide yapısal değişiklik serbest piyasa sistemine geçiş, büyük bir ozveri gerektiren çalışmalarla oldu, yokuş yıkarı tırmanırcasına yapıldı. Ama bence, eğer 1980 başında, basın, gençlik, müteşebbis gücü, sanat çevreleri dahil toplumumuzun bugünkü kıymetli kadrolaşması sözkonusu olsaydı, insan faktörünü hedef alarak yola çıkma şansı bulunsaydı, belki daha hızlı yol alması da mümkün olabilirdi.

Toplum olarak son adımı beraberlik içinde atabilirsek, kamuyu küçültüp onun hayalindeki Türkiye'ye biraz daha yaklaşabilirsek, sanıyorum o da huzur bulacak. Bugün en soldaki partilerin programlarında dahi onun izlerini ve damgasını bulmak mümkün. Şimdi karar zamanı, bir kavşak noktasındayız.

ÖZAL DÖNEMİNİN ÖNEMLİ EKONOMİK KARARLARI

- Memurların çok az maaş alması nedeniyle hükumeti eleştirenlere Özal "Benim memurum işini bilir" dedi Bunun karşısında TÜSİAD, rüşvetin kamu kesimine hakim olmasını ifade eden klopterasının önlenmesini istedi.
- Serbest ticaret bölgeleri kuruldu Uluslararası ticarete avantajlar getirildi Yabancı sermayeyi Türkiye'ye çekmek için mevzuat değişikliği ve teşvikler sağlandı
- Belediyeler Kanunu yenilenerek, yerel yönetimlere olanaklar tanındı
- Kalkınmanın motoru olarak görülen özel sektör, ücretliler ve tarım sektörü aleyhine desteklendi
- Ekonomiye kaynak yaratmak amacıyla sermaye piyasası kuruldu. Borsa faaliyete geçti. Özel sektör şirketleri yanında bazı kamu kuruluşları halka açılarak sermaye piyasasından önemli bir kaynak sağlandı.
- Enflasyona etki yapmaması için ücretler ve taban fiyatları düşük tutulmaya çalışıldı.
- Vergi kanunlarında değişiklik yapıldı. Vergide devrim sayılan KDV uygulaması başlatıldı
- Kamu yapılarının gelirlerine tasarrufçuyu ortak etmek için gelir ortaklığı senedi uygulaması getirildi
- Konut fonu uygulaması başlatıldı.

Politikanın sürpriz adamı...

ÖZAL VE SİYASET

1980'den bu yana Turgut Özal aktif siyaset yaşamında Seçimler kazandı, kaybedeceğini anladığında farklı alternatifler üretti. Sürprizlerle Türkiye'yi ve hatta dünya siyasetçilerini şaşırtmak onun en büyük özelliğiydı. İstediği zaman köşesine çekilir, istediği zaman gündemi bir anda değiştirirdi. Türkiye'nin sempatiyle hatırlayacağı kişiselleştirilmiş politik anlatım biçimleri vardı. Bir aralar "İcraatın İçinden" programı bugünkü yerli diziler kadar ilgiyle izlenirdi. Hüsnü Doğan yeğeni ve ANAP'ın kuruluşundan bu yana çalışma arkadaşıydı. Özal tarafından bir dönem "Brütüs" olarak nitelendi ama, sonunda tekrar barıştı. Özal'ın makus talihi midir, nedir. Siyaset arkadaşlarının neredeyse tümünün Turgut Özal ile yolları ayrıldı. Hem de tekrar tekrar!. Sonuçta, Özal'ın bir siyasetçi olarak portresini çizmesini isteyebileceğimiz Hüsnü Doğan'dan yakın kimsesi yoktu.

PEK ÇOK TABUYU YIKTI!

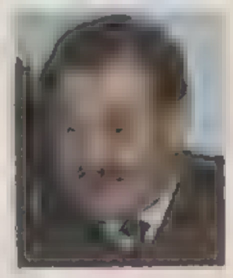

Husnü DOĞAN

Benim Sayın Özal ile çok uzun bir geçmişim var. Akrabalığımızın sağladığı yakınlıktan öte Sayın Özal ile çok [illegible] süre beraber çalıştım. Bu nedenle onun meselelere bakışı hakkında şunları söyleyebilirim, Özal [illegible] Türkiye'nin yetiştirdiği [illegible] adamlardan biriydi. Hatta bu nadirliği en yüksek-

te gormek de mümkündür Her şeyden evvel çok iyi yetişmiş bir insan olmanın ötesinde mütevazı bir insandı. Çok zeki ve çalışkan bir insandı. Çalışmak sadece uzun zaman boyunca meşgul olmak değildir. Bu uzun saatleri çok dolu geçirmektir. Zannediyorum zamanı en verimli değerlendirebilen insanlardan birivdi. Özal'ın arada bir kullandığı bir tabiri hatırlatmak isterim: "Boğa gibi saldıracaksın" derdi. Burada aslında şunu kastetmiştir: "Bir konuya mandıktan sonra, onun çözümünü kafanızda oluşturduktan sonra, onun gerçekleşmesi için elinizden gelen ne varsa yapacaksınız.." Özal bunu yapmıştır Özal ın sahip olduğu en önemli meziyetlenden bir tanesi çok yuksek bir ikna kabiliyeti olmasıydı. Özal'ın muhalifi 20 kişiyi Özal ile iki saat görüştürun bunların en az 19'u ikna olup çıkar Buna çok defa şahit oldum Özal risk alabilen bir insandı Ama riski hiç bir zaman bir kumar noktasında değildi 'Hesaplı risk" dediğimiz anlayış içerisindeydi

Özal yoğun bir hayat yaşadı Günleri uzatarak yaşadı. Bir bakıma 66 yıla 200 yılı sığdırmaya çalıştı. 20 asrı kaybeden Türkiye'ye 21 asrı kazandırmaya çalıştı Özal inanç ile insan sevgisini, humanizmi birleştirmişti. Birisinin gönlünü kırdığını hissederse bir sure sonra pişman olur, gonlunü alırdı

Özal pek çok tabuyu yıktı, bir çoğunu da yerinden oynattı En azından bir çok insanın tüzumundan fazla emin olduk ları konularda farklı düşünmelerini sağladı Bu ekonomik hayatta tamamiyle böyledir. 141-142-163 meselesinde boyledır Türkiye de aydınlar da dahil olmak üzere çok buyük bir kesim tersini duşunuyordu Tabiatıyla Özal, kafasındakı herşeyi yapamadı. Ozal ın yaptıklarını bilıyoruz. Özal sadece yapılanlarla yetinmemiş, bundan sonra yapılacakları da tarif etmiştir Bız de zaten böyle bir hazırlık içindeydik. Özal'ın gayesi tekrar Allah nasip eder ve bir beş yıllık daha iktı-

dar olabilseydi yapacağı şeyleri planlamaya çalışıyorduk Son bir-iki yıldır bu düşüncelerini çok değışık toplantılara konuşarak sabırla anlattı Yeni Anayasa konusunda, başkanlık sistemi konusunda, devlet idaresi konusunda, dış politika konusunuda bütün düşuncelerini herkese açıkladı

Özal'ın Cumhurbaşkanlığı'ndan ayrılması yönündeki arzusunun nedeni Çankaya'ya çıktığından bu yana gelişen siyasi şartlar oldu Düşünduğü, kamuoyuna sunduğu düşünceleri oradan gerçekleştiremeyeceğini gördu Tekrar bir hizmet gayesiyle boyle bir sonuca vardı Özal'ın Cumhurbaşkanlığı nda daha 3,5 yılı vardı. Rahatına bakmak istese, herkesin isteğine uyar, etiye sutlüye karışmaz ve 3,5 yıl daha Çankaya'da rahatça kalırdı Ama, Özal'ın felsefesi şuydu ob ır tarafta hesabı iyi vermek lazım. Bu onun hayat anlayışıydı, inancıydı. "Eğer benim ha en bu ulkeye hizmet etme imkanım varsa, yapacaklarımı da bu mille

[illegible] mam lazım" diye düşünürdü

Bugun Türkiye yeni bir zor bir [illegible] me girdi Türkiye'de bütun taşlar yerinden oynadı Özal'ın vefatıyla yepyeni bir durum ortaya çıktı

Sıyası yasakların kaldırılması konusunda Özal'ın "Hayır" oyu verilmesi yönünde aldığı tavır o dönemlerde çok eleştirildı. Ancak, siyasi yasaklarla ilgili referandum sırasında yapılan muhasebe şuydu; Türkiye'nin büyük atılımlar yapması lazımdı ve 1980 öncesi sıyasi kavga anlayışının geri gelmemesi lazımdı Özal meselelerin şeklıne değil, hep ozüne bakmıştır Bu asır boyunca bu ülkenin denemediği rejim kalmadı. Bu ulke monarşiden meşrutiyete geçti. Meşrutiyetten cumhuriyete geçti Cumhuriyet içerisinde bütün denemeler yapıldı Tek partı sistemi, çok partı sistemi denendi Koalisyonlar da, tek partı iktıdarları da denendi. Bir haylı, darbe yapıldı Bütün mesele şuydu, Büyük reformları yaptıktan sonra bunları rayına oturtmak lazımdır Yoksa Özal'ın bır şahsi endişesi yoktu. Bundan sonra dilerim siyaset kör dövüşüne donmez Çunkü Türkiye'de sıvaset kımın daha kötü olduğu üzerine kuruludur İyi kımse aramıyor Özal'ı onumuzdeki zaman zarfında daha iyi inceleme şansı olacak, butün bunlar ortaya çıkacak. Özal daima müspet şeyler peşinde koşmuştur Öyle bir 13 yıl geçmiştir ki Türkiye'de Özal'ın söyledikleri ve yaptıklarıyla bunun lehinde ve aleyhinde olanlar konuşulmuştur. Ya kendisi gündem olmuştur ya da gündemi kendisi yapmıştır

Özal'ın Güneydoğu sorunu'na yaklaşımı da kimi çevrelerce eleştirildi. Oysa, Özal Bosna-Hersek meselesine nasıl yaklaştıysa, Türki Cumhuriyetler ve Azerbaycan meselesine nasıl yaklaştıysa, Guneydoğu meselesıne de aynı anlayışla yaklaşmıştır. Özal'da bir tarih şuuru vardı. Bu anlayışla bakmıştı Meseleye gerçekçi ve insancıl yaklaşmıştı

SİYASAL VE SOSYAL GELİŞMELER

● **20 Ekim 1984:** Özel universite için yasa çıkarıldı. Bılkent kuruldu

● **11 Haziran 1985:** Pışmanlık yasası yürurlüğe girdi. İki yıllık sure içinde yapılan 439 başvurudan 25 i olumlu bulundu.

● **12 Mart 1986:** Küçükleri Muzır Neşriyattan Koruma Yasası'nda değişiklik yapıldı. Yayın organlarına ağır para cezaları getiren bu yasa büyuk tepkiler sonucu daha sonra yumuşatıldı

● **15 Mayıs 1986:** Çıkarılan İnfaz Yasası ile daha önce 2/3 olan cezalar, 1/2'ye indirildi.

● **28 Ocak 1987:** Avrupa Insan Hakları Komisyonu'na ferdı başvuru hakkı tanındı. Ulkedeki tüm hukuksal yolların tükenmiş olması halınde Konsey'e başvuru yapılmaya başlandı

● **28 Nisan 1987:** Bedellı askerlik yasası çıkarıldı. İhtıyaç fazlası asker adaylarına 2.5 mılyon lira karşılığında 3 ay askerlik yaptırılması kararlaştırıldı.

● **23 Mayıs 1987:** 12 Eylül öncesı sıyasilere uygulanan siyaset yasağının kaldırılmasını öngören Anayasa değişikliği için referandum yapılması mecliste kabul edildi. Özal'ın karşı cephede yer almasına karşın, 6 Eylül'de yapılan referandum sonrasında Demırel, Ecevit ve dıger polıtıkacılar hakkındaki siyaset yasağı kaldırıldı.

● **1 Haziran 1987:** Yasa çıkmasına karşın 7 yıldır kurulamayan Çocuk Mahkemeleri göreve başladı.

● **25 Haziran 1987:** Burokratik işlemlerin azaltılması için bir dızi kararlar alındı.

● **25 Ekim 1988:** Askerlık yükümlülüklerini yerine getirmedıkleri gerekçesıyle vatandaşlıktan çıkarılanlar için Af Yasası çıkarıldı.

● **8 Temmuz 1989:** İmar Yasası'nda değışıklık yapılarak İstanbul un 10 merkezinde imar planı yetkisı belediyeden alındı

● **10 Nisan 1990:** Güneydoğu Kararnamesi çıkarıldı. İşsızlığin önlenmesi için 90 bin ek kadro verildi. Bölgede bulunan öğretmen, dın, eğitim ve güvenlik görevlilerinin tazminatları artırıldı, kamu personeline ek ücret olanakları tanındı. Kararname gereğınce bölge ile ilgili haberlere sansür ve basına yeni cezalar getirildi. Grev ve lokavt için valiye yetki ile kişiler hakkında sürgün cezası öngörüldü. Batman ve Şırnak ın il olmasına karar verildi.

● **9 Eylül 1990:** InterStar'ın kuruluşuyla tek kanalh siyah beyaz televizyondan, çok kanallı renkli televizyona geçildi Bunu özel radyolar izledi. Bugün Türkiye'de korkunç bir frekans karmaşası yaratacak ölçüde TV ve radyo istasyonu var. Gerçi hükümet radyoları kapattı ama, kısa sürede yeni bir düzenlemeye gıdılecek

● **18 Eylül 1990:** Menderes, Zorlu ve Polatkan'ın cenazeleri devlet toreni ile Anıt Mezara nakledildi

● **12 Nisan 1991:** TCK nın en çok tartışılan 140, 141, 142 ve 163 maddeleri kaldırıldı. Ancak bu maddeler değiştirilerek yeni yasaya kondu. Bu maddelerin yeni şeklinde cezalar şiddet unsuru koşulu ile ikiye katlandı. Yasa ile birlikte şartlı tahliye uygulandı. Yasaya eklenen bir madde ile Türkçe den başka dillerde yayın yapılmasını yasaklayan 2932 sayılı yasa kaldırılarak Kurtçe konuşmak ve yayın yapmak serbest bırakıldı. 141 142'nin kaldırılması ile DİSK yeniden açıldı

Karikatürü "açık ve seçik " çizilebilen tek Cumhurbaşkanıydı...

KARİKATURGUT

Cumhurbaşkanı Turgut Özal, Çankaya Köşkü'ne çıktıktan sonra da çizerlerin "kahraman"ı olmaya devam etti. Özal, kimi karikatürlerini Köşk'ün duvarlarına asmıştı...

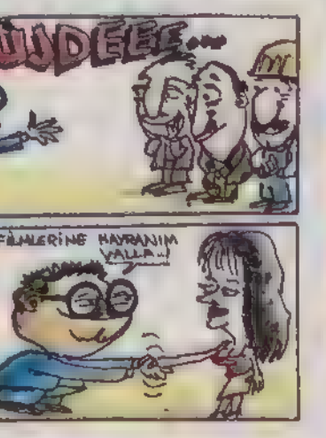

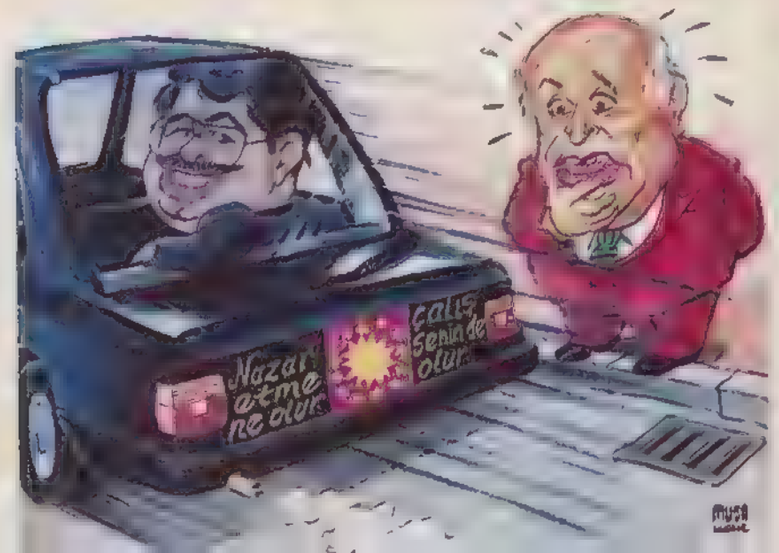

EAGJN GUNDUZ / HIBIR

...Ve en büyük miting!

20-22 NİSAN 1993

20 Nisan sabahı 9.45'de Özal'ın naaşının Meclis'te katafalka konmasından sonra ailesi, devlet protokolü ve yabancı heyetler tazim geçişinde bulundu... 21 Nisan 10.30'da naaş Meclis'ten alınarak Kocatepe Camii'ne getirildi

FOTOĞRAFLAR ENGİN ERKEK NOKTA

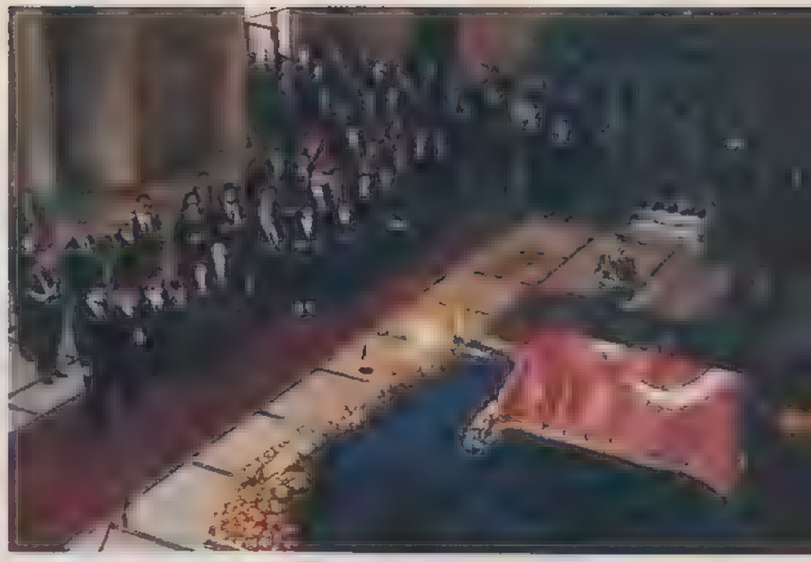

FOTOĞRAF ADEM ALTAN NOKTA

FOTOĞRAFLAR: ÇAĞRI KILIÇÇI - FERHAT ATALAY - OKTAY ARIKAN / NOKTA

21 Nisan günü saat 17.00'de İstanbul'a varan naaş Çapa Tıp Fakültesi'ne kaldırıldı. Gece boyunca süren ziyaret akını ertesi sabah Fatih Camii'ne gidene dek sürdü. Yollarda İstanbullular'ın namaz kıldıkları, yüzbinlerce kişinin Perşembe gününü Özal'ın son yolculuğuna eşlik ederek geçirdikleri gözlendi. Saat 16.30'da Adnan Menderes'in anıt mezarının yanında hazırlanan yeşil granit kabirde toprağa verildi. Özal'ın yaşamı gibi defni de duygusal ve hareketli sahnelerle doluydu. Cenaze marşına karışan ilahiler, her kesimin kendisine göre düzenlediği veda pankartları, Özal'ın tüm ulusu birbirine bağlamış bir lider olduğunun göstergesiydi

Cumhurbaşkanı Turgut Özal'ın cenazesi, Salı günü Ankara'da Büyük Millet Meclisi'nde başlayan ve Perşembe günü İstanbul Anıt Mezar'daki törenlerle biten üç günlük program sonucunda toprağa verildi.

Ankara'da Büyük Millet Meclisi önündeki saygı geçişi ile başlayan tören, Kocatepe Camii'ne yapılan yürüyüş ve camide kılınan namazla sona erdi. Ankara'daki törene Cumhurbaşkanı Özal'ın eşi Semra Özal, çocukları ve torunları, Başbakan, Bakanlar, milletvekilleri ve yabancı konuklar katıldı. Daha sonra uçakla İstanbul'a getirilen Cumhurbaşkanı'nın naaşı Çapa Tıp Fakültesi'ne kaldırıldı.

Perşembe sabahı hastaneden kardeşleri Korkut ve Yusuf Bozkurt Özal ve oğulları Ahmet, Efe Özal tarafından alınan Cumhurbaşkanı'nın naaşı, Fatih Camii'nde kılınan namazdan sonra Anıt Mezar'ın yanında hazırlanan özel mezara defnedildi.

İstanbul'daki törende de Başbakan ve devlet yetkililerinin yanı sıra sanatçılarla kalabalık bir halk topluluğu bulundu. Ayrıca Azerbaycan Devlet Başkanı Elçibey, Türk Hahambaşı David Aseo, İstanbul Süryani Kadim Cemaati Ruhani Lideri ve Patrik Vekili Folisinos Yusuf Çetin de törenin özel konuklarıydılar. Özal'ın yaşadığı sürece elini öptüğü tek kişi olarak takdim edilen İlim Yayma Cemiyeti kurucusu Yusuf Tural tören boyunca oturduğu sandalyede gözyaşı döktü. Zaman zaman izdiham yaşanan törende, kalabalık gruplar sık sık "Müslüman Özal, Müslüman Türkiye" sloganlarını attılar.

Gerek Ankara'daki, gerek İstanbul'daki törenlerde Cumhurbaşkanı'nın eşi Semra Özal ve çocukları Ahmet, Zeynep ve Efe Özal ile aile fertlerinin çok bitkin oldukları gözlendi. Semra Özal, eşinin tabutu toprağa verilirken fenalık geçirdi. Törenin ilginç konuklarından Nakşibendi şeyhi Mahmut Osman Ustaoğlu büyük ilgi topladı.

Altı gün boyunca Türkiye'nin gündeminin tek konusu olarak kalan Cumhurbaşkanı Turgut Özal'ın vefatı Kanal 6, TRT, Show TV, İnterStar ve HBB tarafından sürekli ya da kısmi canlı yayınla dakika dakika izlenen olaylar ve törenler sırasında zihinlerden kolay kolay silinmeyecek görüntüler vardı.

Bunların arasından üçü kesinlikle unutulmayacak: Başbakan Demirel'in vefat haberini ilk alışı; Semra Özal'ın Köşk'ten ayrılırken yaptığı konuşma; Ve Kanal 6'nın klip haline getirdiği Özal'ın suikasti ardından söylediği şu cümle: "Allahın verdiği canı ondan başka alacak yoktur... Biz hepiniz ona teslim olmuşuzdur!"

MALATYA'DAN ÇANKAYA'YA

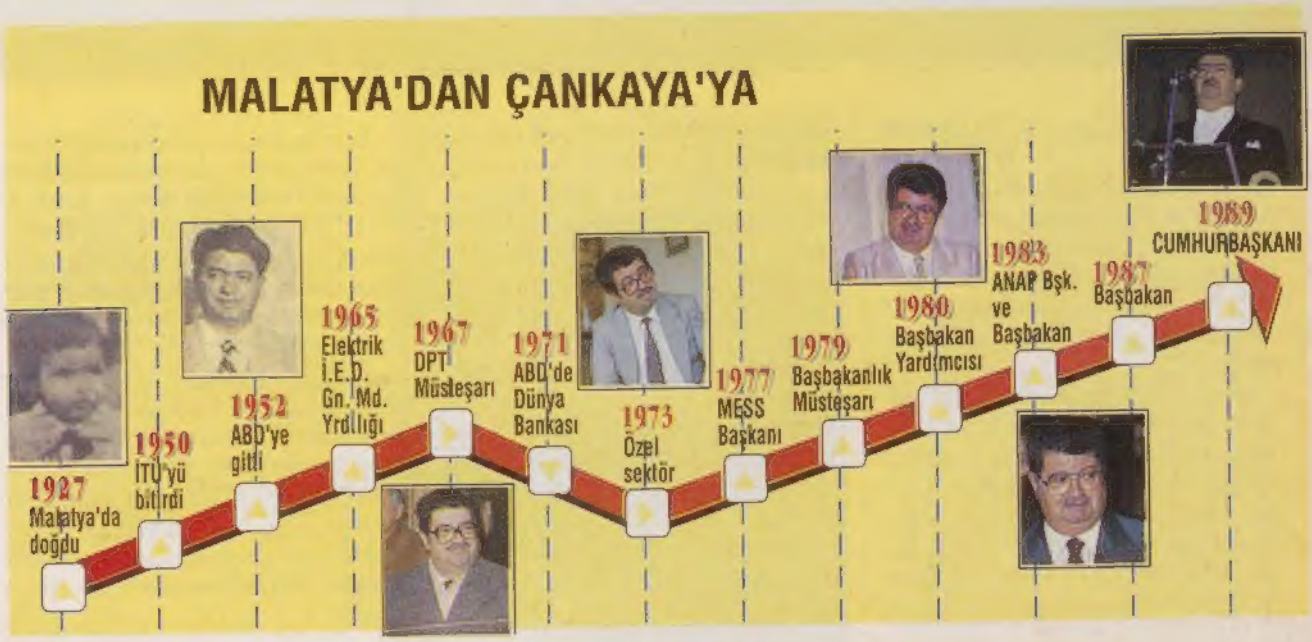

Türkiye
Milletçe
başımız
sağolsun
Cumhurbaşkanımız Turgut Özal
bütün yurttta ve dünyada şok et
Cumhurbaşkanı Turgut Özal'ı kaybettik
Milliyet
Türkiye
Özal'ın hasta kalbi
yoğun çalışma
temposuna dayanamadı
1927
1993
Seni
daima
rahmetle
Cumhurbaşkanı Özal'ın ani vefatı bütün dünyada üzün
..Ve bir devr
kalbi durd
ÖSS SORU VE CEVAP ANAHTARI YARIN GAZETENİZ FOTO
ÖZAL'I KAYBETTİ
Cumhuriyet
Özal yaşamını
Kalp yetmezliği nedeniyle tarihiyonu sıfıra düşen Cumh
KERBANK
Clinton: Özal
değişimin
sembolüydü
Liderler üzgün
Ahmet Özal: Sağlığını
hiçe sayıp, çalışıyordu
Çağlar dün Özal'ın
Demi bağışlayın

İstanbul Şehir Üniversitesi Kütüphanesi
Taha Toros Arşivi
001641884010